SANDÈ-’KPAKPĂ LỤ

BẸNI

DZHỌN NGMÀ.

ITSHO ’KOME.

TSHŬTSHŬ klẹngklẹng lụ Wiemạ lụ iạ, ni Wie- 1
mạ lụ kẹ̆ Ñüngmạ̀ iạ, ni Wiemạ lụ dzhi Ñüng-
mạ̀. Lụ tshŭtshŭ klẹngklẹng lụ e kẹ̆ Ñüngmạ̀ 2
iạ. Lụ fe nj piā, ni à’ shj lụ á fé-e nạ́ko ’ní à’ 3
fe. E mli hiẹkămạ̀ iạ, ni hẹkămạ̀ lụ dzhi gbạ- 4
mẹj a là. Ni là lụ tshòạ̈ iẹ dung mli, ni dung 5
lụ ẹ́nānà.

E‵ bặbămli ákẹ ạ̀’ tshŭ́ nū kò kẹ̆dzhẹ̀ Ñüng- 6
mạ̀ ngạ, à tshẹ́ lụ Dzhọn. E‵ ba òdạ́se iĕrĕ, 7
koni é iè là lụ òdạ́se, koni [mẹj] piā ’á hẹ́äiè iẹ̀
è hĕwạ̀. Dzhē lụ dzhí là lụ, shi [è bà] là lụ 8
òdạ́se iĕrĕ. Nŏ dzhi là ănạ̀kuạ́ lụ ’ní tshoạ hạ́- 9
a [’mẹj] piā ’ní bà-a dzhèng lụ. E‵ iẹ̀ dzhè lụ 10
mli, nì lụ fe dzhè lụ, ni dzhè lụ lẹ́ lụ. E bà 11
lụdiẹntshẹ̀-e-nạ́ ngạ, ni lụdiẹntshẹ̀-e-nạ́ heré-e
lụ. Shi ’mẹj-a-bạ̀ ’ní hĕrĕ lụ [lụ], è hạ́ [ammẹ] 12
hĕgbẹ ákẹ ammẹ ’á fē Ñüngmạ̀ bj, ’mẹj ’ní hĕạ̈-
ièạ̈ iẹ̀ e gbẹ́i nạ̀ [lụ]. Dzhē lạ́, ’lō hèwŭlo sŭmạ̀mạ̀, 13

’lō nū sŭmặmặ, shi N̄üngmạ̀ ni à’ fặ ammẹ.
14 Ni à’ fe Wiemạ lụ hèwŭlo, ni e hì wạ̀ ṫeng, ni
wạ̀ nà e hĕ-nạ̀-wṓmạ lụ, ákẹ Tshẹ̀ lụ bi ’kōme-
’ní-à-fặ lụ hĕ-nạ̀-wṓmạ lụ, kẹ̆ iäkă-nặkē, kẹ̆
ănạ̀kuặ obọ̆.
15 Dzhọn iẹ́ lụ òdặse, nì e bò e kẹ, “Enẹ̆ dzhi
’mạ̀ hĕwạ̀ ’ní mi kẹ, Mạ̀ ’ní bà-a iẹ̀ ni’ sẹ̄ lụ, à’
16 ngạ̀-ạ tshŭ̈tshŭ̈, shi e iẹ̀ dăni’ mi [iạ]. Ni dzhẹ̀
e mli obọ̆ lụ, ni wạ̀ piā wạ ná-a, ni iäkă-nặkē iẹ̀
17 iäká-nặkē hĕwạ̀. Shi mlá lụ, à’ ngạ Mosẹs à’
ngạ̀-hặ, iäkă-nặkē, kẹ̆ ănạ̀kuặ lụ, Dzhesus Krist
18 kẹ̆bà. ’Mạ̀ ko ẹ́-nà ko N̄üngmạ̀ pẹ̆ng, bi ’kō-
me-’ní-à-fặ [lụ’], ’ní iạ Tshẹ̀ lụ mlishi [lụ], lụ
ni ẹ̆-tshì è ṫa.”
19 Ni enẹ́ dzhi Dzhọn òdặse lụ, bẹni Dzhufoj lụ
tshŭ̈ osặfoj kẹ̆ ljvaitj kẹ̆dzhẹ̀ Dzhẹrusalẹm ákẹ
20 ammẹ bi lụ [ákẹ], Nặmạ̀ dzhi ŏ? Ni e gbặmli,
ni e shiōnạ̀, shi e gbặmli, [ákẹ] Mi dzhē Krist
21 lụ. Ni ammẹ bi lụ [ákẹ], Mẹni mặ? Elias
dzhí ŏ? Ni e kẹ, dzhē mi [dzhí]. Gbalạ̀ lụ
22 dzhí ŏ? Ni e hĕrĕnạ̀ [e kẹ], Dabi. Agbẹnnẹ
ammẹ bí lụ [ákẹ], Nặmạ̀ dzhi ŏ? koni wạ̀ ’á-
23 nặ ẹ̆ko wạ̀ ’á-kẹ ’mẹj ’ní tshŭ̈ wạ̀ [lụ]. Ṫẹ̆ o wieạ
ó-hẹ̆ ṫẹn? E kẹ, Gbẹ̀ ’ní bòạ iẹ ngănạ̀, [ákẹ],
N̄ẹ dzhặdzhé-a Nimtshạ̀ lụ gbẹ lụ, bẹni Esaias
24 gbălạ̀ lụ kẹ lụ, dzhi m’. Ni bặfoj lụ dzhẹ̀ Pha-
25 risj lụ à ṫeng. Ni ammẹ bi lụ ammẹ kẹ, Kẹ-
dzhi o dzhē Krist lụ, àlō Elias, àlō gbălạ̀ lụ,
26 mẹni hĕwạ̀ o báptaiziạ mặ? Dzhọn hĕrĕ am-
mẹ nạ̀, e kẹ, Mi [lụ], m’ kẹ nŭ̈ baptaiziạ; shi

'mạ̀ ko dầmạ̀ ñẹ tẹng, 'ní ñẹ lế. Lụ-nạ̄n dzhi 27
'mạ̀ 'ní bà-a iẹ̀ m' sẹ̄ 'ní 'à ngạ̀-ạ tshǘtshǘ lụ;
'mạ̀ 'ní è tokota kpầ lụ m' sā ákẹ m' fẽndèạ̈.
Nj nẹ́ băbămli iẹ̀ Bẹthǻbara, iẹ̀ Dzhọrdan sẹ̄, iẹ̀ 28
hế 'ni Dzhọn baptaiziạ [lụ].

Dzhètshẹ̃renạ̀ lụ, Dzhọn nà Dzhesus bà-a e 29
ngạ, ni e kẹ̄, Ñẹ kuẹ́ä Ñüngmạ̀ tōbi lụ, 'ní
dzhieạ dzhè lụ nạ̊shàfemạj lụ. Enẹ dzhi lụ 'mạ̀ 30
hĕwạ̀ 'ní mi kẹ̄, Nū ko mī bà iẹ̀ m' sẹ̄, 'ní à'
ngạ̀-ạ tshǘtshǘ, shi è iẹ̀ dǻni mi iạ. Ni mi lế 31
lụ, shi ákẹ à'wá-dzhie lụ á-tshọ́ Israẹl, hĕwạ̀ ni
m'bà kẹ̆ nǜ kẹ̆ baptaizimạ̀. Ni Dzhọn iè- 32
òdǻse kẹ̄, Mi nà Mūmạ̀ lụ jạ̈shì tămạ̀ ŏkpò
kẹ̆dzhẹ̀ ñüngmạ̀ mli, ni è dămạ̀ è nạ̀. Ni mi 33
lế lụ, shi 'mạ̀ 'ní tshǘ m' ákẹ m' kẹ̆ nǜ 'á bap-
taiz lụ, lụ kẹ m' [ákẹ], 'Mạ̀ nạ̀ 'ní ŏ 'á nà ákẹ
Mūmạ̀ lụ jạ̈, ni e dămạ̀-ạ e nạ̀ [lụ], lụ dzhi 'mạ̀
'ní kẹ̆ Mūmạ Krọ̆ngkrọ̆ng lụ baptaiziạ. Ni mi 34
nà, ni mi iè-òdǻse ákẹ Ñüngmạ̀ Bí lụ 'nẹ́.

'Asā dzhètshẹ̃rĕnạ̀ lụ, Dzhọn kẹ̆ è kăsélạj lụ 35
j-ẹñạ dămạ̀shi, Ni e kuẹ̃ Dzhesus shǻràäshi lụ 36
e kẹ̄, [Ñẹ] kuẹ̃a Ñüngmạ̀ tōbi lụ. Ni kăsélạj 37
ẹñạ lụ nù e wiemạ lụ, nì ammẹ ñiẹ Dzhesus sẹ̄.
Ni Dzhesus tshọ̃-e-hè, ni e nà-a [ákẹ] ammẹ 38
ñiẹ e sẹ̄ lụ, e kẹ̄ ammẹ [ákẹ], Mẹni ñẹ tǻoạ?
Ammẹ kẹ̄ lụ [ákẹ], Rabbi, (nạni, kẹdzhi à tshọ- 39
shĭshi, dzhi, Oura), nẹ̄gbẹ̀ ŏ hìạ̈? 'E kẹ̄ ammẹ 40
[ákẹ], Ñẹ ba kuẹ̃a. Ni ammẹ ba nà hĕ 'ni è
hiạ lụ, ni nò gbi lụ ammẹ kẹ̆ lu hishi; ni é-shẹ̀
gbẹkẹ ngmẹdzhj ẹ̃dzhuẹ̀ hĕwạ̀. Andru, Simon 41

Pitr ñẹmi lụ, dzhi 'mẹj ẹñạ 'ní nŭ Dzhọn [wie]
42 'ní ñiẹ e sẹ̄ [lụ], à ten 'mạ̀ 'kome. E [ià] tao
lụdiẹntshẹ̀ e ñẹmi Simon tshŭtshŭ, ni e kẹ̄ lụ
[ákẹ], Wạ̀ ẹ́-nà Mẹssia lụ, nạni, kẹ̆dzhi a tshọ̄-
43 shĭshĭ lụ, dzhi, Krist lụ. Ni e kẹ̆ bà Dzhesus
ngạ. Ni Dzhesus kùẹ̆ạ lụ [lụ, e] kẹ̄, Simon,
Dzhona bí dzhí ŏ; à' wa-tshẹ̆ ŏ Kephas, nạni
shĭshĭtshọ̄mạ̀ dzhi, Pẹtros.
44 Dzhètshẹ̆rĕnạ̀ lụ, Dzhesus ťăoạ [ákẹ] e ià-a
Galilj, nì e nà Philip, ni e kẹ̄ lụ [ákẹ] Ñiẹmặ m'
45 sẹ̄. Nắ, Philip dzhẹ̀ Bẹthsaida, Andru kẹ̆ Pitr
46 mang lụ. Philip bă-nà Nathanaẹl, nì e kẹ̄ lụ
[ákẹ], Wạ̀ ẹ́-nà 'mạ̀ hĕwạ̀ 'ní Mosẹs, iẹ̀ mlắ lụ
mli, kẹ̆ gbalạj lụ, ngmà [lụ]; Dzhesus ['ní]
47 dzhẹ̀ Nazarẹth, Dzhosẹph bi lụ. Ni Nathanaẹl
kẹ̄ lụ [ákẹ], Ani nọko 'kpắkpắ wá ñẹ̆ 'á dzhẹ̀
48 Nazarẹth mli? Philip kẹ̄ lụ [ákẹ], Bá kuẹ́.
Dzhesus nà Nathanaẹl bà-a è ngạ, ni e kẹ̄ iẹ̀ e
hĕwạ̀ [ákẹ], [Ñẹ] kuẹ́ä ănạ̀kuá Israẹlñŏ, 'mạ
49 mli 'ní opắsa bẹ̆. Nathanaẹl kẹ̄ lụ [ákẹ],
Kẹdzhẹ̀ nẹ̄gbẹ̀ ŏ lè m'? Dzhesus hĕrĕnạ̀, nì ẹ
kẹ̄ lụ [ákẹ], Dắni Philip tshẹ̆ ŏ [lụ], bẹni o iạ
50 àgbọ̆mitshŏ lụ shĭshĭ [lụ], mi nà ŏ. Nathanaèl
hĕrĕnạ̀, ni e kẹ̄ lụ [ákẹ], Rabbi, Ñüngmạ̀ Bi
51 lụ dzhí ŏ; bŏ dzhí Israẹl mangtshẹ̆ lụ. Dzhesus
hĕrĕnạ̀, ni e kẹ̄ lụ [ákẹ], Nạni mi kẹ̄ ŏ ákẹ̆,
Mi nà ŏ iẹ̀ àgbọ̆mitshŏ lụ shishi, hĕwạ̀ lụ, ŏ hẹ̆
52 ŏ iè? O wá nà nj wŭdzhj fè enẹ̆. Ni e kẹ̄ lụ
[ákẹ] Lẹ̄lẹng, lẹ̄lẹng, mi kẹạ ñẹ, Enẹ́ sẹ̀ [lụ] ñẹ
wá nà ñüngmạ̀ nākắ, koni Ñüngmạ̀ angẹlj lụ
ťẹashi ni ammẹ jạ̀shi iẹ̀ gbặmạ̀ Bi lụ nạ̀.

ITSHO ẸÑẠ̀.

Nɪ gbi 'ní dzhí gbjẹ́tẹ̆ lụ, à' fe kpēmạ̀ iẹ̀ Kana 1
iẹ̀ Galilj; ni Dzhesus ñẹ̆̀ lụ iẹ̀ dzhẹ́i. Ni à' 2
tshẹ̆́ Dzhesus hŭ́, kẹ e kăsélạj lụ, kẹtē kpēmạ̀
lụ. Ni bẹni wẹin lụ ẹ́tằ lụ, Dzhesus ñẹ̆̀ lụ kẹ̄ 3
lụ [ákẹ], Ammẹ bẹ̆́ wẹin. Dzhesus kẹ̄ lụ [ákẹ], 4
M' kẹ̆ ŏ̀ iẹ̀ săndè mẹni jō; mi bẹ̆̀ shẹ̆́ko. E ñẹ̆̀ 5
lụ kẹ̄ tshŭ́dzhj lụ [ákẹ], Nặ́fẹjnặ́ ['ní] è wá kẹ̄
ñẹ [lụ], ñẹ fēä. Ni tẹ̆́ nŭ̀gbẹj ẹ́kpā mămạ̀shi, 6
bẹni Dzhufaj lụ [feạ] hètshẹ̆́mạ̀ lụ, ẹ́kŏmé wá
ñẹ́ 'á iè gbẹ̆́j ẹ́ñạ̀ 'lō ẹ́tẹ̆. Dzhesus kẹ̄ ammẹ 7
[ákẹ], Ñ̄ẹ̆́ wòä gbẹ̆́j lụ à' mli nù òbọ̆́bọ̆; nì ammẹ
wò mli, kẹ̆bashí nābŭ́. Ni e kẹ̄ ammẹ [ákẹ], 8
'Agbẹnnẹ ñẹ̆́ tshạ̀̆-a ẹ̆́ko ñẹ kẹ̆ hắ kpēmạ̀-lụ-
tshẹ̀ lụ. Ni ammẹ kẹ̆tē. Bẹni kpēmạ̀-lụ-tshẹ̀ 9
lụ sằ-e-nā nŭ̀ lụ 'ní ẹ́-tshọ̆́ wẹin [lụ], nì e lẹ̆́
hẹ̆́ni dzhẹ̆̀; tshàbẹ̆lẹ̆ tshŭ́dzhj lụ 'ní jẹ̀ nŭ̀ lụ
lè; kpēmạ̀-tshẹ̀ lụ tshẹ̆́ ăjèfŏrŏwù lụ, Ni e kẹ̄ 10
lụ [ákẹ], 'Mẹj fẹj [lụ] bọ̆́jmạ̀bĕ [ammẹ] kẹ̆
wẹin 'kpắkpă mà-ashì; nì bẹni 'mẹj ẹ́-nŭ̀
ŏdzhẹ̀gbān [lụ], nạni dzhi ẹfọng-fẹ̆̀ no; bŏ̀ [lụ]
ŏ́ ngạ̀ wẹin 'kpắkpă lụ ŏ́ tò ágbẹnnẹ. Okadj 11
bọjmạ̀ nẹ̆́ [lụ] Dzhesus fe iẹ̀ Kana iẹ̀ Galilj, ni
e ngạ e hĕnạwŏ́mạ lụ e tshọ̄; ni e kăsélạj lụ
hẹ̆́jè iẹ̀ e nạ̀.

Enẹ̆́ sẹ̄ [lụ], e kplekeshi kete Kapẹ̄naüm; lụ, 12
kẹ̆ è ñẹ̀, kẹ̆ è ñẹmimẹj, kẹ e kăsélạj [lụ]; ni
gbj 'ní ammẹ hi dzhẹi fá-a.

13 Ni Dzhufoj lụ à' Henạhōbẽ lụ ẽshẽshĩ-ẹtà; ni
14 Dzhesus kuạ̀ e ťe Dzhẹrusalẹm; Ni è nĩna iẹ̀
tẹmpl lụ mli [lụ], mẹj 'ní hǭ-ạ tshinãj, kẹ̆ ťòj,
15 ni mẹj 'ní ťshãkeạ shika hũ ťărăshi; Ni e ngạ
kpāj bibj e fe kplèbi, ni e shuie ammẹ fẹj
kẹ̆dzhẹ̀ tẹmpl lụ mli, kẹ ťòj lụ, kẹ̆ tshinãj lụ;
ni e fạ̃se tshákĕlạ̀j lụ a' shika lụ, ni e búťù
16 opọrọj lụ; Ni e kē mẹj 'ní hǭa okpoj lụ [ákẹ̆],
Ñẹ dzhieä nj nẹ̃ kẹ̆dzhẹ̀ bíẹ; [ñẹ] kă ngạ̀ mi
17 tshẹ̃ whẽ [lụ] ñẹ fe gúạ̀nj à' tshũ. Ni è kaselạ̀j
lụ kãë ákẹ á'-ngmà [ákẹ] 'O whẽ hè mạdẹ́ngbạ̀
lụ ẹ́-iè m'.
18 'Agbẹnnẹ Dzhufoj lụ hĕrĕnạ̀, ni [ammẹ] kẹ̄
lụ [ákẹ], Nạni o feạ nj 'nẹ́ [lụ], 'mẹ́ okadi o
19 ngạ̃ tshǭạ wạ̀? Dzhesus hĕrĕnạ̀ e kẹ̄ ammẹ
ákẹ, Ñẹ kpãťãa tẹmpl 'nẹ̃ hiẹ, ni gbj ẹťẹ̀ mli [lụ],
20 m'á wǭnạ̀. Kẹ̆kẹ̆ [lụ] Dzhufoj lụ kẹ̄; Tẹmpl
'nẹ̃ tshuà lụ iè afj ñüngmáj-edzhuẹ̀ kẹ̀ ẹ́kpā, ni
21 o wá wǭnà iẹ̀ gbj ẹtẹ mli? Shi lụ [lụ] e gbặ-
22 mạ̀tshò lụ tẹmpl lụ hẽ [ni] e wie. Nohewạ lụ
bẹni ẹ́-ťeshi kẹ̆dzhẹ̀ gbohj-a-dzhe lụ, e kăsélạ̀j lụ
káë ákẹ ẹ́-kẹ̄ ammẹ enẹ̃; ni ammẹ hẽ nạni-á-
ngmà lụ ammẹ iè, kẹ̀ nạni Dzhesus kẹ̄ lụ.
23 'Agbẹnnẹ bẹni e iạ Dzhẹrusalẹm iẹ̀ Henạhò
lụ káëmạ̀ lụ, 'mẹj pj hẽ e gbẹi iè, bẹni ammẹ
24 nà okadj lụ 'ní e fe lụ. Shi Dzhesus e dzhiē-
25 ehe-shi há-ā ammẹ, ákẹshi e lè ['mẹj] fẹj, Ni
é-mẹ̄ 'ní 'mạ̀-ko 'á iè gbặmạ̀ hè odase; shi e lè
nạ̃ni iạ gbặmạ̀ mli.

ITSHO EṪẸ.

Nʊ kǒ iẹ̀ Pharisj lụ [a'] ṫeng, a' tshẹ̆́ lụ Niko- 1
djmụs, Dzhufoj lụ [à'] 'dĕhé. E ba Dzhesus 2
ngạ ñọng nì e kē̩ lụ [ákẹ], Rabbi, wạ̀ lè ákẹ à
tshʊ̆́ o tshọlặ̀ kẹdzhẹ̀ Ñüngmạ ngạ, shi 'mạ̀ 'ko
ñẹ̆́ng a fe okadj 'ní o feạ 'nẹ́, dzhà Ñüngmạ̀ kẹ
lụ iạ [kẹ̆kẹ̆]. Dzhesus hĕrĕnạ, ni e kē lụ [ákẹ]; 3
Lē̩lẹng, lē̩lẹng, mi kē̩ạ o [ákẹ], kẹ̆́dzhi à' fặ́-ạ
'mạ̀ ẹ́kong [lụ], e ñẹng e nà ñüngmạ̀ jnạ̀ lụ.
Nikodjmụs kē lụ [ákẹ], Ṫĕ́ à' wá fe ṫē̩n [nì] 4
bẹni 'mạ̀ ẹ́-gbạ̀ [lụ], à' wá fặ́ lụ ẹkong? Ani è
wá ñẹ́ e boṫe e ñẹ̆̀ mʊ̆̀sʊ̆̀ mli ẹkong koni á' fặ́
lụ? Dzhesus hĕrĕnạ̀ [ákẹ], Lē̩lẹng, lē̩lẹng mi 5
kẹạ o [ákẹ], Kẹ̆́dzhi à' fặ́-ạ 'mạ̀ iẹ̀ nʊ̆̀ kẹ̆ Mūmạ
lụ hĕwạ̀ [lụ], e ñẹ́-ẹ e boṫe Ñüngmạ jnạ̀ lụ mli.
Nạ ní à-fặ́ iẹ̀ hĕ̀wulo hĕwạ̀ [lụ], hewulo dzhi; nì 6
nạ ní à-fặ́ iẹ̀ mūmạ̀ lụ hĕwạ̀ lụ, mūmạ̀ dzhi.
O hiẹ á kă fē o jà àkẹ m' kē̩ o [ákẹ], Dzhà 7
à-fặ́ ñẹ ẹ́kong; Mūmạ̀ lụ mŭạ̀ iẹ̀ hĕ́ ['ní] è 8
sŭmạ̀-ạ, ni o nʊ̆ạ e gbĕ̀, shi o lĕ́ hĕ́ 'ní e dzhẹ̀,
'lō hĕ́ 'ní è ià-a; nakai dzhí 'mẹj fẹj 'ní á-fặ́ iẹ̀
mūmạ̀ lụ hĕ̀. Nikodjmụs hĕrĕnạ, ni e kē lụ 9
[ákẹ], Ṫeṫē̩n ni nj nẹ̆́ wá iẹ̀? Dzhesus hĕrĕnạ 10
ni e kē lụ ákẹ, Ani tshọ̄lặ̀ iẹ̀ Israẹl dzhi o, ni o
lĕ́ nj nẹ̆́? Lē̩lẹng, lē̩lẹng, mi kē̩ạ o [ákẹ], Nạ 11
'ní wạ̀ lè [lụ], [nŏ̀] wạ̀ wieạ; ni nặ́ 'ní wạ̀ ẹ́-nà
[lụ], no hè odase wạ̀ ièạ̈; nì ñẹ̀ hĕ́-ē wạ̀ 'dase
lụ ñẹ ie-e. Kẹ̆́dzhi m' ẹ̆́-kē ñẹ̀ shipọng-hĕ̀ [nj], 12

ni n̄ẹ hế-ē n̄ẹ ie-ē [lụ]; tetẹ̄n ni kẹ̆dzhi mi kẹ̄
13 n̄ẹ n̄üngmạ̀-hề [nj], ni n̄ẹ wá hế n̄ẹ iè? Ni
'mạ̀ 'kồ ẹ́-kuạko ẹ̆-iá-ko n̄üngmạ̀ mli, dzha
'mạ̀ 'ní kplĕkĕshì kẹdzhẹ̀ n̄üngmạ̀ mli [lụ],
gbặmạ̀ Bi lụ 'ní iạ̀ n̄üngmạ̀ mli [lụ].
14 Ni bẹni Mosẹs wố onŭfŭ lụ nạ̀ iẹ̀ ngà lụ mli
15 [lụ], nakai dzhà à' wố gbạmạ Bi lụ nặ; Koni
'mẹj fẹj ní hếạ e hề ièạ [lụ], hiẹ á kă kpata, shi
[ammẹ] ná dā-shihirẹ.
16 Nẹkẹ̆ N̄üngmạ̀ dạ̀ dzhe lụ hề, ákẹ e ngạ̀ e
Bi 'kome-ní-à-fặ lụ há, ákẹ 'mẹj fẹj 'ní heạ e hề
ièạ lụ, hiẹ á kă kpata, shi [ammẹ] nấ dā-shi-
17 hirẹ. Shi N̄üngmạ̀ tshố-ū è Bí [lụ] dzhè mli
'ní é bŭ dzhề lụ fặ, shi [mom], ákẹ, e hĕwạ̀ [lụ],
dzhe lụ wá ná hĕrĕmạ̀.
18 'Mạ̀ 'ní hếạ e-hề ièạ [lụ], á bù-ū lụ fặ, shi 'mặ
'ní hē-iề [lụ], á-bŭ [lụ] fặ mŏmŏ, ákẹshi è hếkồ
N̄üngmạ̀ Bí 'kome-ní-à-fặ lụ gbếi nạ̀ è iếkồ.
19 Ni fặbū lụ nẹ̆, ákẹ là lụ ẹ́-bà dzhè lụ mli, ni
gbạmẹj dạ̀-ạ̈ dŭng lụ hề fề là lụ, ákẹshi ammẹ
20 njfēmạj lụ ẹfọng dzhi. Shi 'mẹj fẹj 'ní feạ ẹ-
fọng lụ, n̄ẹ̀ạ là lụ, ni [ammẹ] bá-ā là lụ ngạ,
21 koni á' kă sŭsŭ [ammẹ] njfēmạj. Shi 'mạ̀ ní
feạ ănạ̀kuá [lụ], bà-ä là lụ hè, koni e njfēmạj
lụ 'á dzhekpo, ákẹ N̄üngmạ̀ è kẹ̆ fe.
22 Nj nẹ̆ à' sẹ̄ [lụ], Dzhesus kẹ è kasĕlạj lụ bà
Dzhudea mang; ni ammẹ kẹ̀ lụ hì dzhẹi, ni è
baptaiz.
23 Ni Dzhọn hŭ mī baptaiz iẹ̀ Ainon, iẹ̀ Salim
masẹi, shi nŭ pj iẹ̀ dzhẹi; ni ammẹ bà, ni à'

baptaiz ammẹ; Shi bẹ̆lẹ̆ à' nắ-kò á ngạ̀ Dzhọn 24
á wò prisọ̆n lụ mli.

'Agbẹnnẹ nguắndẹ̆dzhẹ̀ ba-tèshi iẹ̀ Dzhọn ka- 25
selạj lụ, kẹ Dzhufoj lụ, à' teng; iẹ̀ hẹ̆dzhū hĕ-
wạ̀. Ni ammẹ bà Dzhọn ngạ, ni ammẹ kẹ̄ lụ 26
[ákẹ], Rabbi, 'mạ̀ ní kẹ̆ oi ạ, iẹ̀ Dzhọrdan sẹ̄ lụ,
'mạ̀ ní o iẹ̀ lụ odase [lụ], nắ, e baptaiz ni 'mẹj
fẹj mī bà è ngạ̄. Dzhọn hĕrĕnạ̀ e kẹ̄, Gbặmạ̀ 27
ñẹ́-ẹ̄ á mọ̆ nặ 'ko mli, dzhặ à' dzhẹ̀ ñüngmạ̀
[mli] à' ngặ-hắ lụ. Ñẹ diẹntshẹ̀ ñẹ̀ mī iè m' 28
odắse, ákẹ mi kẹ̄ [ákẹ], Dzhē mi dzhi Krist lụ,
shi à' tshŭ́ m' kẹ̆ tshọ̆ e hĭ́ẹ. Ajèfŏrŏwŭ̀ lụ dzhi 29
'mạ̀ ní iạ ajèfŏrŏ lụ; shi ajefŏrŏwù lụ shiẹntshẹ̀
lụ, 'ní dămạ̀-ạ̄-shi boạ lụ tòĕ lụ, hiẹmẹ̀ạ tūtù iẹ̀
ajèfŏrŏwù lụ gbẹ̀ hewạ; nohĕwạ̀ lụ mi h'ẹ̆mẹi
nẹ̆ ẹ́-bàmli. Lụ [lụ] e wá fắtặ è hè, shi mi 30
[lụ] à' wá dzhie m' hĕwạ̀. 'Mạ̀ ní dzhẹ̀ạ ngùẹi 31
[lụ], fè fẹj, 'mạ̀ ní dzhẹạ shipọng lụ, dzhẹ̀ shi-
pọng lụ, ni e wieạ shipọng lụ hẹ̀; 'mạ̀ ní dzhẹ̀
ñüǹgmạng lụ, fè fẹj; Ñi nặ 'ní ẹ́-nà [lụ], ni ẹ́- 32
nŭ̀ [lụ], nò hĕwạ̀ odắse e ièạ; ni 'mạ̀ 'kò hẹ́-ē
è 'dắse ié-ē. 'Mạ̀ ní ẹ́-hẹ́ è 'dắse ẹ́-iè [lụ], ẹ́- 33
bặnạ̀ ákẹ ănạ̀kuáfo dzhi Ñüngmạ̀. Shi 'mạ̀ ní 34
Ñüngmạ̀ ẹ́-tshŭ́ lụ, wieạ Ñüngmạ̀ wiemạj, shi
lụ [lụ] Ñüngmạ̀ hắ-à lụ Mūmạ̀ lụ, dzhē kẹ̆ sŭ́-
sŭmạ̀. Tshẹ̀ lụ mī dặ Bí lụ hẹ̀, ni ẹ́-ngạ̀ ñj piā 35
ẹ́-wò e dè mli. 'Mạ̀ ní hẹ́ạ Bí lụ hè ièạ [lụ], 36
ná-ā dāshihirẹ̀; ni 'mạ̀ ní hé-ē Bi lụ hè ié-ē
[lụ], ẹ́-nà-ng shihirẹ̀; shi mom Ñüngmạ̀ mlifŭ́
lụ hìạ e nạ̀.

ITSHO ẸDZHUẸ̀.

1 ÁGBẸNNẸ nạni Nimtshạ̀ lụ lè bẹni Pharisj lụ
ẹ́-nŭ̀ ákẹ Dzhesus fe ni è baptaiz kaselạj fè
2 Dzhọn [lụ], (Tshàbĕlĕ Dzhesus diẹntshẹ̀ bap-
3 taizj̀, shi è kaselạj lụ,) 'E shí Dzhudea è jng è
4 ṫe Galilj ẹ́kong. Ni dzhà e tshọ̆́ Samaria mli.
5 'Agbẹnnẹ e bà Samaria mang 'kò nạ̀ ní à' tshẹạ
Sikar, iẹ̀ shipọng kuṫū ni Dzhakob ngạ̀-hắ e bí
6 Dzhosẹph lu, masẹ́i. 'Agbẹnnẹ Dzhakob nŭ̀bŭ́
lụ iẹ̀ dzhẹ̆́i. Dzhesus, ákẹshi gbẹ̀ñiẹmạ̀ lụ ẹ́-tạ̀
lụ [lụ], nohewạ [lụ], ṫáshi iẹ̀ nŭ̀bú lụ nạ̀; kẹ̆-
7 bà-a shuande [bè]. Jō 'kŏ̀ dzhẹ̀ Samaria bà
nŭ̀-iẹ̀: Dzhesus kẹ̄ lụ [ákẹ], Hắ m' m'á nŭ̀.
8 (Shi e kàsĕlạ̀j [lụ] ẹ́ṫè mang lụ mli, ngmà hẹ̆́-
9 mạ.) Kẹ̆kẹ̆ [lụ], Samaria jò lụ kẹ̄ lụ [ákẹ],
Ṫẹ̆́ ṫẹn ni bò ní o dzhi Dzhuñò [lụ, o] bíạ mi,
ní mi dzhi Samaria jō [lụ], nŭ̀, 'ní ó 'nŭ̀? shi
10 Dzhufoj lụ kẹ̀ Samariabj lụ ié-ē. Dzhesus hĕ-
rĕnạ̀, ni e kẹ̄ lụ [ákẹ], O lè Ñüngmạ̀ nặ́kè lụ,
kẹ̆ 'mà ní kẹ̄ạ ò [ákẹ], hắ m' m' á nŭ̀ lụ, dzhí-
11 kŭlụ o wá bà lụ, ni e wá hắ ò h'ẹ́kămạ̀ nŭ̀. Jō
lụ kẹ̄ lụ [ákẹ], Oura, o bẹ̆́ nặ́ko 'ní o wá ngạ̀-ié,
ni bŭ́ lụ [hŭ́] kuạ̀; nẹ̄gbẹ̀ o ná k'ẹ̆́kặmạ̀ nù lụ
12 iẹ̀ mặ́? [Ani] o fè wạ̀ Tshẹ̀ Dzhakob, ní hắ
wạ̀ nŭ̀bú lụ; ni lụdiẹntshẹ̀ è nù mli, kẹ è bj
13 lụ, kẹ è koloj lụ? Dzhesus hĕrĕnạ̀, ni e kẹ̄ lụ
[ákẹ], 'Mạ̀fẹjmạ̀ ní nùạ nŭ̀ nẹ̆́ [ẹ̆́ko lụ], kumặ́j

wà iè lụ ẹ́kong; Shi 'màfẹjmạ̀ ní nùạ nŭ̀ ní 14
m' ạ́ hắ lụ [lụ], kùmắj jẽ́ng lụ dộng; shi nŭ̀ ní
m' á hắ lụ [lụ], wá hì è mli nŭ̀bŭ́ ní kuẹ̀ạ kẹ-
ià-a dāshihirẹ mli. Jō lụ kẹ̄ lụ [ákẹ], Oura, 15
hắ mi nŭ̀ nẽ́ koni kumaj 'á kắ iè m', ni m' kắ
bà biẹ m' bặ́ iẹ̀. Dzhesus kẹ̄ lụ [ákẹ], Já tshẹ̃́ 16
ò wŭ̀, ní [o] bà biẹ. Jō lụ hĕrĕnạ̀, ni e kẹ̄, Mi 17
bẹ̃́ wŭ̀. Dzhesus kẹ̄ lụ [ákẹ], 'Odzhẹ̀gbān ò
kē [ákẹ], Mi bẹ̃́ wŭ̀ [lụ]; Shi ó' gbằ wŭ̀mẹj 18
ẹ́nŭmạ̀; ni 'mạ̀ ní o iạ agbẹnnẹ [lụ], dzhē o wŭ̀
dzhí lụ; nò mli [lụ], ó 'kẹ̄ ănạ̀kuá. Jō lụ kẹ̄ 19
lụ [ákẹ], Oura, m' ẹ́nà ákẹ gbălạ̀ dzhi o. Wạ̀ 20
tshẹmẹj lụ sặ̀lè iẹ̀ gọng nẹ̃́ nạ̀; ni ñẹ̀ [lụ ñẹ̀]
kẹ̄ Dzhẹrusalem mli dzhí hẽ́ ní 'mẹj wá sặ̀lè.
Dzhesus kẹ̄ lụ [ákẹ], Jō, hẽ́ ó iè iẹ̀ m' nà, bè̃ lụ 21
mī bà bẹni ñẹ̀ sặléng Tshẹ̀ lụ iẹ̀ gọng nẹ̃́ nạ̀, 'lō
iẹ Dzhẹrusalẹm. Ñẹ lẽ́ nạni ñẹ sặ̀lèạ, wạ̀ [lụ wạ̀] 22
lè nạni wạ̀ sạleạ: shi hĕrĕmạ lụ dzhẹ̀ Dhufoj lụ
à' ngạ̀. Shi bè lụ mī ba, e iẹ̀ ágbẹnnẹ, bẹni sặ- 23
lelạ̀j ănạ̀kuáfoj lụ wá sặ̀lè Tshẹ̀ lụ iẹ̀ mūmạ̀ mli
kẹ ănạ̀kuálĕ mli; shi Tshẹ̀ lụ mī tắo nẹ̆̀kẹ ['mẹj]
'á sặ̀lè lụ. Ñüngmạ̀ lụ, mūmạ̀'ng; ni 'mẹj ní 24
sặ̀lèạ lụ [lụ], dzhà ammẹ sặ̀lè lụ iẹ̀ mūmạ̀ mli,
kẹ ănạ̀kuále mli. Jō lụ kẹ̄ lụ [ákẹ], Mi lè ákẹ 25
Mẹssia bà-a, ['mạ̀] ní à' tshẹ̃́ạ Krist [lụ]; bẹni
ẹ̃́-bà [lụ], è wắ gbằ wạ̀ nj piā. Dzhesus kẹ̄ lụ 26
[ákẹ], Mi, ní m' kẹ̆̀ o wieạ [lụ], dzhi.

Kẹ̆̀kẹ̆̀ lụ e kăsẽ́lạ̀j lụ bà, ni ammẹ fē-jà ákẹ e 27
kẹ jō lụ wie; tshàbĕlĕ 'mạ̀'ko bí-ī lụ [ákẹ], Mẹ̃́
nj ò tắoạ? àlō, Mẹ̃́ bà o kẹ̀ lụ wieạ? 'Agbẹnnẹ 28

jō lụ shí e nŭ̀gbẹ̄̀ lụ ni e kā̤̀-gbẹ̀ e te mang lụ
29 mli, ni e kē̤ hj lụ [ákẹ], Ñẹ bà-a, ñẹ [bá] kuẹ̄̀-a
nŭ̀ 'kò, ní tshọ́ m' nj piā ní m' é-fe dā̀; Ani
30 dzhē Krist lụ nẹ̄̀? Kẹ̄̀kẹ̄̀ lụ ammẹ dzhẹ̀ mang
lụ mli, ammẹ bà è ngạ.
31 Bẹ̄̀lḕ no mli lụ, e kăsélā̤̀j lụ bà lụ, [ammẹ]
32 kē̤, Oura, jḗ-nj. Shi e kē̤ ammẹ [ákẹ], Mi iẹ̀
33 ngmà ní m' jẹ̀ạ ní ñẹ lḗ. Nòhĕwạ̀ [lụ], e kă-
sélā̤̀j lụ 'mạ̀ 'kome kē̤ 'mạ̀ krṓkŏ, [ákẹ], Ani
34 'mạ̀ 'kò ẹ́-bà hā̀ lụ nā̤̀ 'kò ẹ́-iè? Dzhesus kē̤ am-
mẹ [ákẹ], Mi ngmà dzhí ákẹ m' fēạ nạni 'mạ̀ ní
tshū̀ m' [lụ] sŭmạ̀-ạ, koni m' gbḕ è nitshū̀mạ̀
35 lụ nà. Ani ñẹ ẹ́-kē̤-ẹ [ákẹ], Ñŏdzhj ẹ́dzhuẹ̄̀ iẹ̀,
koni [nò sē̤ lụ], ăblé-kùmā̤̀mā̤̀-bè lụ bà-a? Ná,
mī kē̤ ñẹ̀ [ákẹ], Ñẹ hṓleạ ñẹ hingmẹ̄̀j à' nạ̀, ni
ñẹ kuẹ́a ăbā̤̀j lụ [à'] nạ̀, shi ammẹ ẹ́-gbā̀-futā
36 mŏmŏ sā̀ kùmā̤̀mā̤̀. Ni 'mạ̀ ní kù-ạ̈ lụ nā̀-a pā-
bạ̀-nj, ni e búä-a aduawā̀ nà e tṓạ dāshìhī̀rẹ;
koni 'mà ní dū̀ạ lụ, kẹ 'mạ̀ ní kū̀ạ̈ lụ, j-ẹñạ̀ lụ
37 fẹj hiẹ-wá-mẹ̀ shì'kome. Ni enẹ̄́ hĕwạ̀ ni nạni
à' kēạ [ákẹ], 'Mạ̀ 'kome dū̦̀ ạ̈, ni 'mạ̀ 'krṓkò-
38 kŏ̀-ạ [lụ], dzhi ănạ̀kuá. Mi tshū̀ ñẹ [ákẹ] ñẹ iá
kū̀-nạni ñẹ tshū̀-ū hḕ nā̤̀ 'kò; 'mẹj-krṓkŏ-'mẹj
tshū̀nj, ni ñẹ ẹ́-bà ammẹ nitshū̀mạj lụ à' mli.
39 Ni nò mang [lụ] mli Samariabj lụ pj hḗ e
nạ̀ iè, jō lụ wiemạ̀ lụ, ní e iè-odā̀se [ákẹ], E kē̤
40 m' nj piā ní m' ẹ́-fe dā̀ [lụ], hĕwạ̀. Nòhĕwạ̀
lụ, bẹni Samariabj lụ shẹ̀ e ngā̤ lụ, ammẹ bā̀ lụ
[ákẹ] e kẹ ammẹ wá hishi; ni e hi dzhẹi gbj
41 ẹ́ñạ̀. Ni lụdiẹntshẹ̀ e wiemạ̀ hĕwạ̀ lụ 'mẹ̀j pj

sá hẽ́ e nạ̀ iẽ̀. Ni ammẹ kẹ̄ jō lụ [ákẹ], 'Ag- 42
bẹnnẹ wạ̀ m' hẽ́ wạ́ 'iè, dzhē nặni o kẹ̄ lụ hĕwạ̀;
shi wạ̀-diẹntshẹ̀ wạ̀ ẹ̃́-nŭ̀, ni wạ̀ lè ákẹ enẹ́ dzhi
Krist lụ lẹ̄lẹ̃́ng, dzhè lụ Hĕrĕlạ̀ lụ.
'Agbẹnnẹ, gbj ẹñạ̀ sẹ̄ lụ, e jńg kẹdzhẹ̀ dzhẹ̃́i e 43
ṫe Galilj. Shi Dzhesus diẹntshẹ̀ iè odắse ákẹ 44
gbălạ̀ bẹ̃́ animŭñắm iẹ̀ lụdiẹntshẹ̀ e mang mli.
'Agbẹnnẹ, bẹni ẹ̃́-shẹ̀ Galilj lụ, Galiljbj lụ ṫò 45
lụ; shi ammẹ ẹ̃́nà nj lụ fẹj ní e fe iẹ̀ Dzhẹrusa-
lẹm, iẹ̀ kaëmạ̀fēmạ̀ lụ; Koni Dzhesus bà Kana 46
iẹ̀ Galilj, hĕ ní e tshọ́ nŭ̀ lụ wẹin lụ. Ni
odehe ko iẹ̀, 'mạ̀ ní bí hĕjẽ̀ạ̈, iẹ̀ Kapẹrnaüm.
Bẹni e nŭ̀ ákẹ Dzhesus ẹ̃́-dzhẹ̀ Dzhẹrusalẹm ẹ̃́- 47
bà Galilj lụ, e ṫẹ e ngā ni e bắ lụ [ákẹ] e kplé-
kĕshi ní e ba tshắ e bí lụ; shi ẹ̃́-gbo ẹ́ta. Koni 48
Dzhesus kẹ̄ lụ [ákẹ], Dzhà ñẹ nà okadj kẹ̀ nạ̃́-
wùḋzhj dắ-ní ñẹ wá hẽ́ ñẹ iè. Lumạ̀ lụ kẹ̄ lụ 49
[ákẹ], Oura, bắ dắ-ní mi bi lụ wá gbṍ. Dzhe- 50
sus kẹ̄ lụ [ákẹ], Iá, ṍ bí lụ hiẹkắ. Ni nū lụ hẽ́
wiemạ̀ lụ ní Dzhesus kẹ̄ lụ [lụ e] iè, ni e jńg e
ṫē. Ni bẹni e ià-a [lụ], e tshŭ́dzhj lụ kẹ lụ kpè, 51
ni ammẹ kẹ̄ lụ [ákẹ], O bì lụ hiẹkắ. Koni e 52
bí ammẹ bè inạ̀ ní e hẽ̀ bọi lụ wà. Ni ammẹ
kẹ̄ lụ [ákẹ], Ñ̄ẹ̀, shuande ngmlẹ̀ 'kome inạ̀ ni
fŭ́lŭ lụ shĩ́ lụ. Kẹ̃́kẹ̆ lụ tshẹ̀ lụ lè ákẹ nò bè lụ 53
nạ̀ nạ̃́n ni Dzhesus kẹ̄ lụ ákẹ, O bí lụ hiẹkắ
[lụ], ni lụdiẹntshẹ̀ e hẽ́ e iè, kẹ e whẽ̀ [lụ] fẹj.
Ni ắsā enẹ́ dzhi okadi ẹ́ñạ̀ ni Dzhesus fe, bẹni 54
ẹ̀ dzhẹ̀ Dzhudea e bà Galilj [lụ].

ITSHO Ẹ́NŬMẠ̀.

1 Eɴᴇ sẹ̄ lụ Dzhufoj lụ fe kắëmạ̀; ni Dzhesus ťe
2 Dzhẹrusalẹm. ʽAgbẹnnẹ kpākpŏ̀ iẹ Dzhẹrusalẹm
iẹ̀ ťōagbŏ́ lụ hĕwạ̀, ní, Hjbru [wiemạ] mli lụ,
3 à' tshẹ̆́ạ Bẹthẹ́sda, ni e iạ̀ nāgbẹ̀j ẹ́nŭmạ̀. Ni
enẹ́mẹj à' mli lụ hĕlàtshẹ̀mẹj pj kắmặ, fŭ̃láfoj,
[kẹ] oshjfoj, [kẹ], kọ́dặ̀dzhj, ni mẹ̆̀-ặ nŭ̀ lụ
4 mlìťā. Shi bè 'kò ní á-ťò lụ nạ̀ lụ, angẹl ià-a
kpākpò lụ mli, e ťà-a nŭ̀ lụ mli; koni e mlità
lụ sē lụ, mạ̀fẹjmạ̀ ní j-ạ̀ nŭ̀ lụ mli tshŭ́tshŭ lụ,
5 nắ-a tshắmạ iẹ̀ nặ́fẹj hĕlà ní ìeạ lụ. Ni nŭ̀ 'kò
iẹ̀ dzhẹi ní ẹ́-hiẹ helà ắfj ñüngmáj ẹťẹ-kẹ̆̀ kpāñọ̀.
6 Bẹni Dzhesus nà lụ kắshi, ni e lè ákẹ ẹ́-tshẹ̀
[lụ], e kẹ̄ lụ [ákẹ], O ťắo ákẹ ó hè wà-ạ o?
7 Hĕlàtshẹ̀ lụ hĕrĕ lụ nạ̀ [ákẹ], Oura, mi bẹ̆́
'mạ̀'ko, ni bẹni átà nŭ̀ lụ mli [lụ], e wá wŏ́ mi
e wŏ̀ kpākpò lụ mli; shi bẹni mi bà-a [lụ],
8 'mạ̀ krŏ́kŏ̀ tshọ̆́-ạ mi hằmạ̀ j-ạ mli. Dzhesus
kẹ̄ lụ [ákẹ], Ťéshi, wŏ́ o sa lụ nạ̀, 'ní o ñìẹ.
9 Ni amrọ lụ, nū lụ hĕwà lụ, ni e wŏ́ e sā lụ nạ̀,
ni e ñiẹ̈; ni gbi lụ nạ̀ nạ̄n dzhi sabbath lụ.
10 Nohĕwạ̀ [lụ], Dzhufoj lụ kẹ̄ 'mạ̀ ní á-tshắ lụ
[lụ ákẹ], Sabbath gbì lụ 'nẹ́, mlắ lụ hắ-a
11 hĕgbẹ̀ ákẹ ó 'ťere o sà. E hĕrĕ ammẹ nạ̀ [ákẹ],
'Mạ̀ ní tshắ mi [lụ], lụ nạ̄n e kẹ̄ mi [ákẹ],
12 Wŏ́ o sa lụ nạ̀, 'ní o ñiẹ. ʽAgbẹnnẹ ammẹ bi
lụ [ákẹ], Nắmạ̀ dzhí 'mạ̀ ní kẹ̄ o [ákẹ], Wŏ́ o
13 sà lụ nạ̀ 'ní o ñiẹ [lụ]? Ni 'mạ̀ ni á-tshắ lụ

[lụ] lě̋ 'mạ̀ ní dzhi, shi Dzhesus ẹ̋-tshọ̋ mẹj pj
'ní ịạ dzhẹi lụ à' ťéng ẹ̋-tē. Nò sē lụ Dzhesus 14
nínà lụ iẹ̀ tẹmpl lụ mli, ni e kē lụ [ákẹ], Ná,
á-tshá o; kă fē njfọdzhj dọ̋ng, ẹ́kolụ nạni fè wá
bà o nạ̀. Nū lụ jng e ťē, ni e kē Dzhufoj lụ 15
ákẹ Dzhesus dzhí 'mạ̀ ní tshá lụ [lụ]. Ni 16
nohĕwạ̀ [lụ], Dzhufoj lụ ñẹ̀ Dzhesus, ni ammẹ
ťáo lụ ammẹ gbè, ákẹshi ẹ̋-fe nj, nẹ́ iẹ̀ Sabbath
gbi lụ nạ̀.

Shi Dzhesus hĕrĕ ammẹ nạ̀ e kē, Mi Tshẹ̀ 17
mī tshű̀nj kebà-benẹ̋, ni mi tshűạ. Nohĕwạ̀ 18
[lụ], nò mőm ni Dzhufoj lụ ťáo lụ ammẹ á-gbe,
ákẹ̆shi dzhé Sabbath lụ nạ̀ kẹ̆kĕ ni ẹ̋-ťọ̋, shi e
kē ákẹ, Ñüngmạ̀ dzhi e tshẹ̀, bĕlĕ ẹ̆-fē ákẹ e kẹ
Ñüngmạ̀ iè-ĕgbạ̀ 'Agbẹnnẹ Dzhesus hĕrĕnạ̀ e kē 19
ammẹ ákẹ, Lẹ̄léng, lẹ̄lẹng, mi kēạ ñẹ [ákẹ], Bí
lụ diẹntshẹ̀ ñẹ́-ẹ 'á fe nạ́'kò, shi nạ̄ni e nà-a
ákẹ Tshẹ̀ lụ feạ [lụ]; shi njfẹjnj ní e feạ lụ
nòmẹj nạ̄n ni Bi lụ hű feạ Shi Tshẹ̀ lụ dạ̀-ạ 20
Bi lụ hẽ̀, nì e tshọ́-ạ lụ nj lụ fẹj ní lụdiẹntshẹ̀ e
feạ [lụ]; ni è wá tshọ́ lụ nitshűmạj [ní] fè
enẹ́mẹ̀j, koni ñẹ fe jà. Shi bạ̀ ní Tshẹ̀ lụ ťeạ 21
gbohj à' shì, nì e há-a ammẹ h'ẹ̋kămạ̀ [lụ];
nakai [nạ̄n] Bí lụ hű há-a 'mẹ̀j ní e sŭmạ̀-ạ
h'ẹ̋kămạ̀. Shi Tshẹ̀ lụ ẹ̋-bú-u 'mạ̀ 'kŏ aťẹ̋ng, 22
shi ẹ̋-ngạ̀ aťẹ̋ng-bù lụ fẹj ẹ̋há Bi lụ; Koni bẹni 23
hiẹsạ̀-ạ Tshẹ̀ lụ, nakai [nạ̄n 'mẹj] fẹj hiẹ-wá-
sạ̀ Bi lụ. 'Mạ̀ ní hiẹ-ẹ̋-sá-ạ Bi lụ, hiẹ-ẹ̋-sá-ạ
Tshẹ̀ lụ ní tshű lụ [lụ]. Lẹ̄lẹ̋ng, lẹ̄lẹ̋ng, mi 24
kēạ ñẹ [ákẹ], 'Mạ̀ ní nűạ mi wiemạ lụ, ni e

hẽ́ạ ’mạ̀ ní tshṹ m’ [lụ] hẽ̀ e ièạ [lụ], nã́-à
dāshihirẹ, ni e shẽ́ng fã̀bũ̀ mli; shi ẹ̃́-fŏ kẽ́ dzhẹ̀
25 gbẽ́le [mli, kẽ́te] shihirẹ mli. Lẹ̄lẹng, lẹlẹng,
mi keạ ñẹ [ákẹ], Bè lụ mī bà, ni [e] iẹ̀ ág-
bẹnnẹ, bẹni gbohj lụ wá nũ̀ Nüngmạ̀ Bi lụ
26 gbè; ni ’mẹ̀j ní nũ̀-ạ [lụ] wá hĭshi. Shi bã̀ ní
Tshẹ̀ lụ iạ̀ h’ẹ̃́kămạ̀, iẹ̀ lụdiẹntshẹ e mli [lụ];
nakai [nạ̄u] ẹ̃́-hã́ Bi lụ, ákẹ lụ [hṹ] ẹ̃́-nã́ h’ẹ̃́kămạ̀
27 iẹ̀ lụdiẹntshẹ̀ e mli; Ni ẹ̃́-hã́ lụ hègbẹ̀ ákẹ e
28 bù-àtẽ́ng hṹ, ákẹshi gbạmạ Bi dzhi lụ. Nẹ
hiẹj á kã́ fe ñẹ jà iẹ̀ enẽ́ hĕwạ̀; shi bè lụ mī
bà, bè nã̀ ní [’mẹ̀j] fẹj ní iạ̀ búj lụ [à’] mli
29 [lụ], wá nũ̀ e gbẽ̀, Ni ammẹ wá dzhẽ̀kpò; ’mẹj
ní ẹ̃́-fe ẹ̃́kpăkpă lụ, iẹ̀ shìte-ẹ̃́kong kẽ̀ shihirẹ
mli; ni ’mẹj ní ẹ̃́-fe éfọng lụ, iẹ̀ shìte-ẹ̃́kong kẽ̀
30 fã̀bũ̀ mli. Mi-diẹntshẹ̀ mi hẽ̀ [lụ], mi ñ́ẹ-ẹ
nã̀kò m’ã́ fe; bã̀ ní mi nũ̀-ạ [lụ], nakai mi bũ̀-ạ
atẽ́ng; ni mi ’tẽ́ngbũ̀ lụ dzhã̀gbẽ̀, ã́kẹshi mi
tã́o nã́ni mi diẹntshẹ̀ mi sŭmạ̀-ạ, shi nạni Tshẹ̀
31 lụ ní ẹ̃́-tshṹ m’ lụ sũ̀mạ ạ. Kẽ́dzhi mi iè mi-
diẹntshẹ̀-mi-hẽ̀ odã́se [lụ], mi ’dã́se lụ dzhē
ănạ̀kuã́.

32 ’Mạ̀ ’krṍkŏ iẹ̀ ní ièạ mi odã́se; nì mi lè ákẹ
ănạ̀kuã́ dzhi odã́se lụ ní e iẹ̀ạ iẹ̀ mi hẽ̀ [lụ].
33 Ñ̄ẹ tshṹ à’ tē Dzhọn ngạ, ni e iè ănạ̀kuã́ lụ,
34 odã́se. Tshã̀bẹlẹ mi hẽ́-e gbạmạ odase; shi mi
35 kẹ̄ ñẹ nj ’nẹ́, koni ñẹ nã́ hĕrĕmạ̀. Lụ [lụ],
kàndĕ ní tshòạ, ní dzhedzhẹ́ạ dzhi [lụ], ni kpi-
tiō ’kò lụ, ñẹ sŭmạ̀ ákẹ ñẹ hiẹj-’á-mẹ̀ iẹ̀ e dzhĕ-
dzhẽ́mạ lụ mli.

Agbẹnnẹ mi iẹ̀ odắse ní fẽ Dzhọn nắ lụ; shi 36
nítshắmạj lụ ní Tshẹ̀ lụ hắ m' ákẹ mi gbènā
[lụ], no nitshắmạj lụ nạn ní mi feạ [lụ], mī
iè m' odắse ákẹ Tshẹ̀ lụ ẹ́-tshắ m'. Ni Tshẹ̀ 37
lụ diẹntshẹ̀ ní tshắ m' [lụ], ẹ̃-iè m' odắse.
Ñẹ ẹ̃-nắ kõ è gbē dắ, ắssā ńẹ ẹ̃-nắ kò e tắmạ̃-
mạ̃. Ni ńẹ bẹ̃ e wiemạ̀ lụ kẹ̀ ńẹ mli hìlụ; shi 38
'mạ̀ ní ẹ̃-tshắ m' [lụ], ńẹ hẽ-e e nạ̀ ńẹ ié-e.

Ñẹ hălà-a nj ní ắ'-ngma lụ [mli]; shi ńẹ 39
sắsuạ ákẹ nomẹj ắ' mli ńẹ ná-a dā shihirẹ, ni
nomẹj dzhi nạní ièạ mi hẽ odắse. Ni ńẹ bắ-a 40
mi ngạ̄ koni ńẹ wá nắ k'ẹ́kămạ̀. Mi hẽ-e ani- 41
mŭnắm iẹ̀ gbamẹj à' dẹ̀; Shi mi lè ńẹ, ákẹ ńẹ 42
bẹ̃ Ñüngmạ̀ hèdạ̄ kẹ ńẹ mli hj. Mi bà iẹ̀ m' 43
Tshẹ̀ lụ gbẽi mli, ni ńẹ ẹ̃-tō m'; kẹ̃dzhi 'mạ̀
'krõko tshì lụdiẹntshẹ̀ e gbẽi tà e bà [lụ], lụ
[lụ], ńẹ wá tò lụ. Ñẹ ní ńẹ heạ ạnimŭńám iẹ̀ 44
ńẹdiẹntshẹ̀ ńẹ tengbj à' dẹ̀ [lụ], koni ńẹ tắō
animŭńắm lụ ní dzhẹ̃ạ Nüngmạ̀ kẹ̆kẹ̆ ngạ̄ [lụ],
tetẹ̄n ni ńẹ wá ńiẹ ńẹ hẽ ńẹ iè? Nẹ kắ susuā 45
ákẹ m' á dzhie ńẹ shi m' á hắ Tshẹ̀ lụ; ['mạ̃]
iẹ̀ ní dzhieạ ńẹ shi, Mosẹs, ['mạ̀] mli ní ńẹ mạ̃-ạ
lụ. Shi ńẹ hẽ Mosẹs hè ńẹ iè dzhíkŭlŭ̃, ńẹ wá 46
hẽ mi hắ mi hè ńẹ iẽ, shi e ngmạ̀ [iẹ̀] m' hẽ'.
Shi kẹdzhi ńẹ hẽ-e nj ní e ngmà [lụ] ńẹ iẽ-e 47
lụ, tẽ à' wắ fe tẹ̄n ni ńẹ wắ hẽ mi wiemạ̀j lụ
ńẹ iè.

ITSHO Ẹ́KPĀ.

1 Nj 'nẹ́ à' sẹ̄ [lụ], Dzhesus fò Galilj ngshạ̀ lụ,
2 ní dzhi Tiberias ngshạ̀ lụ. Ni asafo jū ñiẹ e
sẹ̄, ákẹshi ammẹ nà okadj lụ ní e fē [lụ], iẹ̀ mẹj
3 ní he-ie-ạ̀ lụ nạ̀ [lụ]. Ni Dzhesus kuạ̀ t̕è gọng
4 ko nạ̀ ni e t̕ashi iẹ̀ dzhẹi, kẹ e kăsélạ̀j lụ. Ni
hĕnạ̀hō lụ, Dzhufoj lụ à' kaemạ̀-femạ̀ [lụ], ẹ́-
shẹshi ẹ́ta.
5 'Agbẹnnẹ bẹni Dzhesus hole e hingmẹj à' nạ̀;
ni e nà ákẹ asafo jū bà-a e ngạ̄ [lụ], e kẹ̄ Philip
[ákẹ], Nẹ́gbẹ̀ wạ̀ wắ hĕ́ akpānọ̀ iẹ̀ koni mẹjnẹ̆́-
6 mẹj wắ iè? (Ni enẹ́ [lụ] e kẹ̄ kẹ̆́ kà lụ, shi lụ-
7 diẹntshẹ̀ [lụ], e lè nạni e wắ fē.) Philip hĕrĕ
lụ nà [ákẹ], Dẹnarj ohắj ẹ̆́ñạ̀ nà akpānò shẹ̆́ng
8 ammẹ, koni ammẹ fẹj ammẹ wắ ngạ̀ fio. E
kăsélạ̀j lụ à' t̕en mạ̀kome Andru, Simon Pitr
9 ñẹmí lụ, kẹ̄ lụ [ákẹ], Oblañò ko iẹ̀ bíẹ ní iẹ́ạ
bālè lōfòj ẹnŭmạ̀ kẹ loj bibj ẹ̆́ñạ̀, shi mẹni dzhi
10 nò iẹ̀ pj nĕ̀kẹ́ 'nẹ́ t̕ĕ́ng? Ni Dzhesus kẹ̄, Hắ
ní 'mẹj lụ á-t̕ărăshì. 'Agbẹnnẹ dzhuẹi pj iẹ̀
dzhẹi njang. Koni hj lụ t̕ărăshì, ammẹ jbạ̀ wắ
11 shẹ̀ akpĕ́j ẹ̆́nŭmạ̀. Ni Dzhesus kắlạ lōfòj lụ;
ni bẹni ẹ̆́-dashi [lụ], e dzhà hắ kăsélạ̀j lụ, ni
kăsélạ̀j lụ kẹ hắ mẹj ní ẹ̆́-t̕ărăshì [lụ]; kẹ loj lụ
12 hŭ́, bằbạ̀ ní ammẹ t̕ắo-ạ. Ni bẹni ammẹ ẹ̆́-t̕ạrạ
[lụ], e kẹ̄ e kăsélạ̀j lụ [ákẹ], Nẹ bua-a fhŭ́fŭ-
dzhj lụ ní ẹ̆́-shuẹ̀ lụ nà, 'ní nạko á-kắ lādzhĕ́.

Nohĕwạ̀ [lụ], ammẹ bŭa nà, ni ammẹ wò kăfùj 13
ñüngmá-k'-ẹ́ñạ̀ obọ́bọ̀ kẹ bālè lōfòj lụ fhufu-
dzhj, ní shuẹ̀ hă mẹj ní ẹ́-iè [lụ]. Nohewạ̀ [lụ], 14
bẹni gbạmèj 'nẹ́ ẹ́-uà okadi lụ ní Dzhesus fē
[lụ], ammẹ kẹ̄, Anạ̀kuă, enẹ́ dzhi gbălạ̀ lụ ní
kulẹ e bà-a dzhè lụ mli [lụ].

Agbẹnnẹ nạni Dzhesus lè ákẹ ammẹ wă bà 15
ni ammẹ wă ngạ̀ lụ pẹrfors 'ní ammẹ fē lụ
mangtshẹ̀ [lụ], e kome e jng e tē gọng ko nạ̀
ẹ́kong. Ni bẹni ẹ́-shẹ̀ gbẹ́kẹ̀ [lụ], e kăsélạ̀j lụ 16
kplekeshi kẹte ngshạ̀ lụ hĕ, Ni ammẹ bőte lẹlẹ 17
mli, ni ammẹ fò ngshạ̀ lụ kẹtē Kapẹ̄naüm
hĕwạ̀. Ni agbẹnnẹ dŭng ẹ́-wò, ni Dzhesus
băko ammẹ ngạ̄. Ni kājạ̀ băbào ui ba tshuà 18
lụ hĕwạ̀ [lụ], ngshạ̀ lụ nạ̀ teshi. Ni bẹni ammẹ 19
ẹ́-wiri wă fē fụ̄lọ̀ngj ñüngmạ́j-ẹ́ñạ̀-kẹ-ẹ́nūmạ̀, lō
ñüngmạ́j-ẹ́tẹ [lụ], ammẹ nà Dzhesus ñiẹ ngshạ̀
lụ nạ̀, ni e bẹngkẹ̀ạ lẹ̆lẹ̆ lụ; ni ammẹ shĕgbẹ́jē.
Shi e kẹ̄ ammẹ ake, Míng, ñẹ kă shĕ-a gbẹ́jē. 20
Kẹ̆kẹ̆ [lụ] ammẹ tăo ákẹ ammẹ ngạ̀-ạ lụ kẹbà-a 21
lẹ̆lẹ̆ lụ mli; ni amrọ lụ lẹ̆lẹ̆ lụ ẹ́-shẹ̀ shipọng lụ
heni ammẹ ià-a [lụ].

Dzhètshẹ́rĕnạ̀ lụ, bẹni gbạmèj lụ ní dămạ̀ 22
ngshạ̀ lụ sẹ̄ lụ nà ákẹ lẹ̆lẹ̆ 'kò bẹ́ dzhẹi dọ́ng,
ákẹ nạni e kăsélạ̀j lụ ẹ́te mli [lụ], nì ákẹ
Dzhesus kẹ e kăsélạ̀j lụ ẹ́-iá-a lẹlẹ lụ mli [lụ],
shi e kăsélạ̀j lụ kẹ̆kẹ̆ ni ẹ́-jng-ẹ́-te [lụ]; (Tshà- 23
bẹ̆lẹ̆ lẹ̀dzhj krokomẹj dzhẹ̀ Tiberias bà heni
ammẹ iè akpānọ̀ lụ iẹ̀ [lụ] masẹi lụ, bẹni Nim-
tshạ̀ lụ ẹ́-dashi [lụ] sẹ̄ lụ;) Nohĕwạ̀ [lụ], bẹni 24

mẹj lụ nà ákẹ Dzhesus bẹ̆́ dzhẹi, alō e kăsélạ̀j
lụ, ammẹ hŭ́ ammẹ ngạ̀ lẹ̀dzhj, ni ammẹ bà
5 Kapēnaüm, ammẹ ťăo-ạ Dzhesus. Ni bẹni
ammẹ ẹ̆́-nà lụ iẹ̀ ngshạ̀ lụ sẹ̄ [lụ], ammẹ kẹ̄ lụ
26 [ákẹ], Rabbi, ťĕ́bĕ ní o bà bíẹ? Dzhesus here
ammẹ nạ̀ è kẹ̄, Lẹ̄lẹ́ng, lẹ̄lẹ̆́ng, mi kẹ-ạ ñẹ
[ákẹ], Ñẹ ťao-ạ mi, dzhē nạni ñẹ nà okadj
lụ hĕwạ̀, shi ákẹshi ñẹ iè lōfòj lụ ẹ̆́ko ñẹ
ťặrặ.
27 Ñẹ kắ tshŭ́-a-nj iẹ̀ ngmà ní hiẹkpắtà-a lụ
hĕwạ̀, shi no ngmà 'ní hiạshi kẹ̀feạ dā-shihirẹ̀
lụ, nạni gbặmạ̀ Bí lụ wắ hắ ñẹ [lụ]; shi lụ, ni
28 Ñüngmạ̀, [ni dzhí] Tshẹ̀ lụ, ẹ̆́-bạ̀ e nạ̀. Kẹ̆kẹ̆
lụ ammẹ kẹ̄ lụ [ákẹ], Mẹnni wạ̀ wắ fē koni wạ̀
29 wắ tshŭ́ Ñüngmạ̀ njtshŭ́mạ̀j lụ? Dzhesus
hĕrĕnạ̀ e kẹ̄ ammẹ [ákẹ], Enẹ́ dzhi Ñüngmạ̀
nitshŭ́mạ̀ lụ, ákẹ ñẹ wắ hẹ̆́ mạ̀ ní ẹ̆́-tshŭ́ [lụ]
30 nạ̀ ñẹ iè. Nohĕwạ̀ [lụ], ammẹ kẹ̄ lụ ákẹ, mẹn-
ni okắdi o tshọ̄-ạ wạ̀ mặ́, koni wạ̀ 'á nà, 'ní wạ̀
31 wắ hẹ̆́ o-nạ̀ wạ̀ iè? mẹnni o tshŭ́-ạ? Wạ̀ tshẹ̀-
mẹj lụ iè manna iẹ̀ ngà lụ mli; ákẹ bẹni
á-ngmà [lụ], E hắ ammẹ akpānọ̀ ammẹ iè
32 kẹdzhẹ̀ ñüngmạ̀ mli. Agbẹnnẹ Dzhesus kẹ̄
ammẹ [ákẹ], Lẹ̄lẹng, lẹ̄lẹ̆́ng, mi kẹạ ñẹ ákẹ,
dzhē Mosẹs hắ ñẹ nò akpānọ̀ lụ kẹ̆dzhẹ̀
ñüngmạ̀ mli [lụ]; shi mi Tshẹ̀ lụ nì hắ-a
ñẹ akpānọ̀ krọng lụ kẹ̆́dzhẹ̀ ñüngmạ̀ mli [lụ].
33 Shi Nüngmạ̀ akpānọ lụ dzhí mạni dzhẹ̀
ñüngmạ̀ mli e kpleke shi [lụ], nì e hắ-a dzhè lụ
34 h'ẹ̆kămạ̀ [lụ]. 'Agbẹnnẹ ammẹ kẹ̄ lụ [ákẹ],

"Nimtshặ, hă wạ̀ akpānọ 'nẹ́ dắ." Ni Dzhesus 35
kē ammẹ [ákẹ], Mi dzhí h'ẹ̆kămạ̀ akpānọ̀ lụ;
mạni bà-a m' ngạ̄ [lụ], hộmạ iéng lụ gbìkŏ;
nì mạni hẽạ mi nạ̀ iè-ạ [lụ], kŭmắj iéng lụ
gbìkŏ. Shi tshabẹ̆lẹ̆ mì kē [ákẹ], ñẹ hŭ ñẹ 36
ẹ̆-nà mi, nì ñẹ hé-e ñẹ ié-e. Mẹjfẹj ní Tshẹ̀ lụ 37
ngạ̀hắ-a mi [lụ], wá bà mi ngạ̄; nì mạni bà-a
mi ngạ̄ [lụ], mi shuéng lụ nắkonắko hĕwạ̀.
Shi mi dzhẹ̀ ñüngmạ̀ mli mi bà, dzhē midiẹn- 38
tshẹ̀ nạni mi sŭmạ̀-ạ fēmạ, shi nạni mạni tshŭ
mi [lụ] sŭmạ̀-ạ fēmạ. Ni enẹ́ dzhí nạni Tshẹ̀ 39
lụ ní tshŭ mi [lụ], sŭmạ̀-ạ; ákẹ mẹjfẹj 'ní
ẹ̆-ngạhắ mi [lụ], mi kắ lādzhẽ ẹ́ko, shi nāgbè
gbi lụ, mi tē lụ shi ẹ̆kong. Ni enẹ́ dzhi nạ́ni 40
mạni tshú mi [lụ], sŭmạ̀-ạ; ákẹ mẹjfẹj 'ní nà-a
Bí lụ, ní hẽạ̄ e nạ̀ ièạ̄ [lụ], 'á-ná dā shìhĭrẹ̀; nì
m' á tē-lụ-shì nā gbẽ gbi lụ." Agbẹnnẹ, nạ̀ni 41
è kē [ákẹ], "Mi dzhí àkpānọ 'ní dzhẹ̀ ñüngmạ̀
mli [lụ]," Dzhufoj lụ wiéwiè. Ni ammẹ kē, 42
"Ani dzhē Dzhesus, Dzhosẹph bí lụ 'nẹ́, mạ̀
tshẹ̀ kẹ e ñẹ̀ 'ní wạ̀ lè [lụ]; tĕtēn mặ nì è kēạ
ákẹ 'mi dzhẹ̀ ñüngmạ̀ mli? Nohĕwạ̀ [lụ], 43
Dzhesus hĕrĕnạ̀ nì è kē ammẹ [ákẹ], "Ñẹ kắ
wiéwièj iẹ ñẹ tẽn. Mạko ñẹ́-ẹ̄ á-bà mi ngạ̀, 44
dzhà Tshẹ̀ lụ 'ní tshŭ mi [lụ], gblà lụ; ni m' á
tē-lụ-shi nāgbè gbi lụ mli. 'A ngmà iẹ̀ gbălạ̀j 45
lụ à' mli [ákẹ], "Ni à wắ tshọ́ ammẹ fẹj iẹ
Nüngmạ̀ ngạ̄." Nohĕwạ̀ [lụ], mẹjfẹj 'ní ẹ̆-nù,
nì ẹ́-kăsé iẹ̀ Tshẹ̀ lụ ngạ̄ [lụ], bà-a mi ngạ̄.
Dzhē ákẹ mạko ẹ́-nà Tshẹ̀ lụ pẽng, dshà mạ̀ni 46

dzhẹ̀ Ñüngmạ̀ ngā [lụ]; lụ ni ẹ̀-nà Tshẹ̀ lụ.
47 Lẹ̄lẹ̄ng, lẹ̄lẹ̄ng mi kẹ̄ạ ñẹ [ákẹ], Mạni hẹ̄ạ mi
48 hè ièạ [lụ], mì ná dā shĭhĭrẹ̀. Mi dzhí nŏ
49 h'ẹ̀kămạ̀ akpāno lụ. Ñẹ tshẹ̀mẹj lụ iè manna
50 iẹ ngà lụ mli, nì ammẹ ẹ̄-gbŏj. Enẹ́ dzhí
akpānọ lụ ní dzhẹ̀ ñüngmạ mli bà [lụ], koni
51 'mạ̀ á ié 'ní ẹ̀-kă gbŏ. Mi dzhí h'ẹ́kămạ̀ ák-
pānọ lụ 'ní dzhẹ̀ ñüngmạ̀ mli [lụ]. Kẹ̄dzi 'mạ̀
iè àkpānọ 'nẹ́ [lụ], è wă hishi dā; ni àkpānọ
'ní m' á ngạ̀hă lụ lụ dzhí mi hĕwulò, 'ní dzhe
52 h'ẹ́kămạ̀ lụ hewạ̀ [lụ], m' á ngặhă." Nohĕwạ̀
lụ, Dzhufoj lụ kòdzhŏ iẹ̀ ammẹ tĕn, ammẹ kẹ̄,
"Tĕ gbặmạ̀ 'nẹ́ wá fē tẹ̄n ẹ̀-ngạ̀ e hĕwulò e hă
53 wạ̀ ni wạ̀ wă iè?" Koni Dzhesus kẹ̄ ammẹ [ákẹ]
"Lẹlẹng, lẹlẹng, mi kẹ̄ạ ñẹ [ákẹ], kẹ̄dzhi ñẹ iéē
gbặmạ̀ Bi lụ hewulo, 'ní ñẹ ẹ̀nù-u e lă [lụ], ñẹ bẹ̄
54 h'ẹ́kămạ̀ iẹ̀ ñẹ mli. Mani ièạ mi hĕwulò, nì e
nùạ mi lă [lụ], iẹ̀ dā shĭhĭrẹ̀; nì m' á tĕ lụ shì
55 nāgbẹ̀ gbi lụ mli. Shi mi hĕwulò dzhí ngmà
56 krọng, ni mi lă dzhí nùmạ̀ krọng. Mạni ièạ
mi hĕwulò nì e nùạ mí lă [lụ], hìạ mi mli, ni
57 mi hŭ mi hìạ e mli. Bạ̀ni Tshẹ̀ h'ẹ̀kălạ̀ lụ ẹ̀-
tshŭ mi, ni Tshẹ̀ lụ hewạ̀ ni mi mi hiẹkă [lụ];
nakai ni mạni ièạ mi lụ nạ̄n ni e hiẹ wá kă iẹ̀
58 mi hĕwạ̀. Enẹ́ dzhí nŏ akpānọ̀ lụ 'ni dzhẹ̀
ñüngmạ̀ mli bà [lụ]; dzhē ákẹ bẹni ñẹ tshẹ̀mẹj
lụ iè manna nì ammẹ ẹ̀-gboj [lụ]; mạnni ièạ
59 àkpānọ̀ 'nẹ́ [lụ], wá hishi dā." Nj 'nẹ́ [lụ], e
wie iẹ̀ sinagọg lụ mli, bẹni è wieạ-e-tshọ̀-ạ̀ iẹ̀
60 Kapẹ̄naụm [lụ]. E kặsélạ̀j lụ à' mli pj nạni

ammẹ ẹ́-nù enẹ́ hĕwạ̀ [lụ], kẹ̄, "Enẹ́ dzhí wie-
mạ̀ 'ní wạ̀, nama wá ñẹ á nù?" Nạni Dzhesus 61
lè iẹ̀ e mli ákẹ e kăsélạ̀j lụ wiéwiè iẹ̀ hĕwạ̀ [lụ],
è kẹ̄ ammẹ ákẹ, "Ani enẹ́ mī hao ñẹ? shi kẹ̆́-
dzhi ñẹ nà gbạ̀mạ Bi lụ ákẹ e ťĕạshi kẹià-a
hẹ̆́ni e i'ạ klẹngklẹng lụ ťĕťẹ̆́n? Mūmạ̀ lụ dzhi 62
nạni hắ-a h'ẹ́kămạ̀; hewulo lụ ẹ̆́fē nạko hắ-a 63
mạ̀; wiemạj lụ 'ní mi wieạ ñẹ [lụ], nò nì dzhí
mūmạ̀, kẹ h'ẹ́kămạ̀. Shi ñẹ ťĕ́n mẹjkomẹj iẹ̀ 'ní 64
hé-ē-ié-ē." Shi Dzhesus lè kẹdzhẹ̀ klẹngklẹng
mẹjni dzhí mẹjni hé-ē-ié-ē [lụ], kẹ mạni wá
tshọ́ e sẹ̄ gbẹ̀ [lụ]. Ni e kẹ̄, "Nohĕwạ̀ ní mi 65
kẹ̄ ñẹ [ákẹ], "mạkŏ ñẹ́-ē á-bà mi ngạ̄ shi dzhà
Tshẹ̀ lụ hắ lụ nakai hẹ̆̀gbẹ̀."

Dzhẹ̀ nŏnạ̀ [lụ], e kaselạ̀j lụ à' mẹj pj kŭ̀ 66
ammẹ sẹ̀, ni ammẹ kẹ lụ ẹ́-ñiẹ̄ dọ́ng. Koni 67
Dzhesus kẹ̄ ñüngmá-k'-éñạ̀ lụ [ákẹ], "Ñ̃ẹ hŭ́ ñẹ
wá ťē?" Kẹ̆̀kẹ̆ [lụ], Simon Pitr hĕrĕ lụ nạ̀, 68
Nĭmtshặ́, námạ̀ ngạ wạ̀ wắ ťē? bò ni o i'ạ̀ dā
shihirẹ̀ wiemạ̀j lụ. Ni wạ̀ m' hẹ̆́-wạ̀-m'-iè, nì 69
wạ̀ lè krẹ̆́dẹ̄, ákẹ bò dzhí nò Krist lụ, Ñ̃üngmạ̀
h'ẹ́kắlạ̀ lụ Bi lụ." Dzhesus hĕrĕ ammẹ nạ̀ 70
[ákẹ], "Ani mi' ẹ̆́-ngặkŏ̀ ñẹ ñüngmá-k'-ẹñạ̀,
ni ñẹ ťĕ́n mạ̀kome lụ abọ̀nsăm?" Dzhudas 71
Iskariot, Simon bí lụ, hĕwạ̀ nì e wie; shi lụ
dzhí mạni bặ́ tshọ́ e sẹ̄ gbẹ̀ lụ, ñüngmá-k'-eñạ̀
lụ à' ťen mạ̀kŏmé.

ITSHO KPĂWÒ.

1 Nɪ nj 'nẹ́ à' sẹ̄ lụ, Dzhesus kpàshi iẹ̀ Galilj nì
è sumạ-ạ ákẹ è kpàshi iẹ̀ Dzhudea, ákẹ shi
2 Dzhufoj lụ mi ťắo lụ ắ-gbe. Agbẹnnẹ, Dzhu-
foj lụ à' būj à' kaenạ̀fēmạ̀ lụ ẹ́ shẹ̀shi-ẹ̄tà.
3 Nohĕwạ̀ [lụ], è ñẹmimej lụ kẹ̄ lụ [ákẹ], "Dzhẹ́
biẹ, koni o ia Dzhudea, koni ó kăsélạ̀j lụ hű á
4 nà nitshumạj lụ 'ní o feạ lụ. Shi mani ťắöạ
ákẹ à' lèạ lụ [lụ], ẹ́-fē nắko iẹ̀ fifj à' mli.
Kẹ́dzhi ŏ fē nj 'nẹ́ [lụ], dzhiemạ o he kpò ó
5 tshọ́." Shi e ñẹmimẹj lụ hű hé-e e nạ̀ ié-e.
6 Agbẹnnẹ Dzhesus kẹ̄ ammẹ [ákẹ], "Mi bè
7 shẹ́-kò; ñẹ lụ ñẹ bè iẹ̀ dā. Dzhè lụ ñé á-ñẹ̀
ñẹ; shi mi [lụ] ē ñẹ̀ oni, ákẹshi mī iè è hĕwạ̀
8 odasse, ákẹ e nitshűmạ̀j lụ ẹ̆fọngdzhí. Ñ̄ẹ ia-a
kaema-femạ̀ 'nẹ́ hè; mi [lụ] mi nắko m' á ia:
9 shi mi bè lụ shẹ́-ko hĕwạ̀." Bẹni e wie wie-
mạ̀j 'nẹ́ e kẹ̄ ammẹ [lụ], e hì Galilj.
10 Shi bẹni e ñẹmimẹ̀j lụ ẹ́-tē [lụ], ágbẹnnẹ, lụ
hű e ťē kaemạ̀-fēmạ̀ lụ hè, dzhē pete shì kẹ̆bà-a
11 ťēmạ̀ mli. 'Agbẹ́nnẹ Dzhufoj lụ ťao lụ iẹ̀ shu-
12 ẹmạ lụ hè, nì ammẹ kẹ̄ "Nẹ̄gbẹ̀ e iẹ́ạ?" Ni
kodzhŏ́mạ̀ pj iẹ̀ gbạ̀mẹj lụ à' ťẽ́ng iẹ̀ e hĕwạ̀;
shi mẹjkomẹj kẹ̄, "Gbạmạ kpăkpắ dzhí lụ;"
mẹjkrŏ́kŏmẹ̀j kẹ̄, "Dàbí, shi ẹ̄ shíshí 'mẹj.
13 Tshabẹ̆lẹ̀ mạko ẹ́-dzhē petē e wie-e hĕwạ,
Dzhufoj lụ à' shémạ̀ hewạ'.

'Agbẹnnẹ kĕbà-a kaemạ̀fēmạ lụ t́ĕng [lụ], 14
Dzhesus t́ē tẹmpl lụ mli, e wie e tshọ́. Ni 15
Dzufoj lụ à' hiẹ fe ià, ammẹ kẹ̄, "T́ĕ mạ̀nẹ́ fē
t́ẹn, ní nạni ẹ̆-kắsĕ kŏ pẹng [lụ], e lè wulo
mli?" Dzhesus hĕrĕ ammẹ nạ̀, e kẹ̄, "Mi 16
nilē lụ dzhē mi nạ́ng, shi mạni tshŭ́ mi [lụ] nặ́
dzhi. Kẹ̆́dzhi mạ̀kọ̆ wắ fē e nạ́sŭmạ̀mặnặ́ lụ, e 17
wắ lè nilē lụ, ákẹ Ñüngmạ̀ ngạ̀ e dzhè, lō mī t́ò
mi diẹntshẹ mi hè ni mi wieạ. Mạni t́òạ lụdi- 18
ẹntshẹ e j'ng e wieạ [lụ], mì t́ắo lụdiẹntshẹ e
jdzhiemạ̀; shi mạni t́aoạ mạni tshŭ́ lụ [lụ]
jdzhiemạ̀ [lụ], lụ [lụ] ănạ̀kuáfŏ dzhi lụ, nì
éfọng kŏ bẹ̆́ e mli. Ani Mosẹs há-a ñẹ mlắ lụ, 19
tshàbẹlẹ ñẹ t́en mạko ié-e mlá lụ nạ̀? Mẹnni
hĕwạ̀ ñẹ t́aoạ ákẹ ñẹ gbèạ m'?" Mẹj lụ hĕ- 20
rĕnạ kẹ̄, "O iè sẹ̀kẹ́, nắmạ̀ t́aoạ 'á gbè ò?"
Dzhesus hĕrĕnạ e kẹ̄, "Mi ẹ̆́-fē nitshŭ́mạ 'kŏ- 21
mé, nì ñẹ fẹ̄j ñe mī fē-iā. 'Agbẹnnẹ Mosẹs ngạ̀ 22
kŏ́tiafō hắ ñẹ̀; dzhe ákẹ Mosẹs ngạ̀ dzhẹ̀ hewạ'
shi dzhẹ̀ tshẹ̀mẹj lụ à' ngạ̄; ni Sabbath lụ nạ̀
[lụ], ñẹ foạ mạ̀ kŏ́tia. Kẹdzhi mạ̀ hĕ́ kŏ́tiafō 23
iẹ̀ Sabbath lụ nạ̀, koni á kă t́ặ́ Mosẹs mlắ lụ nạ̀
[lụ], nạni mi lụ mi ẹ̆́-hắ mạ̀ hè ẹ̆́-iè-émū iẹ
Sabbath lụ nạ̀ [lụ], ñẹ mli mī fhŭ́ mi? Ñẹ 24
kă diặ́ t́ămạ̀mặ́ sẹ̄ ñẹ bù àtẹ́ng shi mŏm ñẹ bùa
àtẹ̆́ng 'ní dzhàgbẹ̀." Kẹ̆́kẹ [lụ], Dzhẹrusalẹm 25
bj lụ á' t́ĕn mẹjkomẹj kẹ̄, "Ani dzhē mạni am-
mẹ t́ắoạ ammẹ gbè lụ nẹ́? Shi nắ, ē wie kẹ 26
nàtshĕ́mạ ni mạ̀kŏ ẹ̆́-kẹ̄-ẹ lụ nắko. Ani mang-
tshẹ̀mẹj lụ lè ákẹ Krist lụ dzhí mạ̀ nẹ́ lẹ̄lẹng?

27 Tshabẹlẹ mạ nẹ́ [lụ] wạ lè hẽ́ni e dzhẹ̀; shi
bẹni Krist lụ bà-a [lụ] mạko lẽ́ hẽ̆ni e dzhẹ̀a."
28 Agbẹnnẹ bẹni Dzesus wieạtshọ́-ạ iẹ̀ tẹmpl lụ
mli [lụ] e bŏ̀, e kē̩, "Ñẹ lè mi, ni ñẹ sā́ ñẹ lè
heni mi dzhẹ̀ hū́; ni mi tṍ-o mi ǹg mi bá-a, shi
mạni tshū́ mi [lụ], anạkúafõ dzhi lụ, mạni ñẹ
29 lẽ́. Shi mi [lụ] mi lè lụ; shi mi dzhẹ̀ e ngạ̀,
30 ni lụ ni ẹ̃́-tshū́ mi." 'Agbẹnnẹ ammẹ tao ákẹ
ammẹ ngạ̀-ạ lụ, shi mạ̀ko ẹ̃́-ngặ-ạ nine ẹ̃́-ngmẹ̃́
31 e nạ̀, ákẹshi e bè shẹ̃́kọ̆. Ni mẹj lụ à' mli mẹjpj
hẽ́ e nạ̀ iè, ni ammẹ kē̩, "Bẹni Krist wá ba
[lụ], ani e wá fe 'okā́dj pj fè enẹ́mẹj ní mạ̀ nẹ̃́
ẹ̃́-fē [lụ]?"
32 Pharisj lụ nù ákẹ gbạ̀mẹj lụ wièhū́hŭ nẹ̆kẹ̃́
nj iẹ̀ e-hĕwạ̀; ni Pharisj lụ kẹ osā́fo-'nukpā́j lụ
33 tshū́ ọ̆ffisẹ̀foj ákẹ ammẹ ngạ̀ lụ. Koni Dzhesus
kē̩ ammẹ [ákẹ], "Kpìtĭō kĕ̩kĕ̩ mi kẹ̀ ñẹ iạ lṍlŏ,
34 ni mi ia mạ̀ ní tshū́ mi [lụ] ngạ̀. Ñẹ wā́ tao
mi, ni ñẹ ẹ̃́-ná'ngmi; ni hẽ́ni mi ià-a [lụ], ñẹ
35 ñẹ́'ng ñẹ bà." 'Agbẹnnẹ Dzhufoj lụ kē̩-kē̩ iẹ̀
ammẹ teng [ákẹ], "Nẹ́gbẹ̀ e wā́ tè, ni wạ̀ ẹ́-
náng lụ? ani e wā́ te mẹjni ẹ́-shua Hẹlẹnj lụ
à' ten [lụ] ngạ̀, ní ẹ̃́-wie-ẹ̃́-tshọ́ Hẹlẹnj lụ?
36 Mẹnni wiemạ́ dzhí nạni e kē̩ nẹ́, 'Ñe wá tao mi,
ni ñẹ ẹ̃́-náng mi; ni hẽ́ni mi ià-a [lụ], ñẹ ñẹ̃́ng
37 ñẹ bà? Nāgbe gbì lụ mli [lụ], kaemạ̀-fēmạ̀
lụ gbì wŭlŭ lụ mli [lụ], "Dzhesus dàmặshi, e
bò, [ákẹ], "Kẹdzhi kŭmā́j mī iè mạ̀kŏ [lụ],
38 hā́ ẽ́ bà mi ngạ, ẹ̃́-nŭ. Mạ̀ ní hẽ́ạ mi nạ̀ ieạ
[lụ] ákẹ bā̩ni nj-ni-ā́-ngmà [lụ] kẹạ [lụ], h'ẹ-

kắmạ nù fằj wắ dzhẹ̀ e mŭsŭ mli, 'á hò. (Shi 39
enẹ́ [lụ] e wie iẹ̀ Mūmạ̀ lụ hè nạni mẹjní wắ
hẽ́-e-nạ̀ ammẹ 'á iè [lụ], wắ nắ [lụ], hĕwạ̀;
shi bẹlẹ à' kẹ Mūma Kerọngkrọng lụ hắ-kò;
ákẹ à' nắko á wŏ́ Dzhesus hĕnạ̀.

Nohĕwạ̀ [lụ], mẹj lụ à' mli mẹjpj, nạni am- 40
mẹ nù wiemạ 'nẹ́ [lụ], kē̩, "Gbalạ lụ 'nẹ́, lẹ̄-
lẹng." Mẹjkrokomẹj kẹ̄, "Krist lụ 'nẹ́." Shi 41
mẹjkomẹj [hŭ] kẹ̄, "Ani Krist lụ wắ dzhẹ̀
Galilj? Ani nj-ní-á-ngmà lụ ẹ́-kẹ̆kò [ákẹ]. 42
Krist wá dzhẹ̀ David wĕkŭ́ lụ, kẹ̆dzhẹ̀ Bẹthle-
hẹm mang, heni David iạ [lụ]?" Koni mẹj 43
lụ à' mli ẹ̆́-gbắ iẹ̀ e hĕwạ̀. Ni kŭlụ mẹjkomẹj wắ 44
ngạ̀ lụ shi mạ̀ko ẹ̆́ngạ-ạ nidzj ĕ́-ngmẹ́-ẹ ĕ nạ̀.

'Agbẹnnẹ ọffisẹfoj lụ bà ŏsạfoj' nukpaj lụ kẹ 45
Pharisj lụ à' ngạ̀; nì ammẹ kẹ̄ ammẹ [ákẹ],
"Mẹ̄' bà ni ñẹ kẹ lụ bắ-a?" Offisẹ̀foj lụ hĕ- 46
rĕnạ̀ [ákẹ], "Mạko e wieko pẹ̆ng ákẹ mạ̀ 'nẹ́
wiẹ [lụ]." Kẹ̆kẹ̆lụ Pharisj lụ hĕrĕ ammẹ nạ̀ 47
[ákẹ], "Ani ñẹ hŭ́ á-shĭshĭ ñẹ? Ani mang- 48
tshèmẹj lụ 'lō Pharisj lu à' ten mẹjkomẹj ẹ̆́ hẹ̆́
e nạ̀ ammẹ ẹ̆́-iè? Shi asafo 'nẹ́, ní lẽ́ mlá lụ, 49
ǹwáhẹ̀shi." Nikŏdjmụs kẹ̄ ammẹ [ákẹ], ('mà 50
ní bà Dzesus ngạ̀ ñọ̀ng lụ shi ammẹ ten mạ̀'-
komĕ dzhí lụ,) Ani wạ̀ mlá lụ mī bù mạ̀ko fằ 51
dắni e boạ lụ toë, nì e lèạ nạni e fẽạ?" Am- 52
mẹ hĕrĕnạ ammẹ kẹ̄ lụ [ákẹ], "Ani bò hŭ́ ò
dzhẹ̀ Galilj? Hălămạ́ ní o kuẹ̆́, shi gbălạ̀ ko 53
dzhẹ-ẹ Galilj." Ni mẹj lụ fẹj te ammẹ diẹntshẹ̀
ammẹ wè.

ITSHO KPĀÑÒ.

1 Dzhesus t̓è Olivẹt gọ̀ng lụ nạ̀. Ni lēbi mărā̆
2 [lụ], e bà tẹmpl lụ mli ẹkong; ni mẹj lụ fẹj bà
3 e ngạ̀; nì e t̓ā̆shi ni e wie e tshọ́ ammẹ. Ni
Wulongmălạj lụ kẹ Pharisj lụ, kẹ̄̆ iō kŏ̀ bà e
ngạ ní à' mọ́ ădzuàmàngbạ̀; nì bẹni ammẹ
4 ẹ̄́ ngạ lụ ammẹ ẹ̄́-dămạ̀ t̓eng [lụ], Ammẹ kẹ̄ lụ
[ákẹ], "Oura, à' mọ́ iō 'nẹ́ ădzuàmā̆ngbạ̀, iẹ̀
5 femạ lụ diẹntshẹ̀. Agbẹnnẹ Mosẹs, iẹ̀ mlá lụ
mli [lụ], tò wạ̀ ákẹ 'ā̆ tshuia nẹ̆kẹ̄̆bj t̓ẹ̄̆j; shi t̓ē̆
6 bò hū̆ ò kẹ̄ạ t̓ẹn?" Ammẹ kẹ̄ énẹ ammẹ tshọ̄̀
lụ, koni ammẹ 'ā̆ ná ẹ̆ko kẹ̄́ fṑ e nā. Shi
Dzhesus kō̆t̓òshi, ni e kẹ̀ e wàö ngmà shipọng
7 lụ. Koni bẹni ammẹ hì lụ bímạ [lụ], e wō̆-e-
hĕnạ, ni e kẹ̄ ammẹ [ákẹ], "Ñ̄ẹ t̓en mạ̀ ní
ẹ́fọngfēmạ̀ bẹ̄́ e hè [lụ], hā̆ 'ní lụ tshū̆tshū̆ e
8 fọ̄̀ lụ t̓ẹ̄́. "Ni e sā e kō̆t̓òshi ẹ́kong e ngmà
9 shipọng lụ. Ni mẹj ni nū̀ [lụ], nạni mli-nạ̄̆lẹ̄̀lạ̀
lụ ẹ̄́-bù ammẹ [lụ], dzhĕ̀kpò ẹ́kome, 'kome;
kẹdzhẹ ammẹ t̓ē̆n onŭkpā̆ lụ nạ̀, kẹ̀băshí sẹ̄k-
pĕmạ̀ lụ nạ̀; 'nì ba shuẹ̀ Dzhesus 'kome, kẹ iō
10 lụ dămạ t̓en. Bẹni Dzhesus ẹ̄́-wō̆-è-hĕnạ̀, 'nì
ẹ̄́-nà-a mạ̀ko ákẹ dzhà iō lụ, e kẹ̄ lụ [ákẹ], "Jō,
nẹ̄gbẹ̀ mẹj ní t̓ā̆-a ō̆ hè sănđè [lụ] i'ạ́? ani
11 mạ̀ko ẹ̄́-bu ko ò?" E kẹ̄ "Mạ̀ko ẹ̄́-buko mi,
Oura." Ni Dzhesus kẹ̄ lụ [ákẹ], "Mi hū̆ mi
bu-u ò; iá, ní o kā̆ fē éfọng dọ̄́ng."

'Agbẹnnẹ Dzhesus wietshọ́ ammẹ ẹ́kong, 12
[ákẹ], "Mì dzhí dzhè lụ mli là; mạ̀ ní ñiẹ̄-ạ
mi sẹ̄ [lụ], ẹ̄́-ñiẹng dǘng mli; shi e wắ nắ h'ẹ-
kắmạ hè là lụ." Nohĕwạ [lụ], Pharisj lụ kẹ̄ 13
lụ [ákẹ], "Oo iè bòdiẹntshẹ̀ ó hè odắse; ó
'dắse lụ bẹ̆́-mli." Dzhesus hĕrĕnạ e kẹ̄ ammẹ 14
[ákẹ], "Nạni mi ièạ midiẹntshẹ̀ mi he odắse
[lụ], mi 'dắse lụ iẹ̀ mli mɔ̆́m; shi mi lè hẹ̆́ni
mi dzhẹ, kẹ hẹ̆́ni mi ià-a; shi ñẹ [lụ] ñẹ lẹ̆́
hẹ̆́ni mi dzhẹ, kẹ hẹ̆́ni mi ià-a. N̄ẹ [lụ] 15
hẹ̆̀wulo lụ sẹ̀ ñẹ diạ̈ ñẹ bùạ atẹ̆́ng, mi [lụ] mi
ẹ̆̀bù-u mặ̀kŏ. Ni tshàbẹ̆lẹ̆ kẹ̆́dzhi mi bù [lụ], 16
mi 'tẹ̆́ng bŭ̀ lụ anạkuá'ng; shi dzhē mi
'kome'ng, shi mi kẹ̆̀ Tshẹ̀ lụ 'ní tshŭ́ mi [lụ].
'Asā ắ-ngmà iẹ̀ ñẹ mlá lụ mli ákẹ mẹj ẹ́ñạ̀ odắse 17
lụ ănạ̀kúa' ng. Mạ̀ 'kome dzhi mi, ni mi ièạ 18
midiẹntshẹ mi hè odắse [lụ], nì Tshẹ lụ 'ní
tshŭ́ mi [lụ], ièạ mi hẹ̆̀ odắse. "Agbẹnnẹ 19
ammẹ kẹ̄ lụ [ákẹ], "Nẹ̄gbẹ̀ o Tshẹ̀ i'ạ́?"
Dzhesus hĕrĕnạ̀ [ákẹ], "N̄ẹ lẹ̆́ mi, 'lō mi Tshẹ;
ñẹ lè mi, dzhíkŭlụ, ñẹ wắ lè mi Tshẹ̀ hŭ́."
Wiemạj 'nẹ́ [lụ], Dzhesus wie iẹ̀ nj-à'-tohẹ̆́ lụ, 20
bẹni e wieạ-e-tshọ́-ạ iẹ̀ tẹmpl lụ mli [lụ], ni mạ̀
ko ẹ̆́-ngmẹ́-ẹ è nạ̀ nĭnè; shi e bè shẹ̆́kŏ̀. 'Ag- 21
bẹnnẹ Dzhesus kẹ̄ ammẹ [ákẹ], "Mī ià mi
gbẹ̀, nì ñẹ wắ tắo mi, ni ñẹ kẹ ñẹ hè ẹ̆́shàfēmạj
lụ wắ gbɔ̆́ï; hẹ̆́ni mi ià-a [lụ], ñe ñẹng ñẹ bà.
"Kẹ̆̀kẹ̆ [lụ] Dzhufoj lụ kẹ̄, "Ani e wắ gbè e 22
hè?" 'Akẹshi e kẹ̄, "Hĕní mi ià-a [lụ], ñẹ
ñẹ ng ñẹ bạ̀." Ni e kẹ̄ ammẹ [ákẹ], "N̄e dzhẹ̀ 23

shìshì; mi [lụ], mi dzhẹ̀ ngùẹi; ñẹ [lụ], ñẹ
dzhẹ̀ dzhè 'nẹ́ mli; mi [lụ], mi dzhẹ́ẹ dzhe 'nẹ́
24 mli. Nohĕwạ̀ ni mi kẹ̄ ñẹ [ákẹ], 'Ñe kẹ̆̀ ñẹ
hĕ̀ ẹ̆́shàfēmạ̀j lụ wắ gbṓë,' [lụ]; shi kẹ̆́dshi ñẹ
hẹ́ē iĕ́-e ákẹ mi dzhí lụ [lụ], ñẹ kẹ̆̀ ñẹ he ẹ̆́shàfē-
25 mạ̀j lụ wắ gbṓë." Ammẹ kẹ̄ lụ [ákẹ], "Nắmạ̀
dzhi ò?" Ni Dzhesus kẹ̄ ammẹ [ákẹ], "Klẹng-
26 klẹng mặ́ni mi kẹ̄ ñẹ [lụ]." Mi iẹ̀ nj pj 'ní
m'á kẹ̄ ñẹ, ni m'á bù; shi mạ̀ni tshŭ́ mi lụ
ănặ̀kúafo'ng; ni mi [lụ], njni m' ẹ̆́-nù iẹ̀ e nà
27 [lụ], mi wieạ iẹ̀ dzhè' [lụ] mli. Ammẹ lé ákẹ
28 Tshẹ̀ lụ hewạ e kẹ̆̀ ammẹ wie [lụ]. Nohĕwạ̀
[lụ], Dzhesus kẹ̄ ammẹ [ákẹ], "Bẹni ñẹ ẹ̆́-nắ
ñẹ ẹ̆́-wọ̆́ gbặ̀mạ̀ Bi lụ nạ̀ [lụ], nŏbè lụ ñẹ wắ lè
ákẹ mi dzhi; nì ákẹ mi ẹ̆́tō mi j̀ mli mi ẹ̆́-fē
nặ́ko; shi bẹni mi Tshẹ̀ ẹ̆́-tshọ́ mi [lụ], mi wieạ
29 nj 'nẹ̆́. Ni mạ̀ ní tshŭ́ mi [lụ] kẹ̆̀ mi iẹ̀; Tshẹ̀
lụ shíko mi ẹ̆́kŏmẹ̆́; shi mi fēạ dá nŏ̀ nj lụ 'ni
30 sằ è hiẹ lụ. 'Bẹni e wieạ wiemạ̀j 'né [lụ], mẹj
31 pj hĕ́ e nạ̀ iè. Agbẹnnẹ Dzhesus kẹ̄ Dzhufoj
lụ, mẹjní hĕ́ ĕ nạ̀ iè [lụ ákẹ] "Kẹ̆́dzhi ñẹ hishì
mi wiemạ lụ nà [lụ], mi kăsélạ̀j dzhí ñe lẹ̄lẹ̆ng;
32 Ni ñẹ wắ lè ănạ̀kuá lụ, 'ni ănạ̀kúa lụ wắ fē ñẹ
frj."
33 Ammẹ̄ hĕrĕ lụ nạ̀ [ákẹ], "Abraham bj dzhí
wạ̀, nì wạ̀ iĕ́ko mạ̀ko ñọng pẹng; tĕ́ tẹn 'nì ŏ kēạ
34 wạ̀ ákẹ, à' wá fē ñẹ frj?" Dzhesus hĕrĕ ammẹ
nạ̀ [ákẹ], "Lẹ̄lẹng lẹ̄lẹng mi kẹạ ñẹ, mạ̀ ní fēạ
35 ẹ́shă [lụ'], éfọng lụ ñọng dzhí lụ. Ni ñọ́ng ẹ̆́-hi-i
36 shia dắ, shi bi lụ hiạshì dắ. Nohĕwạ̀ [lụ], kẹ̆́-

dzhi Bí lụ fē ñẹ frj [lụ], ñe wá̆ iẹ̀ frj lẹ̀lẹng. Mi 37
lè ákẹ Abraham bj dzhí ñẹ; shi ñẹ mi ťǎo ákẹ
ñẹ gbèạ mi, ákẹshi mi wiemạ lụ bẹ́̆ tòhé̆ iẹ̀ ñẹ
mli. Mī wie nạ́ni m' ẹ́-nà iẹ̀ mi Tshẹ ngạ̀; ni 38
ñẹ hú̆ ñẹ mī fē nạ́ni ñẹ ẹ́-nạ̀ iẹ̀ ñẹ Tshẹ̀ ngạ̀."
Ammẹ hĕrĕnạ̀ ammẹ kẹ̄ lụ [ákẹ] "Abraham 39
dzhí wạ̀ Tshẹ̀." Dzhesus kẹ̄ ammẹ [ákẹ],
"Abraham bj dzhí ñẹ dzhíkŭlụ, ñẹ wá̆ iè Abra-
ham nifēmạj lụ à' nạ̀. Shi agbẹnnẹ ñẹ mī ťǎo 40
ákẹ ñẹ gbèạ mi, 'mạ̀ 'ní ẹ́-kè ñẹ ănạ̀kúa lụ,
nạni m'ẹ́-nù iẹ̀ Ñüngmạ̀ ngạ [lụ]; Abraham
ẹ́-fēē ĕnẹ́. Ñẹ mi fē ñẹ tshẹ̀ nifemạj." Kẹ̆kẹ̆ 41
[lụ], ammẹ kẹ̄ lụ [ákẹ], "À fá-ạ wạ̀ adzhu-
àmăngbạ̄ mli; Tshẹ̀ 'kome ni wạ̀ i'ạ́, Ñüngmạ̀."
Dzhesus kẹ̄ ammẹ [ákẹ], "Nüngmạ̀ dzhi ñẹ 42
Tshẹ̀ dzhíkŭlụ, ñẹ wá̆ dạ̀ mi hé̆; shi mi dzhẹ̀
Nüngmạ̀ hè̆ mi dzhẹ̀ mi bà; á̆sā mi ẹ́tòo mi
ȷ̀mli mi bá̆-a, shi lụ nì ĕ tshú̆ mi. Mẹnni hĕwạ̀ 43
ni ñẹ ẹ́-nàa mi sà̆ndĕ lụ nà? ñẹ nú mi wiemạ lụ
hĕwạ̀. Nẹ dzhẹ̀ ñẹ tshẹ̀, abọnsá̆m lụ, ngạ̀, ni 44
ñẹ tshẹ̀ lụ ní̆tshù̆mặmặnj lụ ñẹ wá̆ fē. Lụ [lụ]
awjiè̆lạ̀ dzhi lụ kẹdzhẹ̀ ťè̆ťè̆, nì ẹ́-hí-i ănạ̀ku'a lụ
mli, ákẹ ănạ̀kúă kò̆ bẹ́̆ e mli hĕwạ̀. Bẹni e
wiéạ àmá̆lĕ [lụ], lụ-dientshẹ̀ e nạ́̆ hè e wieạ;
shi àmálĕlạ̀ dzhí lụ, kẹ̆ nò̆ tshẹ̀. Ni nạ́ni mi 45
kẹ̄ạ ñẹ ănạ̀kuá hĕwạ̀ lụ, ñẹ hé̆e mi nạ̀ ñẹ ié̆-e.
Nẹ ťé̆n ná̆mạ̀ dzhieạ mi hè̆ ẹ́shafēmạ̀ kpò̆? Ni 46
kẹdzhi mī kẹ̄ ănạ̀kúa [lụ], mẹ' bà ñẹ hé̆-e mi nạ̀
ñẹ ié̆-e? Mạ̀ní dzhẹ̀ Nüngmạ̀ ngạ̀ lụ, nùạ 47
Nüngmạ̀ wiemạj; nohĕwạ̀ ni ñẹ nú-u lụ, shi ñẹ

48 dzhẹ́-ẹ Nüngmạ ngạ̀ hĕwạ̀." 'Agbẹnnẹ Dzhu-
foj lụ hĕrĕnạ, ni ammẹ kē lụ [ákẹ], "Ani wạ̀
ẹ̆́-kẹ́-ẹ odzhẹgbàn ákẹ Samariañŏ̀ dzhí ò, kẹ ŏ́
49 mli abọnsā́m." Dzhesus hĕrĕnạ [ákẹ], "Abọn-
sā́m bẹ̆́ mi mli; shi mī wŏ̀ mi Tshẹ̀, ni ñẹ lụ ñẹ
50 wŏ́-o mi. Ni mi ťáo-o midiẹntshẹ̀ mi j-dzhie-
51 mạ; mạ̀ ko iẹ̀ 'ní ťā́oạ̀, 'nì e bùạ. Lẹlẹng, lẹ-
lẹng mi kẹ̄ạ ñẹ [ákẹ], Kẹ́dzhi mạ̀ iĕ̀ mi wiemạ̀
52 nạ̀ [lụ], 'ẹ̆́-nā̀ng gbĕlĕ gbĭkògbĭkò." Kẹ̆kẹ̆ lụ
Dzhufoj lụ kē lụ [ákẹ], "'Agbẹnnẹ wạ̀ lè ákẹ
abọnsā́m iẹ̀ ŏ́ mli. Abraham ẹ̆́-gbo, kẹ gbălạ̀j
lụ; ni ō kē [ákẹ], "Kẹ́dzhi mạ̀ iĕ̀ mi wiemạ̀ nạ̀
53 [lụ], ẹ̆́-săng-è-nā̀ gbĕlĕ, gbĭkògbĭkò." Ani o
fè wạ̀ tshẹ Abraham, mạní ẹ̆́-gbŏ [lụ]? Ni
54 gbălạ̀j lụ ẹ́-gboj; nā́mạ̀ o kẹ̆̀ ó hĕ̀ feạ?" Dzhe-
sus hĕrĕnạ [ákẹ], "Kẹ́dzhi mi wŏ̀ midiẹntshẹ̀
mi hĕ̀ [lụ], mi hèwō lụ dzhē nā̀ko; mi Tshẹ̀ nì
wòạ mi; mạ̀ hĕwạ̀ 'ní ñẹ kẹ̄ạ ákẹ ñẹ Nüngmạ̀
55 dzhi lụ [lụ]; Tshàbẹ̆lẹ̆ ñẹ lĕ́kò lụ, shi mi [lụ]
mi lè lụ; ni kẹdzhi mi kē ákẹ mi lĕ́ lụ [lụ], m'
56 ā́ fē amálĕlạ̀ ťā̀mạ̀ ñẹ; shi mi lè lụ, ni mī iè e
gbèj à' nạ̀. Ñẹ tshẹ̀ Abraham mjshẹ̀-ĕ-hè ákẹ
57 e wá nà mi gbi lụ, nì e nà, ni e mjshẹ̀." Kẹ̆kẹ̆
[lụ] Dzhufoj kē lụ [ákẹ], "'O nā́ko ó shẹ̀
afj ñüngmáj-ẹ́nŭmạ̀, ni bò ŏ́-'nà Abraham?"
58 Dzhesus kē ammẹ [ákẹ], "Lẹlẹng, lẹlẹng, mi
kẹ̄ạ ñẹ [ákẹ], Dā́ni Abraham i'ą́ [lụ], mi iẹ̀."
59 'Agbẹnnẹ ammẹ kā̀lā̀ ťẹ̆́j kẹ̆́ tshüía lụ, shi Dzhe-
sus ťé ĕ hè, ni e dzhẹ̀ tẹmpl lụ mli, nì e tshọ̆́
ammẹ ťĕ́ng kẹ̀ dzhèkpò.

ITSHO NẸHU.

Nɪ nạni ĕ ià-a lụ, e nà nū ko 'ní ẹ́-fŭlá kẹ̆dzhẹ̀ 1
e fặmạ. Ni e kăsẹ́lạ̀j lụ bí lụ, ámmẹ kẹ̄, 2
" Rabbi, nạ́mạ̀ ni fē ẹ́fọng, mạ̀nẹ́, 'lō ĕ fặlạ̀j lụ,
nì à'-fạ́ lụ kẹ̆ fŭlámạ̀ [lụ] ? " Dzhesus hĕrĕnạ̀ 3
[ákẹ], " Dzhẹ̄ mạ̀nẹ́ ni fē ẹ́fọng, 'lō è fặlạ̀j lụ;
shi ákẹ N̄üngmạ̀ nifemạ̀ lụ wá nạ́ 'á dzhèkpŏ̀ 4
iẹ̀ e mli. 'A ṫo ákẹ mi fe mạ̀ni tshŭ m' [lụ],
nitshŭmạ̀j lụ bẹni dzhẹ̆tshẹ̆rẹ̆mạ̀ iạ̀; dzhenạ̀mạ
mi bà bẹni mạ̀ ko n̄ẹng 'á tshŭnj. Bẹni mi iạ 5
dzhè lụ mli [lụ], mi dzhí dzhe lụ mli là." E kẹ̄ạ 6
ĕnẹ́ [lụ], e tshiẹ̆lădzhọ̀, ni ĕ kẹ̆ lădzhọ̀ lụ fē sùk-
pặṫặ, ni e ngạ̀ sùkpặṫặ lụ kpạ́ fùlăfo lụ hing- 7
mẹj lụ. Ni e kẹ̄ lụ [ákẹ], " Iạ́, dzhū iẹ Silŏam
kpākpò lụ mli ('ní shishi-tshọ́mạ̀ dzhí, 'Atshŭ,
Ni e ṫē, e dzhù, ni e bà kẹ njnà.

Nohĕwạ̀ [lụ] akutshongbj lụ, kẹ mẹj nitshutshu 8
ammẹ ẹ́-nà lụ ákẹ fŭláfo dzhi lụ [lụ], kẹ̄, " Ani
dzhè mạ̀ni kŭlẹ e ṫạ́shi ni e sɪ́sẹ̀ạ [lụ] 'nẹ́ ? "
Mẹjkŏmẹj kẹ̄, " Lụ 'nẹ́ " mẹjkŏmẹj hụ́ kẹ̄, " E 9
tămạ̀ lụ ; " lụ [lụ] e kẹ̄, " Mi dzhí lụ." No- 10
hewạ [lụ] ammẹ kẹ̄ lụ ákẹ, " Te à' fē ṫẹn ni ó
hingmẹj lụ gblẹ́ ? " E hĕrĕnạ e kẹ̄, " Nū ni à' 11
tshẹ̄ạ Dzhesus fe sŭkpặṫặ, ni e kẹ kpạ́ mi hing-
mẹj lụ, ni e kẹ̄ mi [ákẹ], " Iā Siloam kpākpò
lụ hè, 'ni ŏ́ dzhù ; " ni mi ṫē, ni mi dzhù ; 'ni mi
ná njnà." Ammẹ kẹ̄ lụ [ákẹ], " Nẹ́gbè ĕ i'ạ́ ? " 12
Ekẹ̄, " Mi lé."

13 Ammẹ kẹ mạ̀ ní tshǘtshŭ [lụ] ẹ̆-fŭlá [lụ],
14 bà Pharasj lụ à' ngạ̀. Ni Sabbath lụ nạ̀ dzhí
bẹni Dzhesus fē sǜkpặṭặ lụ, ni e gblĕ́ nŏ̀ hing-
15 mẹj lụ. Koni ắsā Pharasj lụ bĭ́ lụ bẹni ĕ nắ
njnằ [lụ]. E kẹ̄ ammẹ [ákẹ], "E ngạ̀ sùkpặṭặ
e wò mi hingmẹj nạ̀, ni mi dzhù, ni mī nànj."
16 Nohĕwạ̀ [lụ] Pharasj lụ à' mli mẹjkomẹj kẹ̄,
"Nū nẹ́ dzhẹ́-ẹ N̄üngmạ̀ ngạ̀, ákẹshi e iĕ́-e
sabbath-gbì lụ nạ̀. Mẹjkŏmẹj, hǘ kẹ̄, "Ṫĕ́ nǜ
'ní dzhí nặ́fọng fēlạ̀ wắ fē ṭẹ̄n 'ắ fē okădi 'ní
17 ṫằmạ̀ ĕnẹ̆́?" Ni gbắmạ iẹ̀ ammẹ ṫéng. Ammẹ
kẹ̄ fŭláfo lụ ẹ́kong [ákẹ], "Ṫĕ́ o wièạ e hè ṭẹ̆́n,
18 ákẹ ẹ́-gblé ó hingmẹj?" E kẹ̄, "Gbălạ̀ dzhí
lụ." Shi Dzhufoj lụ hĕ́-ĕ ié-e iẹ̀ e hĕwạ̀ ákẹ
ẹ̆́-ná ẹ̆́-fŭlá, ni è, nắ e, njnằ lụ; shi ammẹ tshẹ́
19 mạ̀ 'ní ẹ̆́-ná e njnā [lụ], fặ́lạ̀j lụ dá. Ni ammẹ
bí ammẹ, [ammẹ], kẹ̄, "Ani n̄ẹ bí 'ní n̄ẹ kẹ̄
20 à'-fặ́ lụ fŭlắfò lụ nĕ́? Tĕ́-ṭẹ̄n mặ́ ni ágbẹnnẹ e
nà-a-nj?" "E fặ́lạ̀j lụ hĕrĕ ammẹ nạ̀, ammẹ
kẹ̄, "Wạ̀ lè ákẹ wạ̀ bí 'nẹ́, nì ákẹ à'-fặ́ lụ fŭláfo.
21 Shi nạ́ hĕwạ̀ 'ni ágbẹnnẹ ĕ nà-a-nj [lụ], wạ̀ lé;
ălō mạ̀ 'ní ẹ̆́-gblé e hingmẹj lụ, wạ̀ lụ, wạ̀ lẹ̆́;
ẹ̆́-dà, n̄ẹ bia lụdiẹntshẹ̀; e wắ wie lụdientshẹ̀ ĕ
22 nằ. (Dzhufoj lụ à' shĕmạ̀ hĕwạ̀ ni e fặ́lạ̀j lụ kẹ̄
ẹnẹ̆́ [lụ]; shi Dzhufoj lụ ẹ̆́-pắm-ẹ̆́-tò ákẹ kẹ̆́dzhi
mạ̀ kŏ gbắmli ákẹ Krist lụ dzhí lụ [lụ], à' wắ
23 shüie lụ kẹ̆́dzhẹ̀ sinagọg lụ mli. Nohĕwạ̀ ni ĕ
fặ́lạ̀j lụ kẹ̄, [ákẹ], "'Ẹ-dà, n̄ẹ bia lụdiẹntshẹ̀,"
24 [lụ].) 'Agbẹnnẹ ammẹ tshẹ́ nū lụ 'ní, kŭlẹ̀
ẹ̆́-fŭlá [lụ], ẹ́kong, ni ammẹ kẹ̄ lụ [ákẹ], "Ngặ́

hĕnạwŏmạ lụ ő há̆ Ñüngmạ̀; wạ̀ lè ákẹ nū
'né [lụ], ẹ̋fong fēlạ̀ dzhí lụ." E hĕrĕnạ e kẹ̄ 25
"Kẹ̆dzhi ẹfọngfēlạ̀ dzhí lụ [lụ], mi lĕ́; nạ́
'kŏmé ni mi lè, ákẹshi, nạni kūlẹ̀ fūlạ́fo dzhí
mi, [lụ], àgbẹnnẹ mī nà-nj." Kẹ̆kẹ̆ [lụ], 26
ammẹ kẹ̄ lụ ẹ̋kong [ákẹ], "Mẹnni e fē o? tĕ́ e
gblĕ́ o hingmẹj lụ tẹ̆n?" E hĕ́rĕ ammẹ nạ̀ 27
ákẹ, "Mi ẹ̋-kẹ̄ ñẹ mặmŏ, ni ñe nú-u, mẹnni
hĕwạ ni ñẹ tắo-ạ ákẹ ñẹ nùạ ẹ̋kong? ani ñẹ hū́
ñẹ ba fe e [kăsélạ̀j]?" 'Agbẹnnẹ ammẹ dzhẹ̆ 28
lụ, ammẹ kẹ̄, "Bò ni o dzhí e kăsélạ̀ wạ̀ [lụ],
Mosẹs kăsélạ̀j dzhí wạ̀. Wạ̀ lè ákẹ Ñüngmạ 29
kẹ Mosẹs wiè; mạ̀ nẹ̆ [lu], wạ̀ lẹ́ heni e dzhẹ̀."
Nū lụ hĕrĕnạ, ni e kẹ̄ ammẹ ákẹ, "Nạ̀ kŏ kẹ̆ 30
gbĕie 'nẹ̆, ákẹ ñẹ lĕ́ hĕni e dzhẹ̀, shi ẹ̋-gblĕ́
mi hingmẹj. Wạ̀ lè ákẹ Ñüngmạ̀ bó-o ẹ̋fọng- 31
fēlạj tòe; shi kẹ̆dzhi mạ̀ sặlè Ñüngmạ, ni e
fē e nặsumặmặnặ [lụ], lụ tòe e bòạ. Kẹdzhẹ 32
dzhè lụ bọ̆imạ̀ [lụ], à'-nū́ kŏ ákẹ mạ̀ kŏ ẹ̋-gblĕ́
mạ̀ 'ní à'-fặ lụ fūláfo hingmẹj. Kẹ̆dzhi mạ̀ 'nẹ̆ 33
dzhẹ́-ẹ Ñüngmạ̀ ngạ [lụ], e nẹ́ng nạ́kŏ ẹ̋-fē."
Ammẹ hĕrĕnạ̀, ni ammẹ kẹ̄ lụ [ákẹ], "Bó lụ 34
à'-fặ o iẹ̀ ẹ̋fọngfēmạ̀ mli kŭrā; ni bò ni o wiéạ
ò tshọ́ạ wạ̀?" Ni ammẹ fhà lụ. Dzhesus nù 35
ákẹ ammẹ ẹ̋-fhà lụ; ni bẹni ẹ̋-nà lụ [lụ], e kẹ̄
lụ [ákẹ]; "O hĕ́ Ñüngmạ̀ Bi lụ nạ̀ ō iè?" E 36
hĕrĕnạ̀, e kẹ̄, "Nămạ̀ dzhí lụ Oura, koni m' 'ắ
hĕ e nạ̀ m' 'ắ iè?" Ni Dzhesus kẹ̄ lụ [ákẹ], 37
"O'-nă lụ, ni mạní kẹ o wieạ [lụ], lụ dzhí lụ."
Ni e kẹ̄, "Mī hĕ́ mī ié, Oura," ni e sặlé lụ. 38

39 Ni Dzhesus kē lụ [ákẹ], "Atẹng bū hĕwạ̀ ni
m' ẹ̆́-bà dzhè 'nẹ̆́ mli, koni mẹj 'ní ẹ́-nà-a [lụ],
40 'á nà; ni mẹj 'ní nà-a [lụ], 'á fē fŭláfoj. Ni
Pharasj à' tĕ́n mẹjkŏmẹj ní kẹ̆ lụ i'ạ́ [lụ], nù
wiemạj 'nẹ̆́, ni ammẹ kẹ̄ lụ ákẹ; "Ani wạ̀ hŭ́
41 wạ̀ ẹ́-fŭlá?" Dzhesus kẹ̄ ammẹ [ákẹ], "Ñ̄ẹ
ẹ̆́-fŭlá dzhíkŭlẹ ñẹ náng ẹ̆́fọngfēma; shi ágbẹn-
nẹ ñẹ kẹ̄, "Wạ̀ mī nà," nohĕwạ̀ [lụ], ñẹ ẹ́fong-
fēmạ̀ lụ kpẹ̆́tẹ̀shi.

ITSHO NÜNGMÁ.

1 Lẹlẹng, lẹ̄lẹng mi kẹ̄ạ ñẹ [ákẹ], Mạ̀ 'ní tshọ̆́ọ
shẹ̆́nà lụ mli kĕbà tòj-à'-tshù lụ mli; shi e
kuạ̀-ạ kẹ tshọ̆́ạ hĕ́ krŏko [lụ], dzhŭlạ̀ dzhí lụ,
2 kẹ fọ̆́lạ̀. Shi mạ̀ 'ní tshọ̆́-ạ̀ shẹ̆́nà lụ mli kĕbà a
3 lụ, tòj lụ à' kpā̆lălạ̀ lụ dshí lụ. Lụ [lụ] shẹ̆́nà-
srā̆lạ̀ lụ gbléạ há-a lụ, ni tòj lụ bòạ e gbe toe,
ni e tshẹ́ạ̀ lụdiẹntshẹ̀ e tòj lụ kẹ ammẹ gbẹ̆́i, ni
4 e kẹ ammẹ dzhẹạ-kpò. Ni bẹni e dzhieạ lụ-
diẹ̄ntshẹ̀ e tòj lụ à' kpọ̆̀ [lụ], e tshọ̆́ạ ammẹ
hămạ̀: ni tòj lụ ñiēạ e sẹ̀, shi ammẹ́ lè e gbè.
5 Ni mạ̀kpọ̆́ng sẹ̄ [lụ], ammẹ ẹ̆́-ñiẹ́ng, shi ammẹ
wā̆ dzhò lụ foi, shi ammẹ lĕ́ mẹjkpọ̆́dzhi à'
6 gbè." Dzhesus ngạ̀ abẹ̆́ 'nẹ̆́ bù ammẹ, tsha-
bẹ̆lẹ̆ ammẹ ẹ́-nànā ákẹ mẹnni dzhi nj 'ní e kẹ̆
7 ammẹ wie [lụ]. 'Agbẹnnẹ Dzhesus sá kẹ̄ ammẹ
[ákẹ], "Lẹlẹng, lẹ̄lẹng mi kẹa ñe [ákẹ], Mi dzhí
8 tòj lụ à' shẹ̆́nā lụ. ['Mẹ̀j] fẹj 'ní ẹ-tshọ̆́ mi

hămạ̀ [lụ], dzhŭ̀lạj dzhi ammẹ, kẹ fŏ̀lạ̀j, shi t̀òj
lụ bŏ́-o ammẹ t̀òë. Mi dzhí shẹ̆́nā lụ, kẹ̆́dzhi 9
mạ̀ t̀è mli iẹ̀ m' hĕwạ̀ [lụ], à' wắ hĕrĕ lụ, ni e
wá ià mli 'ni ĕ́ dzhĕkpò, ni e wắ nắ dzhuẹ̆́j.
Dzhulạ lụ bá-a ákẹ dzhà dzhŭ̀, kẹ gbĕ̀, kẹ hiẹ̆́ 10
kpắt̀ămạ̀ hĕwạ̀. Mi [lụ], m' ẹ̆́-bà ákẹ ammẹ nắ
hiẹ̆́kắmạ̀, koni ammẹ nắ băbàö. Mi dzhí t̀ō- 11
kpắlălạ̀ 'kpăkpắ lụ; t̀ōkpắlălạ̀ 'kpăkpắ lụ, ngạ̀-ạ
e h'ẹkămạ lụ há-a iẹ̀ t̀oj lụ à' hĕwạ̀. Shi mạ̀ 12
'ní dzhi pằfŏ̆ñò [lụ], 'ní ĕ̀ dzhē t̀oj-à'-tshẹ̀ lụ,
mạ̀ nạ́ 'ni dzhē t̀òj lụ, nà-a lukọ̀s lụ bà-a, ni e
shĭ́ạ t̀oj lụ, ni e dzhòạfoi; ni lukọ̀s lụ mặ́mặ̀-ạ
ammẹ, ni e gbẹ̀ạ t̀oj lụ à' mli. Pằfŏ̆ñò lụ, 13
dzhoạfoi ákẹ pằfŏ̆ñò dzhi lụ hĕwạ, ni e dzhuẹ-
ng t̀òj lụ à' nạ̀. Mi dzhi t̀oj-à'-tshẹ̀ 'kpăkpắ 14
lụ, ni mi lĕ̀ mi nặ́, ni mi nặ́ lè mi. Bẹni Tshẹ̀ 15
lụ lè mi [lụ], nakai nặ́n mi hŭ́ mi lè Tshè lụ;
ni mi ngạ-ạ mi h'ẹ̆̀kắmạ̀ m' ngmẹ̀ạshi m' há-a
t̀òj lụ. Ni mi iẹ̀ t̀òj krŏ́kò ni dzhẹ́-ẹ kutu 'nẹ̆́ 16
mli; ắ-tò ákẹ ammẹ hŭ́ m' 'á ngạ̀ ammẹ kẹ̆́bà,
ni ammẹ wắ nù mi gbĕ̀; ni wắ iẹ̀ kutu 'kŏmé, kẹ
t̀òj-à'-tshẹ̀ 'kŏmé. Nòhĕwạ̀ ni mi Tshẹ̀ dạ̀-ạ 17
mi hẹ̆́, ákẹshi mī ngạ̀ mi h'ẹkắmạ lụ mī ngmẹ̀-
shi, koni m' á ngạ̀ ẹkong. Mạ̀ko hẹ̆́-e iẹ̀ mi 18
dẹ̆̀, shi midiẹntshẹ̀ mi hiẹ mī ngmẹ̀shi. Mi iẹ̀
hẹ̀gbẹ̀ ákẹ mi kẹ ngmẹ̀ạshi, ni mi iẹ̀ hẹ̆gbẹ̀ ákẹ
mi ngạ̀-ạ ẹkong. Nāgbē 'nẹ́ [lụ] mi ẹ́-hẹ̆́ iẹ̀
mi Tshẹ̀ nạ̀."

Wiemạ̀j 'nẹ à' hĕwạ̀ [lụ], gbắmạ sắ iẹ̀ Dzhu- 19
foj lụ à' t̀ĕng ẹkong. Ni ammẹ mli pj kẹ̄, 20

"E mli iẹ̀ abọnsǻm, ni ẹ́-iè sẹ̀kẹ́; mẹnni hĕ-
21 wạ̀ ni ñẹ boạ lụ toe?" Mẹjkomẹj hű kẹ̄,
"Dzhē enẹ̆jmẹj dzhí mạ̀ni mli i'ą́ abọ̆nsǻm
wiemạ̀j. Ani abọ̆nsám wǻ ñẽ́ á-gblẽ́ fulafo
hingmẹj?"
22 Ni tshuà-a-ẹ̀kong lụ kǻëmạ̀-fēmạ̀ lụ dzhí, iẹ̀
23 Dzhẹrusalẹm, ni fẹ̆jbè lụ dzhí. Ni Dzhesus
shǻrăshì iẹ̀ tẹmpl lụ mli, iẹ̀ Sọlomọ̆n kŭë lụ shì.
24 Agbẹnnẹ Dzhufoj lụ bà bű iẹ̀ e hĕwạ̀, ni ammẹ
kẹ̄ lụ [ákẹ] "Kẹ mẹnni tshèlụ nạ̄n ni o hǻ-a
wạ̀ dzhèạ nguǻndẽ̀? Kẹ̆dzhi Krist lụ dzhí o
25 [lụ], kēmặ wạ̀ fǻng." Dzhesus hĕrĕnạ̀ [ákẹ],
"Mì kẹ̄ ñẹ̀ ni ñẹ hẽ́-e ñẹ iẽ́-e; nitshŭmạ̀j lụ
'ni mi fēạ iẹ̀ mi Tshẹ̀ lụ gbẹ̆i mli [lụ], nŏ̀mẹ̀j
26 mī iè m' odǻse. Shi ñe hé-e ñẹ iẽ́-e ákẹshi
dzhē mi tòj lụ à' mli ẹ̆ko dzhí ñẹ, ákẹ bẹni mi
27 kẹ̄ ñẹ lụ. Mi tòj lụ nŭạ mi gbè, ni mi lè ammẹ,
28 ni ammẹ ñiẹ̀-ạ mi sẹ̀; Ni mi hǻ-a ammẹ dā-
shĭhĭrẹ̀; ni ammẹ híẹ̈-kpǻtáng gbìkŏgbìkŏ,
29 ni ásā mạ̀kŏ shọ̆ng ammẹ iẹ̀ mi dẹ̆. Mi Tshẹ̀
'ní ngạ̀hǻ mi [lụ], fè fẹ̆j; ni mạ̀kŏ ñẽ́ng ǻ-shọ́
30 iẹ̀ mi Tshẹ̀ dẹ́. Mi, kẹ́ mi Tshẹ̀ dzhí ẹ̀kŏmé."
31 Kẹ̆kẹ̆ [lụ], Dzhufoj lụ kạ̊lặ tẹ̆j ẹ̀kong kẹ́ tshüía
32 lụ. Dzhesus hĕrĕ ammẹ nạ̀ [ákẹ], Nitshŭmạ̀j
'kpăkpăj pj 'ní m' ẹ́-tshọ̄ ñẹ kẹ́dzhẹ mi Tshẹ̀
ngạ̀ [lụ], tẽ́ nŏ̀ nitshŭmạ̀j lụ à' mli dzhí nặ
33 hĕwạ̀ 'ní ñẹ tshüia-a mi tẹ̆j [lụ]? Dzhufaj lụ
hĕrĕ lụ nạ̀, [ammẹ] kẹ̄, "Dzhē nitshŭmạ̀
'kpăkpă hĕwạ̀ ni wạ̀ tshüia-a ò tẹ̆j lụ; shi
mŭsúbạ̀-ạ hĕwạ̀; ni ákẹ bò, 'ní gbạmạ dzhi ò

[lụ], ò fēạ ő-hệ̋ N̄üngmạ." Dzhesus hĕrĕ 34
ammẹ nạ̀, ákẹ, "Ani ắ-ngmạ̀kò iẹ̀ ńẹ mlá lụ
mli, "Mi kẹ̄, N̄üngmạ̀j dzhí ńẹ?" Kẹ̋dzhí 35
ẹ̋-tshẹ̋ ammẹ N̄üngmạ̀j, mẹj à' ngạ̀ 'ní N̄üng-
mạ̀ wiemạ̀ lụ bà [lụ], ni à' ńẹ̋-ẹ ắ-kṻ ngmạ̀nj
lụ nạ̀ [lụ]; N̄ẹ mī kē iẹ̀ mạ̀ ni Tshẹ̀ lụ ẹ̋-tshẹ̋-ẹ̋ 36
tò, ni ẹ̋-tshṻ dzhè lụ mli lụ hĕwạ̀ [ákẹ] "O
bạ̀mŭsú;" ákẹshi mi kē "N̄üngmạ̀ Bi lụ dzhí
mi?" Kẹ̋dzhi mi ẹ̋-fē-e mi Tshẹ̀ nitshŭmạ̀j lụ, 37
ńẹ kă hẽ mi nạ̀ ńẹ iè. Shi kẹ̋dzhi mi fē [lụ], 38
kẹ̋dzhi ńẹ hẽ-e mi nạ̀ ńẹ iè-e [lụ], ńe hẽ-à
nitshṻmạj lụ à' nạ̀ ńẹ ieä; koni ńẹ 'á lè, 'ní
ńe 'ắ hẽ ńẹ iè ákẹ Tshẹ̀ lụ iẹ̀ mi mli, ni mi hṻ
mi iẹ̀ ĕ mli." Nohĕwạ̀ [lụ], ammẹ ťắo ẹ́kŏng 39
ákẹ ammẹ mạ̋-ạ lụ; shi e dzhẹ̀ ammẹ dẹ̋; Ni e 40
jng e ťe ẹ́kŏng iẹ̀ Dzhọrdan sẹ̀, iẹ̀ hẽni tshŭtshŭ
Dzhọn baptaiz iẹ̀ [lụ]; ni dzhẹ̋i ĕ hì. Ni [mẹ̆j] 41
pj ťē e ngạ̀, ni [ammẹ] kē, "Dzhọn ẹ̋-fe-e
okadj kŏ; shi nj fẹ̄j ni Dzhọn wie iẹ̀ nū 'nẹ́
hĕwạ̀ [lụ], ănạ̀kuáng." Ni [mẹ̆j] pj hẽ ĕ nạ̀ 42
iè iẹ̀ dzhẹi.

ITSHO N̄ÜNGMÁ-K' Ẹ́KŎMÉ.

'ẠGBẸNNẸ hĕlàtshẹ̀ kő iẹ, Lazarụs, e dzhẹ̀ Bẹth- 1
ani, Mari, kẹ no ńẹmijō Martha mang lụ mli 2
(Nő Mari 'ní ngạ 'nkṻ kpắ Nimtshạ̀ lụ, ni e
kẹ̋ e jtshạj lụ tshṻmạ̀ e nàdzhj à' hè [lụ], dzhí,
mạni e ńẹmi Lazarụs hẽ-iè-ạ [lụ.]) Nohĕwạ̀ 3

[lụ], e ñẹmijèj lụ tshű à' bà e ngạ̄, à'
kē̤, "Nimtshā̤, nā́, mā̤ ní o dā̤-ạ ĕ-hè lụ,
4 hè-mī-iè." Nạni Dzhesus nù ẹ̆né [lụ], e kē̤,
"Hĕlà 'né̤ dzhē gbele nà, shi Ñüngmā̤ hĕ-
ñā̤wṓmā̤ hĕwā̤, koni Ñüngmā̤ Bi lụ ắ-nắ hĕ-
5 nā̤wṓmā̤ hĕwā̤." 'Agbẹnnẹ Dzhesus dā̤ Martha,
6 kẹ nṓ ñẹmi-jō lụ, kẹ Lazarụs hḕ. Nŏhĕwā̤
[lụ] bẹni ẹ̆-nù ákẹ e hè-mī-iè [lụ], e hishi iẹ̀
7 hḗ 'kŏmé lụ ní e i'ā̤ [lụ], gbj ẹ̆ñā̤ lŏlŏ. Koni
nṓ sē̤ [lụ], e kē e kăsélā̤j lụ, ákẹ, "Ñẹ hắ-a wā̤
8 ắ-ia Dzhudea ẹ́kong." Kăsélā̤j lụ kē̤ lụ [ákẹ],
"Oura, kpìtiō 'né̤ 'nì Dzhufoj lụ t̃ắo ắ-tshüia
9 o t̃ẹj: ni ō ià dzhẹmẹj ẹ́kong?" Dzhesus
hĕrĕnā̤, "Ani dzhē ngmẹ̆lẹ̆-tshuā ñüngmá-k'-
ẹ̆ñā̤ ni i'ā̤ dzhenămā̤ lụ mli? Kẹ̆dzhi mā̤ ñiè
shuăndẹ̆ [lụ], e t̃ẹ̆-ẹ, ákẹshi ē nà dzhè 'né̤ hĕ
là.
10 Shi kẹ̆dzhi mā̤ ñiẹ ñọ̀ng mli [lụ], è t̃ẹ̆-ạ,
11 ákẹshi là bẹ̆ e mli." E kē̤ nj 'né̤, 'nì nò sē̤
[lụ], e kē ammẹ ákẹ, "Wā̤ shiẹntshẹ̀ Lazarụs
mī wuā̤; shi mī, ià, koni m' 'ắ tshiẹ lụ iẹ̀ wuā̤
12 lụ mli." Kẹ̆kẹ̆ [lụ] e kăselā̤j lụ kē̤, "Nimtshạ,
kẹ̆dzhi wuā̤ e wuā̤-ạ [lụ], e hiẹ-wá tshiẹ̀."
13 Tshàbẹ̆lẹ̆ e gbẹ̆lè hĕwā̤ ni Dzhesus wie: shi
ammẹ sűsű ákẹ wuā̤ kẹ hèdzhámā̤ hḕ, e wie.
14 Agbẹnnẹ è kē̤ ammẹ fáng ákẹ; "Lazarụs ẹ̆-gbṓ;
15 Ni ñẹ hĕwā̤ [lụ], mī sŭmā̤ ákẹ mi bẹ̆ dzhẹi,
koni ñẹ nắ ñẹ hé ñẹ iè; shi ñé̤ hắ-a wā̤ ắ-ià e
16 ngā̤." Kẹ̆kẹ̆ [lụ], Thomas mā̤ 'ní à' tshéạ lụ
Didimụs [lụ], kē̤ e nănĕmẹ̀j kăsélā̤j lụ [ákẹ],

"Ñẹ hắ-a wạ hŭ́ wạ ắ-ià, koni wạ kẹ̆́ lụ ắ-gbó."
'Agbẹnnẹ bẹni Dzhesus bà lụ, e nà ákẹ nŏ̀ 17
ẹ̆́-kắ bŭ́ lụ mli gbj ẹ̆́dzhuẹ̀ mŏ́mŏ. (Agbẹnnẹ 18
Bẹthani bẹ̆́nkẹ̀ Dzhẹrusalẹm, wắ-fē fụrlọngj
ñüngmá-k' ẹ̆nŭ́mạ) Ni Dzhufoj lụ à' mli pj bà 19
Martha kẹ Mari ngạ̀, kẹ̀ ammẹ kẹ̆́ dŭ̀ë hắmạ̀
iẹ̀ ammẹ ñẹmí-nŭ̀ lụ hĕwạ̀. Koni Martha nănì 20
e nù ákẹ Dzhesus mī bà [lụ] t̓ē iắ kpē lụ; shi
Mari t̓ắ shia lụ. Koni Martha kẹ̄ Dzhesus ákẹ, 21
"Nimtshạ́, ò nắ ò iẹ̀ biẹ̈ dzhíkŭ̈lẹ, mi ñẹminŭ̀
lụ nắng ắ-gbó. Tshàbẹ̆́lẹ̆́ mi lè ákẹ ágbẹnnẹ 22
t̓ĕt̓ĕ [lụ] nặ́fẹjnặ́ 'ní ò wắ bí Ñüngmạ̀ [lụ],
Ñüngmạ̀ wắ hặ́ ò." Dzhesus kẹ̄ lụ [ákẹ], 23
"O ñẹminū lụ wắ tèshi ẹ̆́kong." Martha kẹ̄ 24
lụ [ákẹ], "Mi lè ákẹ è wá t̓èshi ẹ́kong iẹ̀
shit̓ẹ̀-ẹ̆́kong lụ mli, iẹ̀ nàgbēgbì lụ" Dzhesus 25
kẹ̄ lụ [ákẹ], "Mi dzhí shit̓ẹ̀-ẹ̆́kong lụ, kẹ
h'ẹkắmạ̀ lụ; mạ̀ ní hẹ̆́ạ mi nạ̀ ièạ [lụ], kẹ̆́dzhi
ẹ̆́-gbó t̓ĕt̓ĕ [lụ], e hiẹ wắ kắ; Ni mạ̀fẹjmạ̀ 'ní 26
hiẹkắ 'ní hẹ̆́ạ-mi nạ̀ ièạ [lụ], gbŏ́ng gbĭ̀kŏ gbìkŏ.
O hẹ̆́ enẹ́ ó iè?" Nŏ̀ kẹ̄ lụ [ákẹ] "Hẹ-ẹ, 27
Oura; mī hẹ̆́ mī iè ákẹ bŏ̀ dzhi Krist lụ, Ñüng-
mạ̀ Bí lụ, mạ̀ní wá bà dzhè lụ mli [lụ]."
Ni bẹni ẹ̆́-kẹ̄ nẹ̀kẹ lụ, e kặ́-gbẹ̀ ni e tshẹ̆́ Mari, 28
e ñẹmi-jo lụ, ngàmli, e kẹ̄, "Nimtshạ̀ lụ ẹ̆́-bà,
ni ē tshẹ́ ò." Ni nạni e nù kẹ̆́kẹ̆́ [lụ], e t̓èshi 29
mrắmră, ni e bà e ngạ̀. 'Agbẹnnẹ Dzhesus nắ 30
kò 'ắ-bà mang lụ mli, shi e iẹ̀ hẹ̆́gbẹ̀ 'ní Martha
kẹ lụ kpè iẹ̀ [lụ]. Koni Dzhufoj lụ 'ní kẹ lụ 31
i'ạ́ shià lụ, 'ni iè-ạ lụ nkặ́mặ́ [lụ], nặ́ni ammẹ

nà Mari ákẹ e tèshi mrắmră e dzhĕkpò [lụ],
tìu lụ, ammẹ kē, " E ià fūhĕ́ lụ, ẹ̆-iá fŏ́ iẹ dzhẹ̆i."
32 'Agbẹnnẹ bẹni Mari ẹ̆-shẹ̀ hĕ́ni Dzhesus i'ạ́ [lụ],
ni e nà lụ [lụ], e gbĕ́ e nadzhj à'shi, ni e kē lụ
[ákẹ], "Nimtshạ́, ò nắ ò iẹ̀ bíë dzhíkŭlẹ, mi
33 ñẹmí-nù lụ náng ắ-gbó." Nạni Dzhesus nà
lụ ákẹ e fŏ́ạ, kẹ Dzhufoj lụ hŭ́ 'ní kẹ lụ bà [lụ],
ákẹ ammẹ fŏ́-ạ̀ [lụ], hĕwạ̀ [lụ], e mūmạ̀ lụ mli
tà, ni e haö e hè, Ni e kẹ̄, " Nẹ̆gbẹ̀ ñẹ kẹ̆ lụ
34 ẹ̆-ngmẹ̀?" Ammẹ kē lụ [ákẹ], "Oura, bá 'ní
35,36 o bá kuẹ́." Dzhesus fŏ́. Kẹ̆kẹ̆ lụ Dzhufoj lụ
37 kẹ̄, "Kuẹ̆mạ̀ bạni e dạ̀ e hè!" Ni ammẹ ten
mẹjkomẹj kẹ̄, "Mạ̀ nẹ̆, ní gbĕlĕ̆ạ fŭláfòj à'
hingmẹj [lụ], ani e ñẹ́ng ákẹ e hắ-a ákẹ nù
38 'nẹ́ tĕ́tĕ ắ-kắ-gbó?" Nohĕwạ̀ [lụ], Dzhesus
mli sá tà-a ẹ́kong [lụ], bà fūhĕ́ lụ hĕ̀. Bŭ́,
39 dzhí; ni tẹ̆ khá nạ̀. Dzhesus kẹ̄ " Ñẹ dzhiea tẹ̆
lụ." Martha, mạ̀ 'ní ẹ̆-gbó [lụ] ñẹmi-jō lụ,
kē lụ, [ákẹ], " Nimtshạ́, bèbẹnẹ [lụ] è dzhèfŭ,
40 shi ẹ̆-iè gbj ẹ̆dzhuẹ̀." Dzhesus kē lụ [ákẹ],
"Ani m' kē ò ákẹ, kẹ̆dzhi o wắ hĕ́-ó-iè [lụ], ò
41 wắ nà Ñüngmạ̀ hè-nạ̀wŏ́mạ̀ lụ?" Kẹ̆kẹ̆ [lụ],
ammẹ dzhìe tẹ̆ lụ iẹ̀ hĕ́ni ắ-ngạ̀ gbŏ́ñò lụ ắ-
ngmẹ̀ [lụ], Ni Dzhesus hŏ́le è hingmẹj lụ à'
nạ̀, ni e kē, "'Atā, mī dà-ò-shi ákẹ ó' bò-m'-
42 toe. Ni m' lè ákẹ o bòạ mi toe dắ; shi bẹ̆lẹ̆
mẹj ni dămạ̀ shi lụ hẹ̆wạ mi kē, koni ammẹ wắ
43 hĕ́-ammẹ-iè ákẹ ó' tshŭ́ m'." Ni bẹni ẹ̆-wie
44 nẹ̆kẹ̆ [lụ], e bò kẹ̆ gbĕ̀ wàlụ, "Lazarus, dzhĕ́k-
pŏ!" Ni mạ̀ ní ẹ̆-gbó [lụ] dzhèkpŏ; fùmămáj

fimạ̀ e nidzhj kẹ̆̀ e nadzhj, ni dŭ́kŭ̀ fì e hiẹ.
Dzhesus kẹ̄ ammẹ [ákẹ], "Ñ̄ẹ fẹndea lụ, ní ñẹ
hắ ḗ ià-a." 'Agbẹnnẹ Dzhufoj lụ 'ní bà Mari ngặ̀ 45
[lụ], ni ẹ̆́-nà nj 'ni Dzhesus fē [lụ], à' mli pj hḗ-
è-nạ̀-iè. Shi ammẹ ťḗn mẹjkomẹj kặ̀lặ̀ gbẹ̀ ťѐ 46
Pharisj lụ à' ngặ̀, ni ammẹ kẹ̄ nomẹj nj 'ní
Dzhesus ẹ̆́-fѐ [lụ].

Kẹ̆̀kẹ̆̀ [lụ], osặ́fo-'nukpặ́j lụ, kẹ Pharisj lụ, 47
bạ̀gŭ́á, ni ammẹ kẹ̄, "Tḗ wạ̀ fēạ ťḗn? shi gbặ̀mạ̀
'nẹ̆́ mī fē okắdj pj. Kẹ̆́dzhi wạ̀ ngmẹ́ e-he 48
nẹ̆̀kẹ́ [lụ], mẹjfẹj wặ́ hḗ-e-nạ̀-'ắ-iè; ni Romanj
lụ, wá bà ắ-shṓ wạ̀ gbẹ̀hẹ̆́ lụ kẹ̆̀ wạ̀ máng lụ j-
ẹñạ̀ lụ fẹj." Ni ammẹ ťḗn mạ̀-'kome, Kaia- 49
phas, 'ní e ìeạ osạ́fo-'nŭkpá nŏ̀ áfí lụ nạ̀ [lụ],
kẹ̄ ammẹ [ákẹ], "Ñ̄ẹ lé nạko kŭrā, Ni ñe 50
dzhuẹ̆́ng ákẹ è hìhắ wạ̀ ákẹ mạ̀'kŏmé gbṓ-ạ hắ-a
mẹ̀j lụ, koni màngkŭ́ lụ fẹj lụ hiẹ ắ-kắ-kpắtắ."
(Ni ẹ̆́nẹ́ [lụ], dzhē lụdiẹntshẹ̀ e-hẹ̆̀ e wiё, shi, 51
nạni osạfo-'nŭkpá dzhi lụ nŏ̀ áfí lụ nạ̀ [lụ], e
gbà ákẹ Dzhesus wá gbó á-hắ nŏ̀ màng kŭ́ lụ;
Ni dzhē nŏ̀ màngkŭ lụ kẹ̆̀kẹ̆̀, shi ákẹ e wá buä- 52
nā ẹ̆́kŏmẹ́ Ñ̄üngmạ̀ bj lụ 'ní ẹ̆́-gbẹ̀ ẹ́-shüắ mà'-
dzj à sẹ̄ lụ.) 'Agbẹnnẹ kẹ̆̀dzhẹ̀ nŏ̀ gbì lụ nạ̀ 53
kẹbà-ā [lụ], ammẹ pặ̀m ákẹ ammẹ wắ gbè lụ.
Nohewạ̀ [lụ], Dzhesus ẹ̆́-ñiē Dzhufoj à' ťẹ̆́n 54
fắng dọ̆́ng; shi e dzhẹ̀ dzhẹi e ťè shipọng ko 'ní
bẹ̆́nkẹ̀ ngà lụ nạ̀, kẹťe màng ko 'ní à' tshẹ̆́ạ
Ẹphraim, ni e kẹ̆̀ e kaselạ̀j lụ hì dzhẹi.

Ni Dzhufoj lụ à' hĕ-nạ̀-hò lụ ẹ̆́-shẹ̆̀shì-ẹ̆́tà; 55
ni mẹjpj dzhẹ̀ shipọng lụ ťē Dzhẹrusalẹm ni

56 ammẹ wắ tshẽ ammẹhè dắnì hẽ hò lụ. Nomli
[lụ], ammẹ t̃ắo Dzhesus, ni ammẹ kē ịè ammẹ
t̃ẽn ákẹ "Tẽ ñẹ sũsũ-ạ t̃ẹn, ákẹ è bắng káëmạ-
57 fēmạ̀ lụ hẹ̀?" 'Agbẹnnẹ osắfo-'nŭkpắj lụ; kẹ
Pharisj lụ hũ, ẹ̃-wò-mlà ákẹ, kẹ̃dzhi mạ̀ kẽ lè
hẹ̃ni e i'ạ́ [lụ], ẹ́ tshọ́ koni ammẹ' mọ̃ lụ.

ITSHO ÑÜNGMÁ-K'-Ẹ́ÑẠ̀.

1 'Agbẹnnẹ, gbj ẹ̃kpà dắni hĕ-nạ̀-hò lụ, Dzhesus
bà Bẹthani, hẽni Lazarụs, mạ̀ 'ní ẹ́-gbó 'ní ẹ̃
tē-lụ-shi kẹ̃-dzhẹ̀ gbõhj-[à'-t̃ẽng lụ] i'ạ̀ [lụ].
2 Dzhẹi [lụ] ammẹ fē lụ nj-iè-nj; nì Martha
sũmạ̃; shi Lazarụs dzhí mẹj ní kẹ lụ t̃ắ nj-iè-nj
3 [lụ], à' t̃ẹn mạ̀ 'kŏmé. Koni Mari ngạ̀ spik-
nàd 'nkŭ pọund 'kŏmé, [ĕ] dzără-wà põ, ni
e kẹ̃ kpắ Dzhesus nadzhj lụ à' hẽ, ni e kẹ e
jtshạ̃ lụ tshũmạ̀ e nadzhj lụ; nì shia lụ j́ kẹ̃
4 'nkũ lụ ngmắ lụ. Koni e kăsélạ̀j lụ à' t̃ẽn
'mạ'kome kē, (Dzhudắs Iskariot, Simon bi lụ,
5 ní wắ tshọ́ e sē gbẹ̀ [lụ],) "Menni hĕwạ̀ ni ạ̃-
họ́ọ 'nku 'nẹ́ à' hẹ̃-e dẹnarj ohaj-ẹ̃tẹ̆, 'nì à' ngạ̀-
6 hắ ohiafòj?" (E kē enẹ, dzhē ákẹ ohiafoj à' hẹ̃
mì dạ̃ lụ; shi ákẹshi dzhŭlạ̀ dzhí lụ, ni è hiẹ́
kŏtòkũ lụ, nì e t̃ẽre-ạ nắni à' ngạwòạ mli [lụ].)
7 Koni Dzhesus kē, "Kắ hằö lụ, ẹ̃-fé enẹ̃ ẹ̃-tò mi
8 fũ gbí lụ. Shi ohiafoj lụ, dā ñẹ kẹ ammẹ i'ạ́; shi
9 mi [lụ], ñẹ kẹ mi bẹ̃ dā." Nohĕwạ̀ [lụ],
Dzhufoj lụ à' mli ['mẹj] pj lè ákẹ e ìẹ dzhẹi;

ni ammẹ bà, (dzhế Dzhesus kẹ̌kẹ̌ hĕwạ̀, shi ákẹ
ammẹ wắ nà Lazarụs hŭ́, 'mạni ẹ́-té-lụ shi kẹ́
dzhẹ̀ gbóhj-à'-tẹ̌ng [lụ].)
Tshabẹ̌lẹ̌ osắfò-'nūkpắj lụ pằm ákẹ ammẹ wắ 10
gbè Lazarụs hŭ́; Akẹshi e hĕwạ̀ nì Dzhufoj lụ 11
à' mli ['mẹj] pj kpắ nì ammẹ hế Dzhesus nạ̀
ammẹ iè.
Dzhètshẹ́rĕnạ̀ lụ, mej pj ní bà káëma-fèmạ̀ 12
lụ, 'ní ammẹ nù ákẹ Dzhesus mī bà Dzhẹrusa-
lẹm [lụ], Kắlạ tshèj à' nidzhj, ni ammẹ dzèkpò 13
ammẹ ia kpē.lụ, ni ammẹ bọ̀ [ákẹ], Hosanna, 'A
dzhie Israẹl Mangtshẹ̀ lụ j, 'ní bà-a kẹ Nim-
tshạ̀ lụ gbẹ́i [lụ]!" Ni Dzhesus bẹni ẹ́-na té- 14
dzhi bí [lụ], hò-tá nạ̀; ákẹ bẹni ắ-ngmà lụ,
"Sion bi-jo lụ, ká she-gbẹ̌jē, nắ, ó Mangtshẹ̀ 15
lụ tắ tĕdzhi bi nạ̀ kĕ bà-a." (Nj 'nẹ́ [lụ], tshŭ- 16
tshŭ [lụ] e kăsélạ̀j lụ ẹ́-nắnà; shi bẹni ắ-wŏ́ Dzhe-
sus nạ̀ [lụ], nobè [lụ] ammẹ kắë ákẹ ắ-ngmà
nj 'nẹ́ iẹ̀ e hĕwạ̀ nì ákẹ ammẹ ẹ́-ngạ̀ nj 'nẹ́ [am-
mẹ] ẹ́-fē lụ.) Nohĕwạ̀ [lụ], 'mẹj lụ ní kẹ lụ 17
i'ạ́ bẹni e tshẹ́ Lazarụs kĕdzhẹ̀ nò gboñobŭ́ lụ
mli, ni e tē-lụ-shì kẹ̌dzhẹ̀ gbohj-à'-tẹ́ng [lụ], iè
odắsĕ. Enẹ́ hĕwạ̀ hŭ́ 'nì 'mẹj ià kpē lụ; áke- 18
shi ammẹ nŭ̀ ákẹ ẹ́-fē okadi 'nẹ́. Nohĕwạ̀ [lụ], 19
Pharisj lụ kẹ̄ iẹ̀ ammẹ tẽ́n [ákẹ] "N̄ẹ̀ ẹ́-nà-a
ákẹ ñẹ ñẹ́-ẹ nắko? nắ, dzhè lụ ẹ́-niẹ e, sẹ̀."
Ni Grjkj 'kŏmẹ̀j iẹ̀ ammẹ tẽ́ng 'ní bà sạlĕmạ̀ 20
iẹ̀ káëmạ̀-fēmạ̀ lụ, Mẹjnẹ́mẹj bà Philip 'ní dzhẹ̀ 21
Bẹthsaida iẹ̀ Galilj [lụ], ngạ̀, ní ammẹ bí lụ
[ákẹ], "Oura wạ̀ m' tắo [wạ̀] ắ-nà Dzhesus."

22 Philip bà ni [e] kẹ Andrü, ni agbẹnnẹ Andrü
kẹ̆ Philip kẹ̄ Dzhesus.
23 Ni Dzhesus kẹ ammẹ [ákẹ], "Bé lụ ẹ̆-shẹ̀ bẹni
24 à' wŏ-ạ Gbạmạ Bi lụ nạ̀. Lẹlẹng, lẹ̄lẹng mi
kẹạ ñẹ [ákẹ], Dzhà ablé kŭli ña shipọng mli,
nì e gbŏ, ẹkolụ e 'kōme e í'ạ́; shi kẹ̆dzhi e gbŏ
25 [lụ], e wòạ jbirj pj. 'Mạ 'ní dạ̀-ạ e h'ẹ̆kắmạ̀
hè [lụ], e wắ lādzhe lụ; nì mạ̀ 'ní ñẹ̀ạ e h'ẹ̆kắ-
mạ̀ iẹ̀ dzhè 'nẹ́ mli [lụ], wắ hìẹmli kẹ̀ashẹ̀ dā
26 shihirẹ. Kẹ̆dzhi 'mạ 'kò mī sŭmạ́ mi [lụ], hắ
ní e ñiẹ mi sẹ̀; konị hẽni mi i'ạ́ [lụ], mi tshŭlạ̀
hŭ wá hi dzhẹ̆i; kẹ̆dzhi 'mạ̀ 'kŏ sŭmạ́ mi lụ,
27 mi Tshẹ̀ wắ wŏ lụ anìmŭñắm. 'Agbẹnnẹ mi
mli-gbạmạ lụ mī hàö; ni mẹnni mi wắ kẹ?
Atà hérĕmạ́ mi kẹ̆dzhẹ̀ bè 'nẹ̆ mli: tshabẹlẹ
enẹ́ hĕwạ̀ ni mi bà bè 'nẹ̆ nạ̀. Atā wŏ ó gbẹ̆i nạ̀."
28 Kẹ̆kẹ̆ [lụ] gbè dzhẹ̀ ñüngmạ̀ mli [ákẹ], "Mi ẹ̆-
nắ mi ẹ̆-wŏnạ̀, ni m' 'ắ sā m' 'ắ wŏnạ̀ ẹ̆kong."
29 Nohĕwạ̀ 'mẹj 'ní dămạ̀ dzhẹi 'ní nŭ [lụ], kẹ̄ ákẹ
ñüngmạ shí; 'mẹjkomẹj hŭ kẹ̄, "Angẹl kẹ̆ lụ
30 wìë." Dzhesus hĕrĕnạ̀ e kē, Dzhē mi hĕwạ̀ nì
31 gbē 'nẹ̆ bà shi ñẹ hĕwạ̀. Agbẹnnẹ dzhi dzhè 'nẹ̆
32 kà; agbẹnnẹ à' wá fhằ dzhè 'nẹ̆ lŭmạ̀ lụ. Ni mi
[lụ], kẹ̆dzhi à' wŏ mi nạ̀ kẹdzhẹ̀ shípọng lụ nạ̀
33 [lụ], m' 'ắ gblằ 'mẹj fẹj k' 'ắ bà m' ngạ̄. (E
34 kē ẹnẹ̆ e kẹ̆ tshọ̆ nạ́ gbĕlĕ ní e wá gbŏ.) 'Mẹj
lụ hĕrẹ̆ lụ nạ̀ [ákẹ], "Wạ̀ ẹ̆-nù iẹ̀ mlắ lụ mli,
ákẹ Krist hiạshi dā; ni tẽtẹ̃n nì ò kẹ̄ạ [ákẹ],
'Dzha à' wŏ gbặmạ̀ Bí lụ nạ̀? nắmạ̀ dzhí gbạ-
35 mạ Bi 'nẹ̆?" Kẹ̆kẹ̆ [lụ], Dzhesus kẹ ammẹ

[ákẹ], "Là lụ kẹ ñẹ iẹ̀ fio lŏlŏ. Ñẹ ñiẹ-ạ bẹni
ñẹ i'ą́ là lụ, koni dúng 'ắ-kắ nînà ñẹ̀; shi mạni
ñiẹ́-ạ iẹ̀ dung mli [lụ], lẽ́ hĕní è ià-a. Bẹni 36
ñẹ i'ą́ là lụ, ñẹ hẽ́-a là lụ he ñẹ iè-ä, koni ñẹ ná
ñẹ fẽ là bj." Dzhesus kẽ nj 'nẹ́ ni è jng è tè,
ni e té è hẽ̀ kẹ̆dzhẹ ammẹ nga.

Shi nạní è fẽ okắdj băbào tĕtĕ [lụ] ammẹ 37
hẽ́-e è nạ̀ ammẹ ié-e; Koni Esaias gbălą̀ lụ
kẽmạ lụ 'ắ ná 'ắ bằmlì, nạ́ní è wie [ákẹ],
"Nimtshạ, nắmạ̀ ẹ̃́-hẹ̃́ wạ̀ gbẽ̀ ẹ̃́-iẹ̀? ni nắmạ̀ 38
nì ắ'-ngạ̀ Nimtshạ̀ lụ nindè á-tshọ́?" No- 39
hĕwạ̀ [lụ], ammẹ ñẹ̃́ẽ ammẹ 'ắ-hẽ́ ammẹ iè,
ákẹshi Esaias kẽ ẹkong [ákẹ], "'Ẹ-fũlá ammẹ 40
hingmẹj, nì ẹ̃́-kplim ammẹ tshui; koni ammẹ
kắ nà kẹ ammẹ hingmẹj, àlọ̃ ammẹ nànằ kẹ
ammẹ tshui, ni ammẹ wá tshắkè ammẹ tshui
nì m' 'ắ tshắ ammẹ." Nj 'nẽ́ Esaias wie bẹni 41
e nà nò nạ̀wómạ lụ, nì e wie e hè [lụ]. Tshà- 42
bẹ̃lẹ̃ osą̃fo 'nukpáj lụ hṹ à' teng 'mẹj pj he e
nạ̀ iè, shi ákẹshi Pharisj lụ à' hĕwạ̀ [lụ], ammẹ
ẹ̃́-tshj-e-tà; ákẹshi à'-lẽ-nạ̀ à' wá shuie ammẹ
kẹ̀-á-dzhẹ̀ sinagọ̃g lụ mli. Shi ammẹ sŭmạ̀ 43
gbạ̀mẹj à' jdzhiemạ lụ, fè Ñüngmạ jdzhiẹmạ lụ.

Dzhesus bò, e kẽ [ákẹ], "Mạ̀ ní hẽ́-ạ mi nạ̀ 44
e ièạ̈ [lụ], dzhẽ mi [mi] nạ̀ nì e hẽ́ạ e iè-ạ, shi
mạ̀ nạ̀ ní tshṹ mi [lụ]. Ni mạní nà-a mi lụ, 45
nà-a mạni tshṹ mi [lụ]. Mí ẽ́-bà dzhè mli là, 46
ákẹ mạ̀fẹjmạ̀ ní hẽ́-ạ mi nạ̀ iè-ạ [lụ] ắ-kắ hì
dṹng mli.

Ni kẹ̃́dzhi 'mạ̀ 'kò bõ̀ m' gbẽ̀ toë ni è hẽ́-e è 47

iě́-e [lụ], mi ẹ̆́-bū-u lụ; shi mi bắ-a dzhè lụ
48 bù̆, shi mi bà dzhè lụ hĕrĕmạ̀. Mạ̀ ní dzhie-ạ
mì e fọ̀-ạ, ni e hĕ́-e mi gbè̆ e iě́-e [lụ], iẹ̀ mạ̀
'kŏmĕ́ ní bù̆-ạ lụ; gbè̆ lụ 'ní m' ẹ̆́-wie [lụ], nò
49 nặ́n wắ bù̆ lụ iẹ̀ nāgbē gbi lụ mli. Shi mi ẹ̆́-
tŏ́kò mi jng mi ẹ̆́-wie kò; shi Tshẹ̀ lụ 'ní tshŭ́
mi [lụ]; lụ hắ mi mlá, nạni mi kē, kẹ̆̀ nắni mi
50 wie. Ni mi lè ákẹ e mlá lụ dā shĭhĭrẹ̀ dzhí;
nòhĕwạ̀ [lụ] nặ́fẹjnặ́ 'ní mi wie-ạ [lụ], ákẹ bẹni
Tshẹ̀ lụ kē mi [lụ], nakai mi wie-ạ.

ITSHO ÑÜNGMÁ-K'-ẸTẸ.

1 Agbẹnnẹ dắ ni hĕnạ̀hò lụ kắëmặ́fēmạ̀ lụ, nạni
Dzhesus lè ákẹ e bè lụ ẹ̆́-shẹ̀ bẹni e wá dzhẹ̀
dzhè 'nẹ̆́ mli e wắ tè Tshẹ̀ lụ ngā [lụ], ákẹshi
nặ́ni ẹ̆́-dạ̀ lụdiẹ̀ntshẹ̀ è nặ́ 'ní i'ạ́ dzhè lụ mli
[lụ], nạ̀ [lụ], è dạ̀ ammẹ nạ̀ kẹ̆bạ̀ nàgbē lụ.
2 Ni á'-gbè nijènj nā lụ, (agbẹnnẹ abọ̆nsắm lụ
ẹ̆́-ngạ-wo Dzhudas Iskariọt, Simon bí lụ, tshüi
3 mli ákẹ ĕ wắ tshọ́-è-sẹ̄gbẹ̀ lụ,) Dzhesus, nani e
lè ákẹ Tshẹ̀ lụ ẹ̆́-ngạ̀ nj piā ẹ̆́-wò e dẹ̀j, nì ákẹ
è dzhẹ̀ Ñüngmạ̀ ngạ́, nì è sắ è ià-a Ñüngmạ̀
4 ngā [lụ]; Tèshi kĕdzhẹ̀ nijènj lụ, ni e kẹ̆̀ e tălèj
5 lụ shùeshi; nì è kặ́ păpăhŭ́, nì ĕ fĭ ĕ hẹ̆̀: Nò
sẹ̀ [lụ], e fặ́sĕ nù e wo kŭ́lò mli, ni è bọ́i kăsé-
lạ̀j lụ à' nadzj à' hĕ̀ fặ́mạ̀, ni e kẹ păpăhŭ́ lụ, 'ní
6 è kẹ̆̀ fĭ ĕ hẹ̆ lụ, tshŭ́mạ̀-ạ. 'Agbẹnnẹ e bà-shẹ̀
Simon Pitr nạ̀; ni nŏ̀ kẹ lụ [ákẹ], "Oura, ō-o

fạ̃ mì [mi] nadzhj à' hè!" Dzhesụs hĕrĕnạ̀ e 7
kē̩ lụ ákẹ, "Nạ́ní mi fē-ạ lụ ò lé̃ ágbẹnnẹ; shi
ò wá̃ lè wạ̃-sē̩." Pitr kē̩ lụ [ákẹ], "'O fạ̃ng 8
mi nàdzhj à' hè̃ gbĭkógbĭkó." Dzhesus hĕrĕ
lụ nạ̀, [ákẹ], "Kẹ̃dzhí mi fạ́-ạ ó̃ hè [lụ], ò kẹ̆
mi bẹ̃ié̃re. Simon Pitr kē̩ lụ [ákẹ], "Oura, 9
dzhē mi nadzhj kẹ̀kẹ̆, shi nidzhj lụ kẹ̀ jtsho lụ
hú̃." Dzhesus kẹ lụ [ákẹ], "Mạni ẹ̃-dzhù 10
[lụ], tá̃ō hè̃fạ̃mạ̃ dzhà nadzhj kẹ̀kẹ̆; shi ĕ-hè
fẹj ẹ̃-tshé; nì ñẹ hè̃tshé̃, shi dzhē fẹ̃j." E lè 11
mạ̀ní wá̃ tshọ́ e sē̩-gbè̩ [lụ]; nohĕwạ̀ ni e kē̩;
"Dzhē ñẹ fẹj ñẹ hè̃tshé̃ [lụ]." Koni bẹni 12
ẹ̃-fạ̃ ammẹ nàdzhj à' hè̃, sẹ̀ lụ, nì ẹ̃-kạ̃lạ̃ e tàlẹ́̃j
lụ, ni ẹ̃-hò ẹ̃-kpá̃săshì ẹ̃kong [lụ], è kē̩, "Ñẹ
lè nạni mi ẹ̃-fē 'nẹ̃? Ñẹ mī tshẹ́ m' tshọ́lạ̀ kẹ̆ 13
Nimtshạ́, ni odzhẹgbàn ñẹ kē̩ạ, Shi nŏ̀ dzhí mi.
'Agbẹnnẹ kẹ̃dzhi mì, Tshọ́lạ̀ lụ, kẹ Nĭ́mtshạ̀ lụ, 14
mi ẹ̃fạ̃ ñẹ nàdzhj à' hè̃, [lụ], e sà ákẹ ñẹ hú̃ ñẹ
fạ̃-ạ mạ̀ e nāñŏ̀ nadzhj à' hè. Shi m' ẹ̃-há̃ ñẹ 15
nạ̀sŭsŭmạ̀nạ̃, á̃kẹ bạni m' ẹ̃-fē ñẹ [lụ], nakai ñẹ
fē. Lē̩lẹng, lē̩lẹng, mi kē̩ạ ñẹ, [ákẹ] ñọ̃ng lụ 16
ẹ́-fē-e è nimtshạ̀ lụ, ásā bạ́fo lụ ẹ̃-fē mạni, tshú̃
lụ [lụ]. Kẹ̃dzhi ñẹ lè njnẹ́, kẹ̃dzhi ñẹ iènạ̀ 17
[lụ], á-dzhạ̃ ñẹ̀.

Dzhē ñẹ fẹj ñẹ hè̃ mi wiẹ́ạ̀; mi lè mẹjní 18
mi ẹ̃-hà̃lă: shi ákẹshi nạni á̃-ngmà lụ á̃-ná
'á̃-bamli, "Mạni kẹ m' iè-ạ ngmà̃ lụ, ẹ̃-wó̃ e
nănètshĭ́tshĭ́ nạ̀ ẹ̃-shí mi." Agbẹnnẹ mī kē̩ ñẹ 19
m' á̃-to, koni bẹni ẹ̃-bàmli [lụ], ñẹ ná̃ ñẹ hé̃
ñẹ iè ákẹ Mi dzhi. Lē̩lẹng, lē̩lẹng, mi kē̩ạ ñẹ̀ 20

[ákẹ], Mạni tòä mạ̀fẹjmạ̀ 'ní m' 'ă̋ tshŭ̋ [lụ],
tòạ̈ mi; nì mạni tòạ̈ mi [lụ], tòạ̈ mạni tshŭ̋
21 mi [lụ]." Bẹni ẹ̋-kẹ̄ nẹ̆̀kẹ̆̋ [lụ], è hàö iẹ̀
mūmạ̀ mli, ni e gbă̋mli e kẹ̄; Lẹ̄lẹng, lẹ̄lẹng,
mi kẹ̄ạ ńẹ [ákẹ], Ñẹ ten mạ̀ 'kome wă̋ tshọ́ mi
22 sẹ̀-gbẹ̀." Kẹ̆̀kẹ̆̀ [lụ], kăsélạ̀j lụ mạ kuẹ̆̋ è nằńò,
23 ammẹ sŭ̋sŭ mạ̀ hĕwạ̀ 'ní e wie. Agbẹnnẹ
kăsélạ̀j à' tĕ̋n mạ̀ 'kome kpă̋să Dzhesus tshítshĭ̀
24 nạ̀, mạni Dzhesus dạ̀-e-hè [lụ]. Ñohĕwạ̀ [lụ],
Simon Pitr bẹ̆̀ lụ hingmẹi ákẹ ẹ̋-bí ákẹ námạ
25 dzhi mạ hĕwạ̀ ní e wie [lụ]. Kẹ̆̀kẹ̆̀ [lụ], lụ hŭ̋
bẹni è kă̋ Dzhesus tshĭ̋tshì nạ̀ [lụ], è bí lụ
26 [ákẹ], "Oura, nă̋mạ̀ dzhí?" Dzhesus hĕrĕnạ̀
[ákẹ], "Lụ dzhi mạni bẹni mi ẹ̋-tshặ̀ atrặ̀mă̋
[lụ], m' 'ă̋ ngạ-hă̋." Ni bẹni ẹ̋-tshặ̀ atrặ̀mă̋
[lụ], e ngạ-hă̋ Dzhudas Iskariọt, Simon bí lụ.
27 Ni atrặ̀mă̋ lụ sẹ̀ [lụ], Satan bŏ̋tè e mli. 'Ag-
bẹnnẹ Dzhesus kẹ̄ lụ [ákẹ], "Nạni o fẹ̄ạ [lụ],
28 fĕmạ́ mră̋mră." 'Agbẹnnẹ mạ̀' 'kŏ lé iẹ̀ oprạ lụ
29 hè nặ̀hĕwạ̀ ní e kẹ̄ lụ enẹ̆̋ [lụ]. Shi ammẹ tĕ̋n
'mẹjkomẹj sŭ̋sŭ ákẹ nạni Dzhudas hiẹ kotokŭ̋
lụ hĕwạ̀ [lụ], Dzhesus kẹ̄ lụ [ákẹ], "Hĕ̋mặ̀
nạni wạ̀ tăo-ạ [lụ] kẹ̆̋tò kă̋ëmạ̀-fĕ̀mạ̀ lụ;" àlō,
30 ákẹ, "ẹ̋-ngạ̀ nặ̋ko ẹ̋-hă̋ ohiafoj." Agbẹnnẹ
[lụ], nạni ẹ̋-hĕ̋ ạtrặ̀mă̋ [lụ], amrặ̋ [lụ] è
dzhĕkpò. Ni ńọ̀ng mli dzhi.
31 Nohĕwạ̀ [lụ], bẹni nò ẹ̋-dzhĕkpò [lụ], Dzhe-
sus kẹ̄, Agbẹnnẹ gbặ̀mạ̀ Bí lụ nạ̀-ẹ̋-wŏ̋, ní
32 Ñüngmạ̀ nạ̀-ẹ̋-wŏ̀ iẹ̀ e mli. Kẹ̆̋dzhi Ñüngmạ̀
nạ̀-ẹ̋-wŏ̋ iẹ̀ è mli [lụ], Ñüngmạ̀ wă̋ wó lụ hŭ̋

è nạ̀ iẹ̀ lụdiẹntshẹ̀ e mli, ni e wắ wố-e-nạ̀ àmrọ̃
'nẹ̃. Bj bibj, mi kẹ̃ ñẹ iẹ̀ fio lŏlŏ. Ñẹ wá tắo 33
mi; ni bẹni mi kẹ̄ Dzhufoj lụ, [ákẹ], "Héni
mi ià-a [lụ], ñẹ ñẹng ñẹ bà" [lụ]; nakai
ágbẹnnẹ mi kẹ̄-ạ ñẹ̀. Mlắ hè mi ngạ̀-hắ-a ñẹ, 34
ákẹ Ñẹ dạ̀ ñẹ nănèmẹj à' hè; ákẹ bạni m' ẹ̃-dà
ñẹ hè [lụ], nakai ñẹ hű ñẹ dạ̀-a ñẹ nănèmẹj à'
hè. Enẹ̃ ni mẹj fẹj wắ ngạ-lè ákẹ mi kăsélạ̀j 35
dzhi ñẹ, kẹ̃dzhi ñẹ dạ̀ ñẹ nănèmẹj à' hè
[lụ]."

Simon Pitr kẹ̄ lụ [ákẹ], "Oura, nẹ̃gbẹ̀ o 36
ià-a?" Dzhesus hĕrĕ lụ nà, [ákẹ], "Heni mi
ià-a [lụ], ò ñẹ́-ẹ ố ñiẹ mi sè ágbẹnnẹ, shi o wắ
ñiẹ mi sè wặsẹ." Pitr kē lụ [ákẹ], "Oura, 37
mẹnni hĕwạ̀ ni mi ñẹ́-e, m' 'ắ ñiẹ ó sẹ̄ ágbẹn-
nẹ; m'á ngạ̀ mi mli-gbặmạ̀ lụ m'á hắ iẹ̀ ố
hĕwạ̀." Dzhesus hĕrĕ lụ nà [ákẹ], "O wắ 38
ngạ̀ ố mli-gbặmạ̀ lụ o hắ iẹ̀ m' hĕwạ̀? Lẹ̄lẹng,
lẹ̄lẹng, mi kẹ̄-ạ ò [ákẹ], wuạ ẹ̃-gbẹ́ng, dắ-ni ò
wắ kpá-mi-sẹ̀ shj-ẹ̃tẹ́.

ITSHO NÜNGMÁ-K'-ẸDZHUẸ̀.

"Ñe kắ hào-à ñẹ tshüi; ñẹ mī hẽ Ñüngmạ̀ nạ̀ 1
ñẹ mī iè, ñẹ hẽ-a mi hű mi nà ñẹ iè-a. Mi 2
Ṭshẹ̀ wè lụ shíaj pj iẹ̀ mli; dzhē nakai dzhíkŭlụ
mi ẹ̃-kē ñẹ mặmo. Mī ià ['ní] m' 'ắ sắ gbẹ̀hẽ
m' 'ắ tò ñẹ̀. Ní kẹ̃dzi mi tē mi ià sắ gbẹ̀hẽ mi 3
tò ñẹ [lụ], m' 'á bằ ẹ̀kong 'ní m' 'á hẽ ñẹ m'á

tò midiẹntshẹ̀ mi ngạ̀; koni hẽ́ni mí i'ạ́ [lụ],
4 ñẹ hṹ ñẹ wã́ iẹ̀ dzhẹ́i. Ni hẽ́ni mí ià-a [lụ],
5 ñẹ lè, nì gbẹ̀ lụ hṹ, ñẹ lè." Thọmas kẹ̄ lụ
[ákẹ], "Oura, wà lẽ́ hẹni o ià-a; nì tẽ́ à' wá fē
6 tẽ́n ni wạ̀ 'á lè gbẹ̀ lụ?" Dzhesus kẹ̄ lụ [ákẹ],
"Mi dzhi gbẹ̀ lụ, kẹ ánạ̀kuá lụ, kẹ h'ẹkămạ̀
lụ; 'mạ̀ ko bá-a Tshẹ̀ lụ ngạ̀ dzhà mí hĕwạ̀
7 kẹ̆kẹ̆. Ñẹ nã́ ñẹ lè mi dzhikŭlụ ñẹ wã́ lè mi
Tshẹ̀ hṹ; ni kẹ̆dzhẹ̀ bè 'nẽ́ nạ̀ [lụ], ñẹ lè lụ, ni
8 ñẹ ẽ́-nà lụ." Philip kẹ̄ lụ [ákẹ], "Oura, tshọ̃́-
9 mã́ wạ̀ Tshẹ̀ lụ ni è fã́-hã́ wạ̀." Dzhesus kẹ̄ lụ
[ákẹ], "Mi kẹ̀ ñẹ ẽ́-hishi ẽ́-tshẹ̀ tằmạ̀ nẹ̆kẽ́, ni
tshàbẹ̆lẹ̆ ò lẽ́kŏ mi, Philip? Mạni ẽ́-nà mi
[lụ], ẽ́-nà Tshẹ̀ lụ; ni tẽ́ tẽ́n 'ní o kẹ̄-ạ [ákẹ],
10 "Tshọ̃́mã́ wạ̀ Tshẹ̀ lụ?" Ani o hẽ́-e ò iẽ́-e
ákẹ mi iẹ̀ Tshẹ̀ lụ mli, ni Tshẹ̀ lụ hṹ i'ạ̀ mi
mli? Wiemạj lụ 'ní mi kẹ̆ ñẹ wieạ̀ [lụ], dzhē
midiẹntshẹ̀ mi hẽ̀ mi wie-ạ; shi Tshẹ̀ lụ 'ní hìạ̈
11 mi mli [lụ], lụ fēạ nitshṹmạ̀j lụ. Hẽ́ mi nạ̀ ṍ
iè ákẹ mi iẹ̀ Tshẹ̀ lụ mli, ni Tshẹ̀ lụ hṹ iẹ̀ mi
mli; àlō hé mi nạ̀ ṍ iè iẹ̀ nitshṹmạ̀j lụ dièntshẹ̀
12 hĕwạ̀. Lẹ̄lẹng, lẹ̄lẹng mi kẹ̄ạ ñẹ [ákẹ], Mạni
hẽ́-ạ mi nạ̀ iè-ạ [lụ], nitshṹmạj lụ 'ní mi fē-ạ
[lụ], lụ hṹ è wã́ fē; ni njni fè ẹ́nẽ́mẹ̀j e wá fē;
13 ákẹshi mī iạ̀ mi Tshẹ̀ ngạ̀. Ni nã́fẹjnã́ ní ñẹ
wá bí iẹ̀ mi gbẽ́i mli [lụ], nò m' 'á fē, koni
14 Tshẹ̀ lụ nạ̀-ã́-wṍ iẹ̀ Bi lụ mli. Kẽ́dzhí ñẹ bí
nã́ko iẹ̀ mi gbẽ́i mli [lụ], m' 'á fē.
15 Kẽ́dzhi ñẹ mi dạ̀ mi hè [lụ], ñẹ iè-a mi mlaj
16 lụ [à'] nạ̀. Ni m' 'á bí Tshẹ̀ lụ, nì e wá hă ñẹ

Kpắtalạ krồ̆kǒ, koni e kẹ ñẹ á-hishi dắ; Anạ̀- 17
kuắ Mūmạ̀ lụ; mạni dzhè lụ né-ẹ á-tó, ákẹshi
ẹ̆́-nà-a lụ, ni e lé lụ; shi ñẹ lè [lụ]; shi e kẹ̆ ñẹ
hiạshi, ni e wá iẹ̀ ñẹ mli. Mi ẹ́-shíng ñẹ̀ awĭ́- 18
sắj; m' 'á bà ñẹ ngạ̀. Eshuẹ̀ fio kẹ̆kẹ̆̀ nì dzhè 19
lụ ẹ̆́-nà-a mi dọ́ng; shi ñẹ mī nà mi; nắni mi
hiẹkắ hĕwạ̀ [lụ], ñẹ hắ ñẹ hiẹ wắ kắ. No gbi 20
lụ nạ̀ [lụ], ñẹ wắ lè ákẹ mi iẹ̀ mi Tshẹ̀ mli, ni
ñẹ hắ ñẹ i'ạ̀ mi mli, ni mi hŭ mi iẹ̀ ñẹ mli.
Mani i'ạ́ mi mlạ́j lụ, nì e iè-ạ-nạ̀ [lụ], lụ dzhi 21
mạni dạ̀-ạ mi hẽ́; ni mạní dạ̀-ạ mi hè [lụ], mi
Tshẹ̀ wá dặ̀-e-hẽ̀; nì m' á dạ̀-e-hẽ̀, ni m' 'á
dzhie mi hẽ̀ m' 'á tshọ́ lụ. Dzhudas kẹ̄ lụ ákẹ, 22
(dzhē Iskariọt) "Oura, tẽ́ tẹ́n ni ò wắ dzhie
ó-hẽ̀ o tshọ́ wạ̀, ni o ngắ tshọ̆́ng dzhè lụ?"
Dzhesus hĕrĕnạ̀ nì e kẹ̄ lụ [ákẹ], "Kẹ́dzhi mạ̀ 23
dạ̀-mi-hẽ̀ [lụ], e wắ iè mi wiemạ̀j à' nạ̀; ni mi
Tshẹ̀ wá dạ̀-e-hẽ̀, ni wạ̀ wắ bà e ngạ̀, ni wạ̀ wá
fē wạ̀ shihirẹ iẹ̀ ĕ ngạ. Mạni ẹ̆́-dạ́-ạ mi hẽ̀ [lụ], 24
iẽ́-e mi gbèj à' nạ̀; ni wiemạj lụ 'ní ñẹ nù-ạ
[lụ] dzhē mi nắng, shí Tshẹ̀ lụ 'ní tshắ mi [lụ]
nắ. Mi ẹ̆́-kẹ̄ ne nj 'nẹ̆́, ákẹ mi kẹ̆ ñẹ iẹ̀ lồ̆lŏ; 25
Shi Kpắtạ̀lạ̀ lụ, Mūmạ̀ Krọ̆ngkrọ̆ng lụ, mạni 26
"Tshẹ̀ lụ wắ tshắ iẹ̀ mi gbẹ̆i mli [lụ], wắ tshọ́
ñẹ nj piā, nì e kẹ̆ nj fẹj wắ bà ñẹ kaëmạ̀, nắ-
fẹjná 'ní mi ẹ̆́-kẹ̄ ñẹ [lụ]. Dzhặ̀lụ mĭ shíạ mi 27
hắ-a ñẹ, mi dzhặ̀lụ lụ, mi ngạ̀-mi-hắ-a ñẹ̀: dzhē
ákẹ dzhè lụ hắ-a, mi hắ-a ñẹ [lụ]. Ñẹ kắ hắ
ñẹ tshuï hặ̀ö, ắsā ñẹ kắ hắ e shẽ́ gbẽ́jei. Ñè 28
ẹ̆́-nù bẹni mi kẹ̄ ñẹ ákẹ, Mī ià, ni mī bà ñẹ

ngậ. Ñẹ dạ mi hề dzhikữlụ, ñẹ hiẹ-wắ-mẹ̀,
ákẹshi mi kē [ákẹ], Mi ia Tshẹ̀ lụ ngậ: shi
29 mi Tshẹ̀ lụ fè mi. Ni ágbẹnnẹ m' ẹ̀-kẹ̄ ñẹ dắ-
ni e bà-a-mli; kŏni bẹni ẹ̀-bằmli [lụ], ñẹ wắ
30 hế ñẹ iè. 'Ené sẹ̀ [lụ], m' kĕ ñẹ ẹ̀-wieng tūtừ;
shi dzhè 'nẹ̀ lŭmậ lụ mī bà, ni e bẹ̀ nặko iẹ̀ mi
31 mli. Shi ákẹ dzhè lụ wắ nắ 'ắ lè ákẹ mī dậ
Tshẹ̀ lụ hề; ni ákẹ bặni Tshẹ̀ lụ hắ mi mlắ
[lụ], nakai mi fē-ạ. Ñẹ tè-a-shi, ñẹ hắ-a wậ
ắ-dzhè bíẹ.

ITSHO ÑÜNGMÁ-K'-Ẹ́NŬMẠ̀.

1 Mɪ dzhi vain ănậkuá lụ, ni mi Tshẹ̀ dzhi shi-
2 pǿng-sālằ lụ. Nidzhj lụ fẹj 'ni wǒ-o adùawắ
[lụ], è dzhieạ; ni fẹj 'ní wŏạ adùăwắ [lụ], e
3 tshẽạ-hề, koni ẹ̀-wǒ adùăwắ băbào. 'Agbẹnnẹ
ñẹ hè-ẹ̀-tshế iẹ wiemạ 'ní mi kẹ̀ ñẹ̀ ẹ̀-wie [lụ]
4 hĕwậ. Ñẹ hia mi mli, 'nì mi hű mi iẹ̀ ñẹ mli.
'Akẹ bẹni tshò-ninè lụ diẹntshẹ ñẹ̀-ẹ á-wò adù-
ăwắ [lụ], dzhà ĕ hì vain mli [lụ]; nakai ñẹ hű
5 ñẹ ñẹ̀-ẹ, dzhà ñẹ hǐ mi mli. Mi dzhi vain lụ,
ñẹ dzhi nidzhj lụ; mạni hiạ mi mli, ni mi hű
mí hiậ ĕ mli [lụ], lụ nặn e wò-ạ adùăwắ pj; shi
kẹ̀dzhi ñẹ tshế iẹ̀ mi hè [lụ], ñẹ̀ ñẹ̀-ẹ ñẹ fē
6 nặko. Kẹ̀dzhi mậ ẹ̀-hí-i mi mli [lụ], à' tshẽạ
lụ à' fậ-ạ ákẹ tshònine, ni è ngắlà-a; ni 'mẹ̀j
bŭa-a ammẹnā, kẹ wò-ạ là mli, ni à' à shài-
7 ammẹ. Kẹ̀dzhi ñẹ hì mi mli, ni mi wiemậj lụ

hì ñẹ mli [lụ], ñẹ wắ bí nặfẹjnặ 'ní ñẹ ťắo-ạ, nì
à' wắ ngạ fē ñẹ̀. Ẹnẹ mli [ni] mi Tshẹ̀ nạ̀wố-ạ, 8
ákẹ ñẹ wò-ạ adùăwắ; nẹ̆kẹ́ ni ñẹ wá fe mi kăsé-
lạ̀j. Ákẹ bẹni Tshẹ̀ lụ ẹ́-dạ̀ mi hẽ̀ [lụ], nakai 9
mi ẹ́-dạ̀ ñẹ hè; ñẹ hì-a mi hĕdạ̄ lụ mli. Kẹ́dzhi 10
ñẹ iè mi mlắj lụ à' nạ̀ [lụ], ñẹ wắ hì mi hẽ̀dạ̄ lụ
mli; ákẹ bẹ' mi ẹ́-iè mi Tshẹ̀ mlắj lụ à' nạ̀, ni mi
hì-ạ e hẽ̀dạ̄ mli [lụ]. Nj 'né mi' ẹ́-kē ñẹ, koni 11
mi hiẹmẹi lụ ắ-hì ñẹ mli, ni ñẹ hiẹmẹi lụ ắ-j.
Mi mlá lụ 'né, ákẹ, Ñ̄ẹ dạ̀-a ñẹ nănèmẹ̀j à' hẽ̀, 12
ákẹ bẹni m' ẹ́-dạ̀ ñẹ hẽ̀ [lụ]. Mạ̀ bẹ́ e nāñò 13
hẽ̀dạ̄ fè enẹ́, ákẹ gbặmạ̀ ngạ̀-ạ e h'ẹkắmạ̀ ngmẹạ
shì há-a e shiẹntshẹ̀mẹ̀j. Mi shiẹntshẹ̀mẹ̀j dzhi 14
ñẹ kẹ́dzhi ñẹ fe nặ fẹjnặ 'ní mi ťȍạ ñẹ [lụ].
Kẹ́dzhẹ̀ bè 'nẹ́ [lụ], mi tshẹ́-ẹ ñẹ ñộdzhj; shi 15
nộng lụ lẽ́ nạni e nimtshặ fēạ; shi m' ẹ́-tshẹ́
ñẹ shiẹntshẹ̀mẹ̀j; shi nj fẹj 'ní m' ẹ́-nù iẹ̀ mi
Tshẹ̀ nà [lụ], m' ẹ́tshìtă mi ẹ́-kē ñẹ. Ñ̄ẹ ẹ́-fã- 16
kȍ mi, shi mi [ni mi] ẹ́-fầmạ̀ ñẹ, ni m' ẹ́-ťò ñẹ
ákẹ ñẹ ià ni ñẹ wȍ adùăwă, ni ñẹ 'dùăwắ lụ ắ-
hìshi; koni nặfẹjnặ ni ñẹ wắ bi Tshẹ̀ lụ iẹ̀ m'
gbẹ́i mli [lụ], ẽ́-ngạ-hắ ñẹ. Mi ťŏ ñẹ nj 'nẹ́ 17
[ákẹ], Ñ̄ẹ dạ̀-a ñe nănèmẹj à' hẽ̀. Kẹ́dzhi dzhè 18
lụ ñẹ̀ ñẹ [lụ], ñẹ lè ákẹ e ñẹ̀ mi, dắ-ní e ñẹ̀ ñẹ.
Ñ̄ẹ iẹ̀ dzhè lụ hè dzhikŭlụ, dzhe lụ wắ dặ lụ- 19
diẹntshẹ̀ e nặ hẽ̀; shi ákẹshi ñẹ bẹ́ dzhè lụ hẽ̀
hĕwặ [lụ], dzhè lụ mī ñẹ̀ ñẹ. Ñ̄ẹ hiẹ-ầ-hì-a 20
wiemạ̀ lụ 'ní mi kē ñẹ [lụ], nạ̀; "Ñ̄ộng lụ ẹ́-
fẽ́-e nímtshạ̀." Kẹ́dzhi ammẹ ẽ́-wà mi j̀ [lụ],
ammẹ wắ wàñẹ hű j̀; kẹ́dzhi ammẹ ẹ́-iè mi gbè

21 nạ̀ [lụ], ammẹ wắ iè ñe nắ hǘ nạ̀. Shi ammẹ
wắ ngạ nj 'nẹ̆́ fẹj ammẹ á-fē ñẹ iẹ̀ mi gbẹ̆́i hĕ-
22 wạ̀, ákẹshi ammẹ lĕ́ mạni tshǘ mi [lụ]. Mi
bá-a, mi kẹ̆ ammẹ ẹ̆́-wie-e dzhíkǘlụ, ammẹ nắng
ammẹ 'á-iẹ̀ nặ́shàfēmạ̀; shi àgbẹnnẹ [lụ], ammẹ
23 bẹ̆́ ammẹ nặ́shàfēmạ̀ lụ nạ̀hànạ̀. Mạni ñẹ̀ạ mi
24 [lụ], mì ñẹ̀ mi Tshẹ̀ hǘ. Mi ẹ̆́-fe-e iẹ̀ ammẹ
tĕ́ag nitshǘmạ̀j 'ní 'mạ̀ko ẹ̆́-fē-ko [lụ], dzhíkǘlụ,
ammẹ náng ammẹ á-iẹ̀ nặ́shàfēmạ̀; shi ágbẹnnẹ
[lụ], ạmmẹ ẹ̆́-nà, ni ammẹ ẹ̆́-ñẹ̀ mi kẹ mi Tshẹ̀
25 hǘ. Shi ákẹ wiemạ lụ 'ní ắ-ngmà iẹ̀ ammẹ
mlá lụ mli [lụ], á-bàmli hĕwạ̀, "Ammẹ ñẹ̀ mi
26 jạ̀kă." Shi bẹni Kpắtắlạ̀ lu ẹ̆́-bà [lụ], mạni m'
'ắ tshǘ kẹ 'á dzhẹ̀ Tshè lụ ngạ̀ [lụ], ànặ́kuá
Mūmạ̀ lụ, ni dzhẹ̀ạ Tshẹ̀ lụ ngạ̀ [lụ], è wắ iè
27 mi odắsĕ. Ni ñẹ hǘ ñẹ wắ iè-odắse, ákẹshi ñẹ
kẹ mi i'ạ́ kẹ̆dzhẹ̀ klẹ̆ngklẹ̆ng lụ.

ITSHO ÑÜNGMÁ-K'-Ẹ́KPĀ.

1 M' ẹ̆́-kẹ̄ ñẹ nj 'nẹ́ koni ñẹ kă tọ̆́gbẹ̀. Ammẹ
2 wá shüie ñẹ kẹ̆dzhẹ̀ sinagọgj lụ à' mli; hẹ̆́, bè
lụ mī bà, koni mạfẹjmạ̀ 'ní gbèạ ñẹ [lụ], wắ
3 sǘsŭ ákẹ ē sǘmạ̀ Ñüngmạ̀. Ni ammẹ kẹ nj
'nẹ́ wá fē ñẹ, ákẹshi ammẹ lĕ́-kŏ Tshẹ̀ lụ, 'lō mì.
4 Shi m' ẹ̆́-kẹ̄ ñẹ nj 'nẹ́ koni bẹni bè lụ wá bà
[lụ], ñẹ wắ káë ákẹ mi tshì ammẹ hẹ̀ tắ mi kẹ̄
ñẹ. Ni klẹngklẹng lụ m'ẹ̆́-kẹ̀-ẹ ñẹ nj 'nẹ́, shi mi
5 kẹ̆ ñẹ ìẹ hĕwạ̀. Shi ágbẹnnẹ mī iằ mi gbẹ̀, 'mạ̀ni

tshṹ mi [lụ], ngạ̀; ni ñẹ t́ĕn 'mạ̀ko bí-i mi
[ákẹ], "Nẹ́gbẹ̀̆ o ià-a." Shi nạni m' ẹ̆́-ngạ̀ nj 6
'nẹ́ m' ẹ̆́-kẹ̄ ñẹ hĕwạ̀ [lụ], 'nkặ̀mặ́-iẹ̆́rĕ ẹ̆́-j ñẹ
tshüi. Tshàbẹlẹ mī kẹ̄ ñẹ ănạ̀kuá lụ; è-hĭ̀hặ́ 7
ñẹ ákẹ mi ià-a; shi kẹ̆́dzhi mi ẹ̆́-iá-a [lụ], Kpặ́-
tặ̀lạ̀ lụ bặ́ng ñẹ ngạ̀; shi kẹ̆́dzhi mi tè [lụ] m' 'á
tshṹ lụ ñẹ ngạ̀. Ni bẹni ẹ̆́-bà [lụ], e wá tshọ́ 8
dzhè lụ ẹ̆́shặ̀fēmạ̀ hĕ̀, kẹ ẹ́kpặ́kpặ́-fēmạ̀ hĕ̀, kẹ
atẹ̆́ng bū hĕ̀; Ẹshặ̀fēmạ̀ hĕ̀, ákẹshi ammẹ hĕ́-e 9
mi nạ̀ ammẹ iĕ́-ẹ; ẹ́kpặ́kpặ́-fēmạ̀ hĕ̀, ákẹshi mī 10
ià mi Tshẹ̀ ngạ̀, ni ñẹ ẹ̆́-nà-a mi dọ̆́ng; Atẹ̆́ngbū 11
hĕ̀, ákẹshi ặ̀'-bù dzhè 'nẹ́ lŭmạ̀ lụ nạ̀ atẹ̆́ng. Mi 12
iẹ̀ nj pj lŏ́lŏ 'ní m' 'á kẹ̄ ñẹ, shi ñẹ ñẹ̆́-ẹ ammẹ
ágbẹnnẹ. Tshàbẹ̆́lẹ̆, bẹni lụ [lụ], ănạ̀kuá Mūmạ̀ 13
lụ, ẹ̆́-bà [lụ], è wá tshọ́ ñẹ ănạ̀kuálej fẹj mli
gbẹ̀; shi ẹ̆́tòng lụdiẹntshẹ̀ e hĕ̀ ĕ́-wiéng; shi
nặ́fẹjnặ́ 'ní e wặ́ nṹ, e wặ́ wiè; ni e wặ́ tshọ́ ñẹ
nj 'ní bà-a. E wá wŏ́ mi hĕ̀ nạ̀; shi e wặ́ hĕ́ 14
mi nặ́, 'ní ẹ̆́-ngạ tshọ́ ñẹ. Nj piā 'ní Tshẹ̀ lụ, 15
i'ạ́ [lụ], mi nặ́ng; nohĕwặ̀ ni mi kẹ ákẹ, "e
wặ́ ngặ̀ mi nặ́ mli, 'ní ẹ̆́-ngạ tshọ́ ñẹ "[lụ].
Eshuẹ̀ fio, ni ñẹ ẹ̆́-nàng mi; ni àgbẹnnẹ, Eshuẹ 16
fio, ni ñẹ, wặ́ nà mi; shi mī ià Tshẹ̀ lụ ngạ hĕ-
wạ̀." Kẹ̆́kẹ̆̀ [lụ] e kăsélạj lụ ạ̀' mli mẹjkomẹj 17
kẹ̄ iẹ̀ ammẹ diẹ̀ntshẹ ammẹ t́éng, [ákẹ], "Mẹnni
dzhi nạni e kẹ̄a wạ̀ 'nẹ́, [ákẹ], "Eshuẹ̀ fio, ni
ñẹ ẹ̆́-nàng mi; ni ăsā éshuẹ̀ fio, ni ñẹ wặ́ nà mi;
ni mī ià Tshẹ̀ lụ ngạ̀ hĕwạ̀?" Nòhĕwạ̀ [lụ], 18
ammẹ kẹ̄, "Mẹnni dzhi nạni è kẹ̄ạ 'nẹ́, Eshuẹ̀
fio? Wạ̀ ñẹ́-ẹ wạ̀ ặ́-kẹ̄ nạni e kẹ̄ạ." 'Agbẹnnẹ 19

Dzhesus lè ákẹ ammẹ mi tắo ákẹ ammẹ bíạ lụ,
ni e kẹ̄ ammẹ [ákẹ], "Ani ñẹ mi bí-bj iẹ̀ ñẹ tẽ́ng
nạni mi kẹ̄ [lụ, ákẹ], Eshuẹ̀ fio, ni ñẹ ẹ̃́-nàng
mì, ni agbẹnnẹ eshuẹ̀ fio, ni ñẹ wắ nà mi?
20 Lēlẹng, lẹ̄lẹng, mi kẹ̄-ạ ñe [ákẹ], ñẹ [lụ], ñẹ wắ
fṍ ni ñẹ 'ắ-hắo, shi dzhè lụ hiẹ wắ mẹ̃ ; ni ñẹ [lụ],
ñẹ wá fē mắbạ̃, shi ñẹ mạ̃bạfemạ̀ lụ wá tshọ̃ hiẹ̃-
21 mẹ̀i. Iò bẹni e-fạ́-ạ [lụ], fēạ mạ̃bạ, ákẹshi e bẹ̀
ẹ̃́-shẽ; shi bẹni bí lụ ẹ̃́-ná ẹ̃́-dzhẹ̀ é-hẽ̀ [lụ], è
kắē hẽ̀dzhărămạ̀ lụ dọ̃ng, kẹ h'ẹmẹ̀i ákẹshi ắ-fạ̃
22 gbạmạ̃ kẹ̃bà dzhè lụ mli. Ni nohĕwạ̀ ñẹ [lụ] ág-
bẹnnẹ ñẹ iẹ̀ mạ̃bạ̀femạ̀; shi m' 'á nà ñẹ ẹ̃kong, ni
ñẹ tshüi hiẹ̈ wắ mẹ̃, ni ñẹ hiẹ̈mei lụ, mạ̃ko hẽ́-e
23 iẹ̀ ñẹ dẹ̃. Ni iẹ̀ no gbi lụ mli [lụ], ñẹ́ bíng mi
nạ̃ko. Lẹ̄lẹng, lẹ̄lẹng, mi kẹ̄-ạ ñẹ [ákẹ], Nạ̃fẹjnắ
'ní ñẹ wắ bí Tshẹ̀ lụ iẹ̀ mi gbẹ́i mli [lụ], e wá hắ
24 ñẹ. Kẹ̃bàshí-ágbẹ̆nnẹ̆ [lụ], ñẹ bí-kṍ nạ̃ko iẹ̀
mi gbẹ̃i mli; ñẹ bía, koni ñẹ 'ná, koni ñẹ hiẹ-
25 mẹ̀i lụ ắ-j. Nj 'né lụ m' ẹ̃́-wie mi kẹ̄ ñẹ iẹ̀
ăbẹ̀buáj à' mli; shi bè lụ mī bà bẹni m' ẹ̃́-
wieng m' ẹ̃kẹ̃ng ñẹ iẹ̀ abẹ̀búaj à' mli dọ̃ng, shi
26 fắng [ni] m' 'á tshọ́ ñẹ Tshẹ̀ lụ hẽ̀. No gbi lụ
nạ̀ [lụ], ñẹ wá bi iẹ̀ mi gbẹ̃i mli; ni m' ẹ̃́-kẹ́-ẹ
27 ñẹ ákẹshi m' 'ắ bà Tshẹ̀ lụ m' á hắ ñẹ; Shi
Tshẹ̀ lụ diẹntshẹ̀ mī dạ̀ ñẹ hẽ̀, ákẹshi ñẹ̀ ẹ̃́-dạ̀
mi hẽ̀, hĕwạ̀, ni ñẹ̀ ẹ̃́-hé ñẹ ẹ̃́-iè ákẹshi mi dzhẹ̀
28 Ñüngmạ̀ ngạ. Mi dzhĕkpò kẹ̃dzhẹ̀ Tshẹ̀ lụ
ngạ mi bà dzhè lụ mli; ắsā, mī shí dzhè lụ, ni
29 mī ià Tshẹ̀ lụ ngạ." E kăsélạ̀j lụ kẹ̄ lụ [ákẹ],
"Ná, àgbẹ̃nnẹ̃ ō wìë fắng, nì ṍ wie-e ăbẹ̀buắ

mli. ʽÁgbẹnnẹ wạ̀ lè krẹ̄́dẹ̄ ákẹ ò lè nj fẹj, ni 30
ò ťǎo-o ákẹ mạ̀ko á-bí o; ěnẹ́ hȅ ni wạ̀ hȅ́-ạ-
wạ̀-iè-ạ ákẹ ò dzhèkpȍ kȅdzhẹ̀ Ñüngmạ̀ ngạ̀."
Dzhesus hěrě ammẹ nạ̀ [ákẹ]. "Ñẹ mi hȅ́ ñẹ 31
mi iè ágbẹnnẹ? Nǻ, bè lụ mī bà, hẹ́, ẹ̄́-ná ẹ̄́- 32
shẹ̀, bẹni ñẹ wá shüǻ, 'mạ̀ kẹ lụdiẹntshẹ̀ e nạ̋
ngạ̄-ià-a, ni ñẹ wá shǐ́ mi 'kōme; ni tshàbȅlẹ̀
dzhē mi 'kǒmé mi i'ạ́, shi Tshẹ̀ lụ kẹ m' iẹ̀
hěwạ̀. Nj 'nẹ́ m' ẹ̄́-kẹ̄ ñẹ koni ñẹ̀ ǻ ná 33
dzhặlụ̆ iẹ̀ mi mli. Dzhè lụ mli [lụ], ñẹ wǻ
nạ́ hàömạ; shi ñẹ tshüi ǻ-ñạ̀ ñẹ mli; m' ẹ̄́-iè
dzhè lụ nạ̀."

ITSHO ÑÜNGMÁ-KẸ̀-KPǍWÒ.

DZHESUS wie wiemạj 'nẹ́, ni e hȍ́lě e hingmẹ̀j 1
à' nạ̀ kětē ñüngmạ̀-híẹ̈ nạ̀, ni e kẹ̄, "Atǻ, bè lụ
ẹ̄́-shẹ̀; wȍ́ ó Bi hȅnạ̀; koni ó Bí lụ hǘ 'á-wȍ́ ȍ́
hȅ-nạ̀; Ákẹ bẹni ó 'hǻ lụ hȅwŭlò fẹj nạ̀ ñẹ̄́mạ̀ 2
[lụ], 'ní ẹ̄́-'ngạ dā shìhirẹ̀ ẹ̄́-hǻ mẹj-à'-bạ̀ 'ní ó'
hǻ lụ [lụ]. Ni ěnẹ́ dzhi dā shìhirẹ̀ ákẹ ammẹ 3
wǻ lè ò, Ñüngmạ̀ krẹ̄́dẹ̄ 'komȅ lụ, kẹ Dzhesus
Krist 'mạ̀ni ȍ́' tshǘ [lụ]. M' ẹ̄́-wȍ́ ó hȅ nạ̀ iẹ̀ 4
shipọ̄́ng lụ nạ̀; m' ẹ̄́-gbè nitshǘmạ 'ní ò ngạ̀-
hǻ mi fēmạ̀ [lụ] nạ̀. Ni àgbẹnnẹ, Atā, wȍ́ mi 5
hẹ̀ nạ̀ kẹ̀ bȍdiẹntshẹ̀ o hȅ, kẹ hȅ-nạ̀-wȍ́mạ lụ
'ni mi i'ạ́ iẹ̀ ȍ́ ngạ dǻní dzhè lụ i'ạ́. Mi ẹ̄́-ngạ 6
ó gbẹ̄́i lụ m' ẹ̄́-tshọ́ gbạ̀mẹj lụ 'ni o hǻ mi kẹ̀-
dzhẹ̀ dzhè lụ mli [lụ]; ó-nặng dzhi ammẹ, ni ò

ngạ̀ ammẹ o hắ mí; ni ammẹ ḗ-iè ó wiemạ lụ
7 nạ̀. 'Agbẹnnẹ ammẹ ḗ-lè ákẹshi nj piā, nặfẹjnặ
8 'ní ó 'ngạ-hắ mi [lụ], dzhẹ̀ ó ngạ̀. Shi m' ḗ-
ngạ wiemạj lụ 'ní o ngạ-hắ mi [lụ], m' ḗ-hắ
ammẹ; ni ammẹ ḗ-hḗ, ni ammẹ ḗ-lè krḗdẹ ákẹ-
shi mi dzhèkpṑ kḗdzhẹ̀ o ngạ, ni ammẹ ḗ-hḗ
9 ammẹ ḗ-iè ákẹ bò tshű m'. Mī bí m' 'ắ hắ
ammẹ. Mi bí-i mi há-a dzhè lụ, shi mẹj ní ó
10 'ngạ̀-hắ mi [lụ]; shi ó-nặ dzhi ammẹ. Ni mi
nj fẹj ó-nạng, ni ṓ-nặ hű, mi nặng; ni mi nạ̀-
11 ḗ-wṓ iẹ̀ ó mli. Ni àgbẹnnẹ mi bḗ dzhè lụ mli
dṓng, shi mẹjnẹ́mẹ̀j iẹ̀ dzhè lụ mli, ni mī bà ó
ngạ̀. Tshẹ̀ Krọngkrọng, t̉ò iẹ̆ bṑdiẹntshẹ̀ ó
gbẹ́i nà lụ mẹj ni ó 'ngạ-hắ mi 'nḗ, koni ammẹ
12 fē ẹ̀kome ákẹ bẹni wạ̀ dzhi lụ. Bẹni mi kḗ
ammẹ i'ạ́ dzhè lụ mli [lụ], mì t̉ṑ ammẹ, iẹ̀ ó
gbẹ́i lụ mli; 'mẹj 'ní ṓ hắ mí [lụ], m' ḗ-t̉ŏ; ni
ammẹ t̉ḗn mạ̀kò ḗ-lắkodzhḕ; dzà lādzhĕmạ̀ bí
13 lụ; koni nặní ắ-ngmà lụ 'á-bàmli. Ni àgbḗnnḗ
mī bà ó ngạ̀; ni mī wie nj 'nḗ iẹ̀ dzhè lụ mli,
koni ammẹ 'á nắ mi h'ẹmẹi mlibà-a iẹ̀ ammẹ
14 diẹntshẹ̀ ammẹ mli; Mi ḗ-ngạ̀ ó wiemạ̀ lụ m'
ḗ-hắ ammẹ; ni dzhè lụ ḗ-ñẹ̀ ammẹ, ákẹ ammẹ
bḗ dzhè lụ hḕ hĕwạ̀, ákẹ bẹnni mi bḗ dzhè lụ
15 hḕ [lụ]. Mi bí-i ákẹshi ó dzhie ammẹ kḗdzhẹ̀
dzhe lụ mli shi ákẹshi ó t̉ŏ ammẹ kḗdzhẹ ẹ́fọng
16 lụ mli. Ammẹ dzhẹ́-ẹ dzhè lụ hè, ákẹ bẹni
17 mi dzhẹ́-ẹ dzhè lụ mli [lụ]. Fĕmạ̀ ammẹ
krọngkrọng iẹ̀ ó 'nạ̀kuá lụ nà; ṓ wiemạ lụ
18 dzhí ănạ̀kuá. Akẹ ò ḗ-tshű mi dzhè lụ mli

[lụ], nakai mi hű m' ẹ̃-tshű ammẹ dzhè lụ mli.
Nì ammẹ hĕwạ̀ [lụ], mi fẽạ mi hȅ krọ̆ngkrọ̆ng 19
ḳoni ammẹ hű ammẹ 'á-fe krọ̆ngkrọ̆ng ănạ̀-
kuálĕ mlì. 'Asā mi bí-i mi hắ-a mẹjnẹ́mẹj kẹ̆- 20
ḳẹ̆, shi mẹj hű ní wắ hȅ mi nạ̀ 'á iè iẹ̀ ammẹ wie-
mạ nȁ; Kọni ammẹ fẹj ammẹ wá íẹ̀ ẹ̃kome; 21
ákẹ bȍ, Atá, [ò] iẹ̀ mi mli, ni mi hű mi iẹ̀ ó
mli, koni ammẹ hű ammẹ wá iẹ̀ ẹ̃kŏmẽ iẹ̀ wạ̀
mli; koni dzhè lụ 'á-hȅ 'á-iè ákẹ ó tshű m'. Ni 22
hȅ-nạ̀-wȍmạ̀ lụ'ní o ngạ̃-hắ mi [lụ], m' ẹ̃-ngạ-
hắ ammẹ, ákẹ ammẹ wắ iẹ̀ ẹ̃kŏmé, ákẹ wạ̀ i'ạ́
ẹ̃kọme [lụ] Mi, iẹ̀ ammẹ mli, ni bȍ hű o iẹ̀ mi 23
mli, koni ammẹ nȁ-wá-kpè iẹ̀ ẹ́kŏmé mli; ni
dzhè lụ 'á-lè ákẹ ó' tshű m', nì ò ẹ̃-dạ̀ ammẹ hȅ
ákẹ ò ẹ̃-dạ̀ mi hȅ [lụ]. Atá, mẹjní ó ngạ-hắ 24
mi [lụ], mī tắö ákẹ ammẹ hű ammẹ kẹ̆ mí wắ
íẹ̀ heni mi i'ạ́ [lụ]; koni ammẹ 'á nà mi hȅ nạ̀-
wȍmạ̀ lụ 'ní ó hắ mi [lụ]; shi ò dạ̀ mi hȅ dắní
ạ̀'-tò dzhè lụ shĭshĭ. Atá 'kpắkpă, dzhè lụ lé- 25
kȍ ò; shi mi [lụ] m' ẹ̃-lè ò, nì mẹjnẹ́mẹj ẹ̃-lè,
ákẹ ó' tshű m'. Ni m' ẹ̃-tshì ó gbẹ́i tȁ m' ẹ̃-kẹ̄ 26
ammẹ, ni [ásā] m' á tshì-tȁ, koni hȅ-dạ̃'ní ò
kẹ̆ ẹ̃-dạ̃ mi hȅ [lụ], 'á iẹ̀ ammẹ mli, ni mi hű
mi iẹ̀ ammẹ mli."

ITSHO Ñ̃ÜNGMÁ-KẸ̀-KPAÑỌ̀

Bẹni Dzhesus ẹ̃-wie wiemạ̀j 'nẹ́ [lụ], e kẹ̆ e 1
kăsèlạ̀j tȅ, ammẹ ià fȍ Kẹ̃drọ̆n fȁ lụ, heni tȍrŏm

2 i'ạ́ nạ́mli nı e t̄è kẹ̆ e kaselạ̀j lụ. N̄i Dzhudas
hŭ, mạni tshọ́-e-sẹ̀-gbẹ̀ [lụ], lè dzhẹi [lụ]; shi
Dzhesus kẹ ẽ̀ kaselạ̀j lụ kpèạ dzhẹ́i shj-à-bạ̀.
3 Kẹ̆kẹ̆ [lụ], Dzhudas, nạni ẹ̆́-ná asafo kẹ̆ offisẹ̀fọ̆́j
kẹdzhẹ asặfo-'nukpaj lụ kẹ Pharisj lụ à' ngạ̀ lụ,
4 bà dzhẹ̄i kẹ̆ kạ̀ndẹ̆́j, kẹ̆ hạ̄j, kẹ̆ dặ́dèj. Nohĕwạ̀
[lụ], Dzhesus, ákẹshi e lè nj piā ní bà-a e nạ̀
[lụ], dzhèkpŏ, ni e kẹ̄ ammẹ [ákẹ], "Nặ́mạ̀ ñẹ
5 t̄ặ́o-ạ?" Ammẹ hĕrĕ lụ nạ̀ [ákẹ], "Dzhesus
'ní dzhẹ̀ Nazarẹth [lụ]. Dzhesus kẹ̄ ammẹ
[ákẹ], "Mi dzhí." Ni Dzhudas hŭ́, mạni
6 tshọ́-e-sẹ̄-gbẹ̀ [lụ], kẹ̆ ammẹ dămạ̀shi. Nohĕwạ̀
[lụ], bẹni ẹ̆́-kẹ̄ ammẹ [ákẹ] "mi dzhi" kẹ̆kẹ̆
[lụ], ammẹ t̄ẹ̀ sẹ̀-sẹ̀ ni ammẹ gbẽshi iẹ̀ shipọng
7 lụ. Kẹ̆kẹ̆ [lụ], e sặ́ e bí ammẹ ẹ́kong [ákẹ],
"Nặ́mạ̀ ñẹ t̄ặ́o-ạ?" Ni ammẹ kẹ̆́, "Dzhesus
8 'ni dzhẹ̀ Nazarẹth [lụ]. Dzhesus hĕrĕnạ̀ [ákẹ],
"m' ẹ̆́-kẹ̄ ñẹ ákẹ mi dzhi lụ; nòhĕwạ̀ [lụ]
kẹ̆dzhi ñẹ mī t̄ặ́o mi [lụ], ñẹ hặ́-a mẹjnẹ́mẹj
9 á-ià ammẹ gbẹ̀;" Koni wiẹmạ̀ 'ní e wie lụ
bàmli, [ákẹ], "Mẹj 'ní ò ngặ-hặ́ mi [lụ], m'
10 ẹ̆́-lăkodzhẹ̆́ ammẹ t̄ẹ̆́n mạ̀kŏ." Kẹ̆kẹ̆ [lụ],
Simon Pitr, nạni e hìẹ klăntè [lụ, è] gblà,
ni e tshuà osặ́foj-nŭkpặ́ lụ ñọ́ng, ni e fọ̆̀ nọ̆̀
11 ninè-dzhọ̆̀rọ̆̀ t̄òë lụ. 'A tshẹ̆́ nọ̆́ng lụ Malkụs.
Kĕkẹ̆ [lụ], Dzhesus kẹ̄ Pitr [ákẹ], "Ngạ̄ ó
klăntè [lụ] ó wọ̆̀ e hẹ̆̀-bò lụ mli; kpŭlŭ lụ 'ní
12 mi Tshẹ̀ ẹ̆́-ngạ-hă mi [lụ], mi kă nù?" Kẹ̆kẹ̆
[lụ], assafọ̆̀ lụ, kẹ̆ ăkpẹ̆́tshẹ̀ lụ, kẹ Dzhufoj lụ
13 à' ŏffisẹ̀foj lụ, mọ̆́ Dzhesus, ni ammẹ fì lụ; Ni

ămmẹ kpắlă lụ kẹ̆tẽ Annas ngạ tshűtshŭ; shi
Kaiaphas, 'ní dzí osạ̊foj-'nŭkpắ nŏ ắfí lụ nạ̊
[lụ] shànū dzhi lụ. (Agbẹnnẹ Kaiaphas dzhi 14
'mạní wietshọ̆ Dzhufoj lụ ákēshi è-hìhá ákẹ
gbạmạ 'kome wắ gbő á-hắ 'màngbj lụ).
Ni Simon Pitr ñiẹ Dzhesus sẹ̀, kẹ kăsélạ̊ 15
'kome hű; osạ̊fò 'nŭkpắ lụ lè nŏ kắsélạ̊ lụ, ni e
kẹ̆ Dzhesus bőtè osạ̊fo-nukpă lụ sắng lụ mli.
Shi Pitr dămạ̀ shẹ̆nā lụ nà, iẹ̀ gbẹ̀sẹ̄. Koni nŏ 16
kăsélạ̊ lụ, 'ní osạ̊fo'-nŭkpắ lụ lè [lụ], dzhèkpŏ,
'ni e kẹ̆ mạni săr̆ắ-a shẹ̆na lụ wie, ni e kẹ̆ Pitr
bà mli. Kẹ̆kẹ̆ [lụ], ablájō lụ 'ní sărắ-a shẹ̆nā 17
lụ, kẹ̄ Pitr ákẹ, "Aṇi bŏ hű ò dzhē nū 'nẹ́
kắsẹ́laj lụ a' 'tẽ́n 'mạ̀'komẽ́?" E kẹ̄, "Mi dzhẽ́."
Niñọ̆dzhj lụ kẹ ọ̆ffisẹ̆foj lụ dămạ̀ dzhẹi, ammẹ 18
ẹ̆-shẹ̆rĕ là kẹ̆ ngàj; shi fẹ̆j iẹ̀: ni ammẹ gbŏmạ̀
ammẹ hẽ; ni Pitr kẹ̆ ammẹ dămạ̀shi ni e
gbŏmạ̀ lụ hű e-hẽ.
Koni osạ̊fo-'nŭkpá lụ bí Dzhesus e kăsélạ̀j 19
lụ kẹ̆ e nilē lụ, à' hĕwạ̀. Dzhesus hĕrĕ lụ nạ̀ 20
[ákẹ], "Mi wie iẹ̀-pētē hắ dzhè lụ; mi tshọ́ dắ
iẹ̀ sinagọg lụ, kẹ̆ tẹmpl lụ mli, hẽ́ni Dzhufoj lụ
ià-a dắ; ni m' ẹ̆-kẹ̄-kŏ nạ̊ko iẹ̀ fifj à' mli.
Mẹni hĕwạ̀ o bíạ mi? bí mẹjní bŏ m' tòë [lụ], 21
nạ̊ni m' ẹ̆-kẹ̄ ammẹ; nắ, ammẹ lè nạ̊ni mi kẹ́."
Ni bẹni ẹ̆-wie nẹ̆kẹ̆ [lụ], ọ̆ffisẹ̄foj lụ 'ní dămạ̀shi 22
lụ, à' tẽ́n 'mạ̀kŏmé gbắ Dzhesus mằ, ni e kẹ̄,
Nẹ̆kẹ̆ o hĕrĕ-ạ osạ̊fo-'nŭkpắ lụ nạ̀?" Dzhesus 23
hĕrĕ lụ nạ̀ [ákẹ], "Kẹ̆dzhi m' ẹ̆-kẹ̄ ẹ́fọng [lụ]
iẽ́ ẹ̆fọng lụ hẽ odắse; shi kẹ̆dzhi ŏdzhẹ̀gbàn lụ,

24 mẹnni hĕwạ o tshuà-a mi?" 'Agbẹnnẹ Annas
ẹ̋-tshű, à' kẹ̆ lụ ẹ́-tè Kaiaphas, asạ̊fo-'nŭkpắ lụ
25 ngạ̀, iẹ̀ kpà mli. Ni Simon Pitr dămạ̀shi e gbŏmạ
e-hẽ̀. Nohĕwạ [lụ], ammẹ kẹ̄ lụ [ákẹ], "Ani
bȍ hű dzhé e kăsélạj lụ à' ten mạko dzhí ò?"
26 Eshìünạ̀, ni e kẹ̄, "Mi dzhẹ." Osạ̊foj-'nŭkpắ
lụ ñọ̋dzhj lụ ẹ́komẽ̀ (mạni Pitr fȍ e toë lụ
wẽ̀kúñȍ) kẹ̄, "Ani m' ẹ́-nà-a o kẹ̆ lụ iẹ̀ tȍröm
27 lụ mli?" Pitr shìünạ̀ ẹ̋kŏng, ni àmrọ̋ [lụ],
wữạ̈ gbẹ́.

28 Agbẹnnẹ ammẹ kpắlă Dzhesus kẹ̆dzhẹ̀ Kai-
aphas ngạ̀ kẹ̆tē àtẹ̆ng iẹ̆rĕhẽ̀ lụ, ni màngkẹ̆ dzhi,
ni ammẹ diẹntshẹ̀ [lụ], ammẹ ẹ̆-iá-a àtẹ̆ng-
iẹ̆rĕhẽ̀ lụ, 'ní ammẹ hẽ̀ ắ kắ wò-műdzhi; koni
29 ammẹ ñẹ́ amm' 'á iè hĕnạ̀hō lụ. Koni Pilat
dzhèkpŏ tè ammẹ ngạ ni e kẹ̄, Mẹnni săndè ñẹ
30 kẹ̆bà-a iẹ̀ nữ 'nẹ́ gbẹ̀fắ?" Ammẹ hĕrĕnạ̀ ammẹ
kẹ̄ lụ [ákẹ] "Dzhē ẹ̆fọngfēlạ̀ dzhi lụ dzhíkŭlụ,
31 wạ̀ ná-a wạ̀ á-ngạ̀ lụ kẹ̆ hắ ò" Kẹ̆kẹ̆ [lụ],
Pilat kẹ̄ ammẹ [ákẹ], "Ñ̄ẹ ngạ̀-a lụ 'ní ñẹ
bữ lụ ñẹ mlắ lụ nà." Nohĕwạ́ [lụ], Dzhufoj
lụ kẹ̄ lụ [ákẹ], "'E-dzha-a ákẹ wạ̀ gbèạ 'mạ̀-
32 kŏ;" (Koni Dzhesus wiemạ̀ lụ 'ní e wie [lụ],
33 ákĕ nạ̊ gbĕlĕ 'ní e wá gbȍ lụ, á-bàmli.) Koni
Pilat bŏtè átẹ̆ngiẹ̆rĕhẽ̀ lụ ẹ̆kong, ni e tshẹ̆
Dzhesus, ni e kẹ̄ lụ [ákẹ], "Ani Dzhufoj lụ à'
34 Mangtshẹ̀ dzhi ò?" Dzhesus hĕrĕ lụ nạ̀ [ákẹ],
"Bȍdiẹntshẹ̀ ó hẽ̀ ni o kẹ̄-ạ nj 'nẹ̆, àlō mẹj-
35 krokomẹ̀j ngạ̀-kẹ̄ ò, iẹ̀ mi hẽ̀? Pilat hĕrĕnạ̀
[ákẹ], "Ani Dzhuñȍ dzhi mi? Bȍdiẹntshẹ̀ ó

mang kẹ̆ osặfo-'nŭkpặj lụ ngạ̀ ò hặ mi. Mẹnni 36
ó' fē?" Dzhesus hĕrĕnạ̀ [ákẹ], "Mi màng lụ bẹ̆
dzhè 'nẹ́ hẹ̆; mi jnạ̀ iẹ̀ dzhè 'nẹ̆ mli dzhíkŭlụ, mi
webj lụ wặ wŭ́, koni ặ-kặ ngạ̀ mi ạ̀' hặ Dzhufoj
lụ; shi ágbẹnnẹ mi jnặ dzhẹ̀-ẹ bíẹ̈." Nohĕwạ̀ 37
[lụ], Pilat kẹ̄ lụ [ákẹ], "Ni àgbẹnnẹ mangtshẹ̀
dzhi o mặ?" Dzhesus hĕrĕnạ̀ [ákẹ], "Bŏ̀ o kẹ̄-ạ
ákẹshi mangtshẹ̀ dzhi mi. Ẹnẹ́ hĕwặ ni ạ̀' fặ
mi, ni ẹnẹ́ hĕwạ̀ ni mi bà dzhè lụ mli, koni m'
'á iè ànạ̀kuá lụ odăse. Mẹj fẹj 'ní dzhẹ̀ ănạ̀kuá
lụ hĕ̀ [lụ], nù-ạ mí gbè." Pilat kẹ̄ lụ [ákẹ], 38
"Mẹnni dzhi ănạ̀kuá?" Ni bẹni ẹ̆-kẹ̄ enẹ́ [lụ],
è dzhèkpŏ ẹ̆kong kẹ̆ tĕ̀ Dzhufoj lụ ạ̀' ngạ̀, ni e
kẹ̄ ammẹ [ákẹ], "Mi ẹ̆-nà-a ẹ́shà kŏ̀ kŏ́rā.
Shi ñẹ iẹ̀ kŭ̀súm ákẹshi mi ngmẹ̄ mạ̀kome hĕ̀ 39
mi hặ ñẹ̀, iẹ̀ hĕnạ̀hō lụ; nohĕwạ̀ [lụ], ñẹ mī
sŭmạ̀ ákẹ mi ngmẹ̆ Dzhufoj lụ ạ̀' Mangtshẹ̀
lụ hĕ̀ mi hặ ñẹ?" Kẹ̆kẹ̀ [lụ], ammẹ fẹj ammẹ 40
bŏ̀ ẹ̆kong, ammẹ kẹ̄, "Dzhē nŭ̀ 'nẹ́, shi Barab-
bas! ('Agbẹnnẹ Barabbas [lụ], dzhŭ̀lạ̀ng.)

ITSHO ÑŬNGMÁ-KẸ-NẸHÚ.

Nohewa [lụ], àgbẹnnẹ Pilat ngạ̀ Dzhesus, ni 1
e zhì lụ. Ni 'nsărafoj lụ ngạ̀ ngmèj gbạ̀ kặklă, kẹ̆ 2
wò e itsho, ni ammẹ kẹ mămặ tshŭ̀rŭ bŭ́ lụ, Ni
ammẹ kẹ̄, O shüiē Dzhufoj lụ ạ̀' mangtshẹ̀, ni 3
ammẹ kẹ̆ ammẹ nidzhj tshüia lụ. Nohĕwạ̀ 4
[lụ], Pilat dzhekpŏ ẹ̆kong, ni e kẹ̄ ammẹ

[ákẹ], "Ná, mi kẹ̃ lụ mī há̃ ñẹ koni ñẹ 'á-lè
5 ákẹ m' ẹ́-nà-a ẹ́shà kȍ iẹ̀ e mli. 'Agbẹnnẹ
Dzhesus dzhèkpo, ñgmèj-kắklă lụ, kẹ mămắ
'tshŭrŭ·lụ, iẹ̀ ĕ nạ̀. Ni e kē̦ ammẹ [ákẹ],
6 "Ná, nů lụ!" Nohĕwạ̀ [lụ], bẹni osắfo-'nu-
kpắj lụ, kẹ̃ ọ̆ffisẹ̀foj lụ, nà lụ [lụ], ammẹ bò,
ammẹ kē̦ " Blĕ́mạ̀-lụ-tshȍnạ̀, Blĕ́mạ̀-lụ-tshònạ̀!
Pilat kē̦ ammẹ [ákẹ], " Ñẹ ngạ̀-a lụ 'ní ñẹ [ñẹ]
blĕ́-a-lụ-tshŏnạ̀, shi mi [lụ], m'-ẹ́-nà-a ẹ́shà kȍ
7 iẹ̀ e mli." Dzhufoj lụ hĕrĕ lụ nạ̀ [ákẹ], "Wạ̀
iẹ̀ mlắ, ni wạ̀ mlắ lụ nà [lụ], ĕ sắ ákẹ è gbȍạ,
ákẹshi ĕ fē e-hȅ Ñüngmạ̀ Bí
8 Nohĕwạ̀ [lụ], bẹni Pilat nů nȍ wiemạ̀ [lụ],
9 e shḗ gbĕjei fè; Ni e tē atẹ̆ngiĕrĕhȅ lụ ẹ̆kong,
10 ni e kē̦ Dzhesus [ákẹ], "Nẹ̀gbẹ̀ o dzhẹ̀?" Shi
Dzhesus hắ-a lụ nạ̀hĕrĕmạ̀ kȍ. Kẹ̆kẹ̆ [lụ],
Pilat kē̦ lụ [ákẹ], "Ani o kẹ̃ mi ẹ́-wiè-e? 'O
lé ákẹshi mi iẹ̀ hĕgbẹ̀ ákẹ mi blĕ́-ạ-ò-tshȍnạ̀, ni
11 ákẹ mi ngmẹ́-ạ-ó-hȅ?" Dzhesus hĕrĕnạ̀ [ákẹ],
"'O bẹ̆ mi hè nắko fēmạ̀ hĕgbẹ̀, dzhắ à' ngạ̀-hắ
ȍ kẹ̆dzhẹ̀ nguẹi: nohĕwạ̀ [lụ], mạ̀ni ngạ̀ mi hắ
12 ȍ [lụ], iẹ̀ ẹ́shăfēmạ̀ tůtů." Ni kẹ̆dzhẹ̀ nŏ nạ̀
[lụ], Pilat tắo 'á-ngmẹ́ e hȅ; shi Dzhufoj lụ
bò, kē̦ [ákẹ], "Kẹ́dzhi ò ngmẹ́ nů 'nẹ́ hȅ [lụ],
ò dzhé-e Sjsà shiẹntshẹ̀; mạ̀fẹjmạ̀ 'ní fē-ạ̀ e hȅ
mangtshẹ̀ lụ, wié-ạ Sjsá hȅ-ẹ̆fọng."
13 Nohĕwạ̀ [lụ], bẹ̆ni Pilat nů nȍ wiemạ [lụ],
e-dzhie Dzhesus kpȍ, ni e hȍ e tắshi iẹ̀ atẹ́ng
bů sẹ̀i lụ nạ̀, iẹ̀ hḗ kŏ 'ní à' tshḗ-ạ Tẹ̆kằmạ̀ [lụ],
14 shi iẹ̀ Hibru mli [lụ], Gabbatha. Ni hȅhō

lụ sắmạ̀-kẹ̆-tò [lụ], dzhí; nì kẹ̆bà-a shùandẽ́;
ni e kē Dzhufoj lụ [ákẹ] "Nắ ñẹ Mantshẹ̀ lụ!
Shi ammẹ bŏ̀ ammẹ kē, "'O kẹ̆ lụ á-dzhè wạ̀ 15
nạ̀, ò kẹ̆ lụ á-dzhè wạ̀ nạ̀, bléma-lụ-tshŏ̀nạ̀!
Pilat kē ammẹ [ákẹ], "Mi blẽ́ ñẹ Mangtshẹ̀
lụ tshŏ̀nạ̀?" Osặ́fo-'nŭkpắj lụ hĕrĕnạ [ákẹ],
"Wạ̀ bẽ́ Mangtshẹ̀ kŏ [ákẹ] dzhà Sjsà. "Ag- 16
bẹnnẹ nohẽ̀wạ̀ [lụ], e ngạ̀ lụ hắ ammẹ ákẹ
ammẹ blẽ́-lụ-tshŏnạ̀. Ni ammẹ ngạ̀ Dzhesus
ni ammẹ kpắlă lụ kẹ̆tē. Ni lụ [lụ], nạni è-tĕrĕ 17
e nạ̀blĕmạ̀-tsho [lụ], [e] jng ẹ̀tē hẽ́ 'ní à' tshẹ̃́ạ
itsho-ngŏ-ngŏ-hẽ́, [lụ], ní Hibru mli lụ, à'
tshẹ̃́-ạ, Gọ̆lgotha; Hẽ́ni ammẹ blẽ́ lụ tshonạ̀ iẹ̀ 18
[lụ], ni mẹj ẹ̃́ñạ̀ hắ fắtà e-hè, 'mạ iẹ̀ ăfắ, 'mạ̀
iẹ̀ afắ, ni Dzhesus i'ạ́ tẽ́ng.

Ni Pilat ngmà ngmàlụ, ni e ngạ̀-kpẹ̃̀tẹ̃̀ nạ̀blĕ- 19
mạ̀tshò lụ nạ̀. Ni ngmàlụ lụ dzhi, "DZHE-
SUS NI DZHẸ NAZARẸTH DZHUFOJ
LỤ 'A' MANGTSHẸ' LỤ." Ni agbẹnnẹ 20
Dzhufoj lụ pj bàkuẹ̃́ ngmàlụ 'nẹ̃́; shi hẽ́ ni à'
blẽ́ Dzhesus tshònạ̀ iẹ̀ [lụ], bẹ̃́nkẹ̆ mang lụ;
nì à' ngmà, iẹ̀ Hibru mli, kẹ̆ Grjk mli, kẹ
Latĭn mli. Koni Dzhufoj lụ à' osặ́fo-'nŭkpắj 21
lụ, kē Pilat [ákẹ], "Kắ ngmà ákẹ, Dzhufoj
lụ à' Mangtshẹ̀ lụ; shi mom ákẹ, è-kē ákẹ, Mi
dzhi Dzhufoj lụ à' Mangtshẹ̀ lụ." Pilat hĕrĕnạ̀ 22
[ákẹ], "Nạni mi ẹ̃́-ngmà [lụ], mi ẹ̃́-ngmà."

Agbẹnnẹ 'nsărắfoj lụ, bẹni ammẹ ẹ̃́-blẽ́ Dzhe- 23
sus tshŏnạ̀ [lụ], kặ́lặ e tắlej lụ, ni ammẹ dzhà
mli ẹ̃́dzhuẹ̀, 'nsărăfoñò 'kome ẹ̃́kome; kẹ e kặto

lụ hű, àgbẹnnẹ kạ̄to lụ tshấmạhế bẹ́ mli, à'-lȍ
24 kẹ̆dzhẹ̀ iteng kẹ̆ jshi; Nohĕwạ̀ [lụ], ammẹ kẹ̄
iẹ̀ ammẹ-diẹntshẹ̀ ammẹ teng ákẹ, "Ñẹ kă hấ
wạ̀ gbấ mli, shi hấ wạ̀ ấ-fọ̀ nạ̀ oshíkì 'mạ̀ nạ́ 'ní
wấ dzhi:" (koni nạni á-ngmà [lụ], á-bàmli, 'ní
kẹ̄ ákẹshi, "Ammẹ dzhà m' tầlej lụ à' mli, ni
m' kạ̄to lụ ammẹ fọ̀ nạ̀ oshíkì.) Nohĕwạ̀ [lụ],
nj 'nẹ́ [lụ], 'nsărăfoj lụ fẹ̄.
25 `Agbẹnnẹ è ñẹ̀, kẹ e ñẹ̀ ñẹ̀mijo lụ, Mari, Kleo-
pas ngầ lụ, kẹ̆ Mari Magdalẹn, dămạ̀ Dzhesus
26 nạ̀blẹ́mạ̀tshŏ lụ màsẹ́i. Nohĕwạ̀ [lụ], bẹni
Dzhesus nà e ñẹ̀, kẹ̆ kăsélạ̀ lụ mạ̀ hȅ 'ní è dạ̀-ạ
[lụ], dămạ̀shi [lụ], è kẹ̄ e ñẹ̀ [ákẹ], "Jō,
27 kuẹ̆mạ́ ó bi!" Koni è kẹ̄ kăsélạ̀ lụ hű [ákẹ],
"Kuẹ̆mạ́ ò ñẹ̀! Ni kẹ̆dzhẹ̀ no bè nạ̀ [lụ], nò
kăsẹ́lạ̀ lụ ngạ̀ lụ kẹ̆tē lụdiẹntshẹ e wè.
28 Enẹ́ sẹ̀ [lụ], Dzhesus, nạni è lè ákẹ àgbẹnnẹ
á-gbè nj fẹj nà [lụ], koni ákẹshi nạni á-ngmà
29 lụ 'á-bàmli [lụ], kẹ̄, "Kŭmái mī iè mi." `Ag-
bẹnnẹ nạ́ tấ dzhẹ́i kẹ̀ è mli vingă ŏbọ́; ni
ammẹ wȍ spụndzh obọ kẹ vingă, ni ammẹ
30 ngạ̀ mà hüssọ̀p nà, kẹ̆ sà-e-nà. Nohĕwạ̀ [lụ],
bẹni Dzhesus ẹ̀-hế vingă lụ, è kẹ̄, 'A-gbènā; ni
31 e bà e itsho shì, ni e ngạ̀ mūmạ̀ lụ e hấ. Dzhufoj
lụ, ákẹshi Sámạ̀-kẹ̆-tō lụ dzhi [lụ], koni gbặ-
mạ̀tshej lụ ấ-kấ hì nạ̀blẹ́mạ̀tsho lụ nạ̀ iẹ̀ Sab-
bath-gbì lụ nạ̀ [lụ] (shi nò Sabbath-gbì lụ,
gbi wŭlŭ,) bà Pilat ákẹ ấ-kŭmạ̀ ammẹ nàdzhj lụ
32 koni ấ-dzhie ammẹ. Kẹ̆kẹ̆ [lụ], nsărăfoj lụ
bà, ni ammẹ kŭmạ̀ tshűtshű mạ̀ [lụ], nàdzhj lụ

lụ, kẹ̆ mạkome lụ 'ní àblẽlụtshŏnạ à' fãtà e-hẽ
[lụ]. Shi bẹni ammẹ shẹ̀ Dzhesus nạ̀, ni 33
ammẹ nà ạ́kẹ ẹ̃-gbő mőmŏ [lụ], ammẹ kŭmạ́-ạ
e nadzhj [lụ]; Shi 'nsărăfoj lụ à' tẽn mạkome 34
kẹ̆ gălí-tsho-kăkădãng gbũ e màsẽi, ni amrọ̃
[lụ], lã kẹ̆ nũ dzhẹ̀ mli hŏ. Ni mạni nà lụ 35
iè-odãse, ni e 'dãse lụ ănạkuáng; ni e lè ákẹ
[e] kẹ̄ ănạkuá koni ńẹ hẽ ńẹ ié. Shi à'-fe nj 36
'nẹ̃ koni nani ã-ngmà [lụ] ã-bàmli, [ákẹ],
"'A-kũng e hè wũ 'kŏmẽ." Ni ãsá ngmàlụ 37
krőkŏ hũ kẹ̄, "Ammẹ wã kuẹ́ mạni ammẹ gbũ
[lụ] nạ̀."

Ni enẹ́ sẹ̀ [lụ], Dzhosẹph ['ní] dzhẹ̀ Ari- 38
mathea, (Dzhesus kăsẹ́lạ̀, shi, Dzhufoj lụ à'
shẽmạ̀ hĕwạ̀ [lụ], ngā mli [ni e dzhí]) bà Pilat
ạ́kẹ ã-hã ẹ̃-dzhie Dzhesus gbặmạ̀tshŏ lụ kẹ̃-iá;
ni Pilat hã lụ hẽgbẹ̀. Nohĕwạ̀ [lụ], e bà, ni e
bà ngạ̀ Dzhesus gbặmạ̀-tshŏ lụ. Ni ãsá Niko- 39
djmụs hũ bà (mạni tshũtshũ lụ ĕ bà Dzhesus
ngạ̀ ńiọng [lụ]) nì e kẹ̆ mụrh kẹ aloës 'ní
á-fũtŭ bà, wá fē poundj ŏhã. Kọni ammẹ ngạ̀ 40
Dzhesus gbămạ̀-tshŏ lụ, ni ammẹ fĩmạ̀ iẹ̀ klălãj
à' mli kẹ̆ tshŭfãj lụ, ákẹ bẹni Dzhufoj lụ fēạ
fũ-ạ [lụ]. 'Agbẹnnẹ hẽni à' blẽ lụ tshŏnạ̀ iẹ̀ 41
[lụ], tőrŏm iẹ̀ dzhẽi; ni iẹ̀ tőrŏm lụ mli [lụ], fũhẽ
hẽ-e iẹ̀, nạ́ mli 'ní à' kẹ̆ gbặmạ̀ ẹ̃-ngmẹkŏ pẹ̃ng.
Nohĕwạ̀ [lụ], dzhẹi ammẹ ngạ̀ Dzhesus ammẹ 42
ngmẹ̀, ákẹshi Dzhufoj lụ à' sámạ̀-kẹ̆-tō-gbì lụ
hĕwạ̀; shi fũhẹ̃ lụ bẹ̃nkẹ̀.

ITSHO ÑÜNGMÁJ-ẸÑẠ.

1 ÓTSHI lụ gbi tshűtshű lụ nạ̀ [lụ], mrấ [lụ],
Mari Magdalẹn, bẹni dűng i'ạ́ lőlŏ [lụ], bà
fùhế lụ hȅ, ni è-nà ákẹ á-dzhie tẹ̃ lụ kẹ̃dzhẹ̀
2 fùhế lụ. Kẹ̆kẹ̆ [lụ], è shấfoe ni e bà Simon
Pitr, kẹ̆ kấsélạ̀ 'kome lụ 'ní Dzhesus dạ̀ e hȅ
[lụ] ngạ̀, nì e kē ammẹ [ákẹ], "Ammẹ ẹ́-dzhie
Nimtshạ̀ lụ kẹ̃dzhẹ̀ fùhế lụ mli, nì wạ̀ lé hế ní
3 ammẹ kẹ̆ lụ ẹ́-ngmẹ̀." Nohĕwạ̀ [lụ], Pitr
dzhekpŏ kẹ̆ nò kăsélạ̀ mạ̀kome lụ, ni ammẹ bà
4 fùhế lụ hȅ. Ni ammẹ j-ẹ́ñạ̀ lụ ammẹ hiẹ́fòe;
ni kăsélạ̀ mạ̀'kŏmé lụ hŏ Pitr nà, ni e bà fùhế
5 lụ hȅ tshűtshű. Ni e kőtòshi [lụ], è nà klălấj
6 lụ dzhŏrŏshi; tshàbẹ̆lẹ̆ ẹ́-ià-a mli. 'Agbẹnnẹ
Simon Pitr ñiẹ è sẹ̀ bà, ni ẹ tè fùhế lụ mli, ni
7 è nà klălấj lụ dzhŏrŏshì; Nĩ tőwŭlŭ lụ 'ní fì e
itsho lụ, kẹ ătặlej lụ kấ-a-shì, shiấ-kűtȁ ni e
8 'kome è kấshi. 'Agbẹnnẹ kăsélạ̀ mạ̀kome lụ,
mạni tshűtshű shẹ̀ fùhế lụ hế [lụ], tè mli,
9 ni e nà, nì è hế-è-iè. Shi àgbẹnnẹ ammẹ ná-
kŏ ammẹ ẹ́-lè nạni-ấ-ngmà [lụ], ákẹshi gbì ni
10 dzi gbj ẹ̆tẹ̄ lụ dzhà e teshi ẹ̆kong. 'Agbẹnnẹ
kăsélạj lụ jng ẹ̆kong kẹ̆tē ammẹ diẹntshẹ̀ ammẹ
wȅ.

11 Shi Mari dămạ̀ gbẹ̀sẹ̀ iẹ̀ fùhế lụ hȅ, è-e fó;
ni bẹni è főạ [lụ], e kőtŏshì iẹ̀ fùhế lụ mli;
12 Ni è nà angẹlj ẹ́ñạ̀ iẹ̀ ẹ̆jẹ̆ng mli tărăshi 'mạ̀-

'kŏmé iẹ̀ itsho lụ, nì 'mạ̀'kŏmé iẹ̀ nadzhj à' shi
iẹ̀ hẹ̆́ni Dzhesus gbặ̀mạ̀tshò lụ ẹ̆́-kắ [lụ]. Ni 13
ammẹ kẹ̄ lụ [ákẹ], "Jō, mẹnni hĕwạ̀ ò fŏ́ạ?"
E kē ammẹ [ákẹ] "'Akẹshi ammẹ ẹ̆́-ngạ̀ mi
Nimtshặ̀ kẹ̆̀tẹ̄, ni mi lẹ̆́ hẹ̆́ni ammẹ kẹ̆ lụ
ẹ̆́-ngmẹ̀." Ni bẹnni ẹ̆́-kẹ̄ nẹ̆̀kẹ̆ [lụ], è kŭ̀-e-sẹ̆̀ 14
ni e na Dzhesus dămạ̀shi, ni è-lẹ̆́ ákẹ Dzhesus
dzhi. Dzhesus kẹ̄ lụ [ákẹ], "Jō, mẹnni hĕwạ̀ 15
ò fŏ́-ạ? nắmạ̀ ò ťắo-ạ̀?" Ni, nặ́ni è-sŭsŭạ
ákẹshi ťŏ́rŏmsắlạ̀ lụ dzi lụ [lụ], è kẹ̄ lụ [ákẹ],
"Oura, kẹ̆́dzhi ŏ́-wŏ́ lụ kẹ̆́dzhẹ̀ bíẹ̀ [lụ], kẹmạ̀
mi hẹ̆́ni o kẹ̆ lụ ẹ̆́-ngmẹ̀, koni m' 'á ngạ̀ lụ kẹ̆́
ià." Dzhesus kẹ̄ lụ [ákẹ], "Mari." 'E-tshọ̆́ 16
e-he, ni e kẹ̄ lụ [ákẹ], "Rabboni;" ('ni dzhi
ake à-kẹạ [ákẹ], Nímtshặ́.) Dzhesus kẹ̄ lụ 17
[ákẹ], Kắ ťằ mihẹ̆̀; shi mi nắ kò m' 'á-tĕshì kẹ̆
ià mi Tshẹ̀ ngạ̀; shi iá-a mi ñẹ̀mimẹ̀j lụ à' ngạ,
ni kẹmạ̀ ammẹ ákẹshi, "Mī ťẹ̀shi kẹ́ ià mi
Tshẹ̀, kẹ ñẹ̀ [hŭ́] ñẹ Tshẹ̀ ngạ; kẹ̆ mi Ñüng-
mạ̀, kẹ̆ ñẹ [hŭ́] ñẹ Ñüngmạ̀." Mari Magdalẹn 18
bà kẹ̄ kắsélạ̀j lụ ákẹ ẹ̆̀-nà Nimtshặ́ lụ, ni ẹ̆́-wie
nj 'nẹ̆́ ẹ̆́-kẹ̄ lụ.

Agbẹnnẹ nò gbì lụ nạ̀ nạ́n iẹ̀ gbẹ̆́kẹ̆ [lụ], ní 19
dzhi ŏtshi lụ gbì tshŭ́tshŭ́ lụ nạ̀ [lụ], bẹni,
Dzhufoj lụ à' shẹ̆́mạ̀ hĕwạ̀ [lụ], ắ-ngămạ̀ shẹ̆́nāj
lụ, iẹ̀ hẹ̆́ni kăselạ̀j lụ ẹ̆́-bu-a ammẹ nằ iẹ̀ [lụ],
Dzhesus bà, ni e dămạ̀ ammẹ ťẹ̆́ng, ni e kẹ̄
ammẹ [ákẹ], "Dzhạ̀lụ ắ-bà ñẹ ngạ̀." Ni bẹni 20
ẹ̆́-kẹ̄ nakai [lụ], è tshọ́ ammẹ è nĭdzhj lụ kẹ̆ è
nằdzhj lụ. Kẹ̆kẹ̆ [lụ], bẹni ammẹ nà Nim-

21 tshạ̀ lụ, kăsélạ̀j lụ à' mjshẹ̀. Koni e kẹ̄ ammẹ
ẹ̀kong [ákẹ], "Dzhạ̀lụ ạ́-bà ñẹ ngạ̀; ákẹ bẹni
mi Tshẹ̀ ẹ̆-tshṹ mi [lụ], nakai mi tshṹạ ñẹ."
22 Ni bẹni ẹ̆ kẹ̄ ẹ́nẹ́ [lụ], è mù shue ammẹ nạ̀, ni
e kẹ̄ ammẹ [ákẹ], "Ñẹ hẽ́-a Mūmạ̀ Krọng-
23 krọng lụ. Mạfẹ́jmạ éshàfemạj 'ní ñẹ wạ́ ngặ-
kè [lụ], ạ́-ngặ-kè ammẹ; ni mạ̀fẹjmạ̀ nạ́shạ-
fēmạ̀j 'ní ñẹ kẹ̀ 'á tò [lụ], ạ́-ngặ-tò."
24 "Shi Thọ̆mas, ñüngmạ́-k'-ẹ́ñạ̀ lụ·à' ten mạ̀-
kome [lụ], 'ní à' tshẹạ Didimụs [lụ], kẹ̆ ammẹ
25 bẹ̆, bẹni Dzhesus bà lụ. Nohẽ̆wạ̀ [lụ], kăsélạ̀j
lụ mẹjkŏmẹj lụ kẹ̄ lụ [ákẹ], "Wạ̀ ẹ́-nà Nĩ́m-
tshạ̀ lụ." Shi è kẹ̄ ammẹ [ákẹ], "Dzhà mi
nà iẹ̀ e nidzhj lụ à' mli lụ plẹ̄kōj lụ à' nāgbẹ̀
lụ, ni mi kẹ̆ mi wàö wŏ kplẹ̄kōj lụ à' nadzhj lụ
à' mli [lụ], ni mi kẹ̆ mi nine hặ e màsẽ́i lụ, dạ́-
ni m' 'á hẽ́ m' 'á iè."
26 Ni gbj kpāñọ̀ sẹ̀ lụ, e kăsélạ̀j lụ iẹ̀ shia ẹ́kong,
ni Thŏmas kẹ̆ ammẹ iẹ̀, Dzhesus bà, shẹ̆nạ̀j
27 lụ ẹ̆-ngă-mạ̀, ni e dămạ̀ ammẹ tẽ́ng, ni e kẹ̄,
"Dzhạ̀lụ á-bà ñẹ̀ ngạ̀ "Koni è kẹ̄ Thọ̆mas
[ákẹ], "Shiẹmặ ŏ wàö, 'ní ó 'nà mi nidzhj lụ;
ni shiemặ ó ninè 'ní ò kẹ̆ hặ mi màsẽ́i lụ mli;
28 ni kặ dzhè-nguándẽ̀, shi hẽ́-ó-iè." Ni Thọ̆mas
hĕrĕnạ̀ e kẹ̄ lụ [ákẹ], "Mi Nĩ́mtshặ, kẹ̆ mi
29 Ñüngmạ̀." Dzhesus kẹ̄ lụ [ákẹ], Thọ̆mas,
Akẹshi ó 'nà mi hĕwạ̀ ni ŏ hẽ́-ó-iè; ạ́-dzhạ
mẹjni ẹ́-nàkŏ mi, ni ammẹ ẹ̆-hè-ẹ̆-iè lụ.
30 Ni okạ́dj krŏ́kŏ pj Dzhesus fē krẹ̀dẹ̄ iẹ̀ e kă-
sélạ̀j lụ à' hiẹ, 'ní ạ́-ngmạ́-kŏ iẹ̀ wulo 'nẹ̆ mli;

Shi à'-ngmà énèmẹ̀j koni ñẹ hẽ́-ñẹ-iè ákẹshi 31
Dzhesus dzhi Krist lụ, Ñüngmạ̀ Bi lụ; ni koni,
nạni ñẹ hẽ́ạ-ñẹ-iè-ạ [lụ], ñẹ wã́ nã́ hiẹkã́mạ iẹ̀ e
gbẽ́i hĕwạ̀.

ITSHO ÑÜNGMÁJ-Ẹ̀ÑẠ̀-K'-Ẹ́KOMÉ.

Nj 'nẹ̃́ à' sẹ̀ [lụ], Dzhesus ngạ̀ e-hè tshọ̃́ kăsé- 1
lạ̀j lụ iẹ̀ Tiberias 'ngshạ̀ lụ hẽ̀; ni nẹ̃́kẹ̆ e ngạ̀
e-hè tshọ̃́ ammẹ. Simon Pitr, kẹ̆ Thọ̆mas 'ní 2
à' tshẹ̃́-ạ Didimụs, kẹ̆ Nathanaẹl 'ní dzhẹ̀ Kana
iẹ̀ Galilj [lụ], kẹ̆ Zebedj bj lụ, kẹ̆ kăsélạ̀j mẹj-
ẹñạ̀ hṹ, iẹ̀ hẽ́kŏmé. Simon Pitr kẹ̄ ammẹ ákẹ, 3
"Mī ià 'ngshạ̀lō-mạ̃́mặ." Ammẹ kẹ̄ lụ [ákẹ],
Wà hṹ wạ̀ kẹ̆ ò mī ià." Ammẹ jng, ni ammẹ
bṍtè lẹ̆lẹ̆ mli ămrọ̃́, ni no ñiọng lụ mli [lụ],
ammẹ mạ̃́-ạ nạ̃́ko. Shi ágbẹnnẹ bẹni dzhè-ẹ̃́- 4
tshẹ̃́rĕ [lụ], Dzhesus dămạ̀ 'ngshạ̀nā lụ; shi
kăsélạ̀j lụ lẽ́ ákẹ Dzhesus dzhi. Koni Dzhesus 5
kẹ̄ ammẹ [ákẹ], "Bj, ñẹ iẹ̀ lō kṍ?" Ammẹ
hĕrĕ lụ nạ̀ [ákẹ], "Dăbí." Ni e kẹ̄ ammẹ 6
[ákẹ], "Ñẹ fọ̀-a iá lụ iẹ̀ lẹ̆lẹ̆ lụ nine-dzhọ̃̀rọ̆ nạ̀,
ni ñẹ wã́ nà." Nohĕwạ̀ [lụ], ammẹ fọ̀, ni àg-
bẹnnẹ, loj pj lụ hĕwạ̀ [lụ], ammẹ ñé-ẹ ammẹ
'gbạ̃̀lă. Nohĕwạ̀ [lụ], nò kăsélạ̀ lụ, 'mạ̀ hẽ̀ ní 7
Dzhesus dạ̃̀ [lụ], kẹ̄ Pitr [ákẹ], "Nĭmtshạ̀ lụ
dzhí. Agbẹ̆nnẹ̆ nạni Simon Pitr nù ákẹ Nĭm-
tshạ̀ lụ dzhí [lụ], e mïä e wŭlạ̀j à' mạ̃̀mã́ lụ,
(shi kŭlụ e iẹ̀ iã́iã́i,) ni e gbẽ́ n'gshạ̀ lụ mli.

8 Ni kăsélạ̀j mẹjkomẹj lụ, bà iẹ̀ lẹ̆lẹ̆ fio mli, (shi
ammẹ kẹ̆ shipọng dzhẹ̆kẹ̄-ẹ, shi wẵ fēá kẹ kübitj
ohẵj-ẹ̆ñạ̀ 'lō nặ,) ni ammẹ gbằlă-a iá lụ kẹ̆ loj
9 lụ. Ni ammẹ shẹ̀ shipọng kẹ̆kẹ̆ [lụ], ammẹ
nà ngằj à' là iẹ̀ dzhẹ́i, ni loj dzhố̆rŏ nạ̀ kẹ̆ kố̆m.
10 Dzhesus kẹ̄ ammẹ [ákẹ], " Ñ̄ẹ kẹ̆ loj lụ 'ní ñẹ
11 ẹ́-ngạ̀ ágbẹ̆nnẹ̆ [lụ], ẹ̆ko 'á-bạ̀." Simon Pitr
kŭ̀ạ, ni è gbằlă iá lụ kẹ̆tẹ̀ shipọng, kẹ̀ e mli lòj
wŭ̀dzhj obố̆, óhắ kẹ̆ ñüngmắj-ẹnŭ̀mạ̀-kẹ̀-ẹ̆tẹ; ni
12 nạni pj nẹ̆kẹ̆ i'ạ́ mli [lụ], iá lụ gbắ-a. Dzhesus
kẹ̄ ammẹ [ákẹ], " Ñ̄ẹ bắ iè-a-nj." Ni kăsélạ̀j
lụ à' tẽ́n mạ̀ko ñiẹ́-ẹ 'á-bí lụ, [ákẹ] "Nắmạ̀
dzhí ò?" shi ammẹ lè ákẹ Nĭmtshạ̀ lụ 'ng.
13 'Agbẹnnẹ Dzhesus bà, ni e kặ kò̆m, ni e hắ
14 ammẹ, kẹ lo hŭ́. Agbẹnnẹ ẹ̀nẹ́ dzhí shj ẹ̆tẹ̆
'ní Dzhesus ngạ̀ e hẽ̀ tshọ́ e kăsélạ̀j lụ bẹni
ẹ̆-tẽ̀shi kẹ̆dzhẹ̀ gbố̆hj-à'-dzhè sẹ̄ [lụ].
15 Koni bẹni ammẹ ẹ̆-iè-nj [lụ], Dzhesus kẹ̄
Simon Pitr [ákẹ], " Simon, Dzhona bí, ò dặ-
mi-hẽ̀ fe ẹ̆nẹ́mẹ̀j? E kẹ̄ lụ [ákẹ], " Hẹ́, [mi]
Nimtshặ; o lè ákẹ mī-dặ-ố-hẹ̀." E kẹ̄ lụ [ákẹ],
16 "Lẹ́ mi tōj lụ." E kẹ̄ lụ ẹ̆kong shj ẹñạ̀ [ákẹ],
" Simon, Dzhona bí, ò dặ mi hẽ̀?" E kẹ̄ lụ
[ákẹ], " Hẹ́ [mi] Nimtshặ; o lè ákẹ mī dặ-ố-
17 hẽ̀? E kẹ̄ lụ [ákẹ], " Lẹ́ mi tòj lụ." E kẹ̄ lụ
shj ẹ̆tẹ̆, [ákẹ], " Simon, Dzhona bí, ò dặ-mi-hẹ̀?
Pitr kặmắbẹ̆ ákẹshi e kẹ̄ lụ shj ẹ̆tẹ̆ [ákẹ], " O
dặ-mi-hẽ̀?" ni e kẹ̄ lụ [ákẹ], " Ourà, o lè
nj piā; o lè ákẹshi mī dặ-ố-hẽ̀. Dzhesus
18 kẹ̄ lụ ákẹ " Lẹ́ mi tòj lụ." Lẹlẹng, lẹlẹng, mi

kē̤a̤ ò [ákẹ], "Bẹni o dzhí oblăñŏ [lụ], bŏ-
diẹntshẹ̀ ò mìä ő-hĕ̀, ni ò ñiẹ hĕ́fẹjhĕ́ 'ní o sŭ-
mạ̀-ạ; shi bẹni ŏ wắ gbạ̀ [lụ], o wá shiẹ ő
nidzhj ni 'mạ̀krőkŏ wắ mìä ò, ni à' kẹ̆̀ ŏ wắ tĕ̀
hĕ́ 'ní ŏ sŭmạ́-ạ̀ ákẹ ò ià-a." Ni ẹ̆né [lụ] e kẹ̄ 19
kẹ̀ tshọ́ nặ́ gbĕlĕ 'ní è kẹ̆̀ wắ wŏ Ñ̄üngmạ̀ hĕ̀
nạ̀. Ni bẹni ẹ̆́-kẹ̄ ẹ̆nẹ́ [lụ], e kẹ̄ lụ [ákẹ],
"Ñ̄iemặ́ mi sẹ̄." Kĕkĕ [lụ], Pitr tshọ̆́-ạ e-hẹ̆̀ 20
[lụ, è] nà kăsélạ̀ lụ 'ni Dzhesus dạ̀ e-hĕ̀ [lụ]
ñiẹsẹ̆̀, mặ́ni sá kpắsà Dzhesus tshĭ́tshĭ̀ nạ̀ iẹ̀ njiĕ́rĕ
[lụ], 'ni [è], kẹ̄ "Oura tĕ́ 'mạ̀ ní dzhi 'mạ̀ní
tshọ̆́-ạ ó sẹ̀-gbẹ̀ lụ?" Pitr, nà-a lụ [lụ], e kẹ̄ 21
Dzhesus [ákẹ] "Oura, ni mẹnni 'mạ̀nẹ́ wắ fē?" 22
Dzhesus kẹ̄ lụ [ákẹ] "Kẹ̆́dzhi mī sŭmạ̀ ákẹ ẹ̆́-
hishi kẹ̆bashí mi bà-a-bè [lụ], ŏ hĕ̀-săndè mẹnni
dzhí nŏ? Bŏ [lụ] ñiẹmặ́ mi sè." Kẹ̆kẹ̆ [lụ], 23
gbĕ̀ 'nẹ̆́ dzhĕkpò iẹ̀ ñẹ̆mímẹ̀j lụ à'tĕ́ng, ákẹshi
nŏ kăsélạ̀ lụ gbŏ́ng; tshặ̀bẹ̆́lẹ̆ Dzhesus ẹ̆́-kẹ̄-ẹ lụ
[ákẹ], "`E gbŏ́ng;" shi, "Kẹ̆́dzhi mī sŭmạ̀ ákẹ
ẹ̆-hìshi kẹ̆băshí mi bà-a-bè [lụ], o hĕ̀-sặ̀ndè
mẹnni dzhi nŏ? "Enẹ̆́ dzhi kăsélạ̀ lụ 'ní iè-ạ 24
nj nẹ́ à' nạ̀ ŏdắse lụ, ni ĕ̀ ngmà nj né [lụ]; ni
wạ̀ lè ákẹshi è 'dắse lụ ănạ̀kuá 'ng. Ni nj 25
krőkŏ pj hŭ́ iẹ̀ 'ni Dzhesus fē, 'ni kẹ̆́dzhi à'-
ngmà fẹj [lụ], mī sŭ́sŭ ákẹ dzhè lụ diẹntshè
tĕ́tĕ ñẹ̆ng á-iè bŭ́kùj lụ 'ní kŭ̀lụ̆ à' wắ ngmà
[lụ]. Hiao.